

קונטרס

ההתקנים בהלכה

בצרוף מכתבי גדולי ישראל ומורי ההוראה שליט"א

מאתי הצעיר יניב נסיר ס"ט
מח"ס שו"ת הלכה למשה ב"ח
וראש כולל וראש בית ההוראה "מעין טהור"

בסל"ו תש"פ לפ"ק, מהדורא שניה שבט תש"פ לפ"ק

לתגובות:

רחוב קהילות יעקב 4. דירה 4 רמת שלמה ירושלים.

או בדוא"ל: m3036006@gmail.com

פלאפון: 0527-150-637

**בית ההוראה מוציא לאור מעת לעת חיבורים העוסקים בהוראה
בענינים מצויים, החפצים לסייע בהוצאת חיבורים אלו לזינו
הרבים יפנה במס' הפלאי הנ"ל**

ע"ש מרן הראש"ל רבינו עובדיה זוסף זצוק"ל

בנשיאות סורנו הגאון הנדול ר' ברוך שרגא שליט"א
בראשות הר"ג ר' יניב נסיר שליט"א

לשאלות בעניני טהרת המשפחה ומראות הדמים

זמני בית ההוראה:

ימים א-ה

בשעות היום: בין השעות 9:30-17:00

בבית הכנסת "משכן משה" - רחוב האנפה שכונת גילה.

בשעות הערב: בין השעות 20:00-22:00

בבית הכנסת "שערי דוד" - רח' אגרות משה שכונת רמת שלמה.

ניתן לפנות בפלאי:

0527-150-637

הנדרונים שבאו בחיבור זה

⊗ נדרון א':

התקן תוך רחמי שאינו הורמונלי ("נובה פי" ודומיו) המשמש למניעת הריון, אשר במשך השנים שהאשה משתמשת בו, פעמים שדם הוסת נמשך ימים רבים, וכן פעמים שהאשה חוזרת ונפטמת בימי הז"נ בכדיקות וכדומה. האם יש לדונו כדם וסת רגיל המטמא, או שהוא בגדר "דם מכה" ויש מקום להקל בו במקרים מסוימים.

⊗ נדרון ב':

התקן תוך רחמי- המשמש למניעת הריון, האם מטמא בזמן החדרתו לרחם או בהוצאתו.

מבוא

אקדים ואומר, כי דין ה"התקנים", הוא מן הקשים שבמקדש ויגעתי בו ימים ולילות עד מקום שידי מגעת, והוא כי הדבר תלוי הרבה במציאות, והרופאים מסופקים בשאלה כיצד הדימום נגרם, וכל רופא המביע דעתו לא ברירא ליה הדבר בהחלט אלא בהשערה קרובה, וגם בפוסקים אין הגדרים ברורים בזה, תא חזי בהרבה מספרי דורנו אף הנטפלים לדין מורכב זה, שמציינים דעות הרופאים ודעות הפוסקים וחותמים ש"תעשה שאלת חכם", וחכם מה הוא אומר?.

וידוע ששאלה זאת היא אחת מהנשאלות ביותר בבתי הוראה, ודורשות מענה ברור, ופשוט שמוטל על המורה לרבים ובפרט בהלכות אלו לברר דין זה לאשורו ולהיות בקי בו הן במציאות והן בדברי הפוסקים. וראה להגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל בשו"ת אגרות משה (יורה דעה חלק א סימן קא) שכתב בכיו"ב וז"ל: ומחוייב כל מי שבידו להכריע כל דין שיבא לידו כפי האפשר לו בחקירה ודרישה היטב בש"ס ופוסקים בהכנה ישרה ובראות נכונות אף שהוא דין חדש שלא דברו אודותיו בספרים. ואף בדין הנמצא בספרים ודאי שצריך המורה ג"כ להבין אותו ולהכריע בדעתו קודם שיורה ולא להורות רק מחמת שנמצא בן דהוי זה כעין מורה מתוך משנתו שע"ז נאמר התנאים מבלי עולם שמורין הלכה מתוך משנתם, עכ"ל האגרות משה.

ולכן חצני נערתי בס"ד לברר וללכך דין זה לאשורו ביגיעה עצומה, הן במקורות הפוסקים והן בבירור אצל גדולי הרופאים (יראי ה'), והעלתי על הכתב מאשר זיכני ה' יתברך, ומטעם זה לא יתמה המעיין, מה לא לקונטרס מעט הכמות בהסכמות רבות כ"כ, הואיל ואין הקונטרס הלזה כחיבור רגיל, אלא הנה הינו בירור דין סבוך ומורכב הן במציאותו והן מצד דברי הפוסקים כנ"ל, והסכמות אלו אינם בגדר דברי שבה והילול למחבר, אלא הגאונים המסכימים עיינו בתוכן הדברים והסכימו לפסק בזה, ודבר פשוט הוא שבפסק שאינו ברור דיו בעולם יש להניחו לפני

גדולי המורים שיחוו דעתם דעת תורה, ולזה השתדלתי לשולחו לכל
גדולי המורים כנ"ל ובקשתי ממעלתם שיואלו להיטפל לדין זה כמצ"ב
ולחוות דעתם, וב"ה זכיתי שעלו בהסכמה כדלהלן. והדן אותי לכף זכות
יה"ר וידונהו כן מן השמים.

וה' יעזרני שלא יארע דבר תקלה על ידי חלילה ואכוון לאמיתה של תורה,
אכ"ר.

תוכן הענינים

הסכמות

- ⊗ מרן ראש הישיבה הגאון ר' מאיר מאזוז שליט"א, ראש ישיבת "כסא רחמים".
- ⊗ הגאון ר' ברוך שרגא שליט"א, ראב"ד ירושלים ורב שכונת הגבעה הצרפתית.
- ⊗ הגאון ר' יצחק רצאבי שליט"א, פוסק עדת תימן מח"ס שו"ת עולת יצחק.
- ⊗ הגאון ר' אליהו שלזינגר שליט"א, רב שכונת גילה ואב"ד ירושלים.
- ⊗ הגאון ר' מתתיהו דייטש שליט"א, רב שכונת רמת שלמה ודומ"ץ העדה החרדית חתנו של הגר"מ הלברשטאם.
- ⊗ הגאון ר' יעקב שכנזי שליט"א, דומ"ץ העדה החרדית הספרדית. חתנו של הגר"י צדקה.
- ⊗ הגאון ר' גדעון בן משה שליט"א, אב"ד ירושלים, וראש בית ההוראה יורו משפטיך, מגדולי תלמידי מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל.
- ⊗ הגאון ר' אהרן ירחי שליט"א, רב שכונת מקור ברוך ירושלים.
- ⊗ הגאון ר' אלחנן פריץ שליט"א, ראב"ד "חקת משפט".
- ⊗ מו"ר הגאון ר' אליהו בנימין מאדאר שליט"א, ראש בית ההוראה שע"י ישיבת "כסא רחמים" ומח"ס שו"ת אמרות טהורות.
- ⊗ הגאון ר' שמחה ב"צ אייזיק רבינוביץ שליט"א, מחה"ס "פסקי תשובות".
- ⊗ הגאון ר' דוד טהרני שליט"א, דומ"ץ בד"ץ "יורה דעה", ומח"ס שו"ת דברי דוד.
- ⊗ הגאון ר' דניאל גודים שליט"א, ראש כולל "יחווה דעת", מח"ס שו"ת מנחת דניאל, מגדולי תלמידי מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל.

⊗ הגאון ר' דוד חזן שליט"א, מח"ס "תא חזי" וראש בית ההוראה תורת ישראל.

פרק א'

מבוא רפואי:

⊗ סוגי ההתקנים המכונים "התקן תוך-רחמי- שאינו הורמונלי" ואופן פעולתם.

⊗ תופעות הלוואי של טיפול בהתקן תוך רחמי.

**החסבר הרפואי לתופעה של דימום מוגבר, זמן מחזור ארוך ומשובש
למשתמשת בהתקן שאינו הורמונלי:**

⊗ הסברו של ד"ר יעקב לוי.

⊗ הסברו של פרופסור ר. הומברג. מנהל יחידת פריון ביה"ח השרון.

⊗ הסבר מפי הגאון ר' אלחנן פריץ שליט"א בשם הרופאים כיום.

**מכתב ששלחתי לשלושה רופאים מומחים מאוד ויראי שמים בהנ"ל
ותשובותיהם:**

⊗ תשובת ד"ר חנה קטן (רופאת נשים ידועה, הקימה יחידות רפואה בביה"ח לניאדו בנתניה ועמדה בראשה, וכיום בביה"ח שערי צדק ועוד) ובעלה הרה"ג ר' יואל קטן שליט"א, לשאלה הנ"ל.

⊗ תשובת פרופ' ברי קפלן, מנהל מח' יולדות א' במרכז הרפואי "מענין הישועה".

⊗ תשובת ד"ר שמחה הרמנו, מומחית לרפואת נשים מעל 40 שנה, מנהלת מח' פנימית בביה"ח "סנט לואי" צרפת.

⊗ סיכום השערות הרופאים מהיכן הדם נובע.

פרק ב'

בירור דברי הפוסקים

בשאלת התקן תוך רחמי שאינו הורמונלי ("נובה מי" ודומיו), אשר במשך השנים שהאשה משתמשת בו, פעמים שדם הוסת נמשך ימים רבים, וכן פעמים שהאשה חוזרת ונממאת בימי הז"נ בבדיקות וכדומה. האם יש לדונו כדם וסת רגיל המממא, או שהוא בגדר "דם מכה" ויש מקום להקל בו במקרים מסוימים:

⊗ דברי מרן הבית יוסף בגדר "מכה במקור" וגדר "רואה שלא כדרכה" והיוצא מדבריו לענין נ"ד (התקן תוך רחמי).

⊗ דברי הטור והרמ"א החולקים ע"ד מרן הבית יוסף בגדר "רואה שלא כדרכה" והיוצא מדבריהם לענין נ"ד (התקן).

⊗ דיון האחרונים בדברי מרן הבית יוסף בגדר "מכה במקור".

⊗ דברי האחרונים בנדון דידן.

⊗ עוד בבירור דברי הגאון חזון איש.

⊗ עוד מדברי אחרוני זמננו שהעלו להחמיר בנ"ד.

⊗ בירור דעת מהר"ם מלובלין עצמו אם ס"ל להקל במכה שבמקור ממש, היפך דברי מרן הב"י.

⊗ בירור דברי הצפנת פענח, ואם יש ללמוד מדבריו לקולא לאחינו האשכנזים.

⊗ דחיית דברי מי שהראה פנים שיש מקום להקל בזה.

⊗ דברי הגרש"ז אורבך, וראיה מדברי הנוב"י (שא"א לפתה"ק בלא דם אף

- בפתיחה מבחון) להחמיר בנ"ד, ועוד ראיות מכמה הלכות פסוקות כיו"ב.
- ⊗ בירור דברי מרן מופת הדור רבנו עובדיה יוסף זצ"ל בספרו טהרת הבית.
- ⊗ אף בשיש מכה המוציאה דם אין מקום להקל קודם הפסק טהרה.
- ⊗ כיצד הדין בשאר בדיקות עד שבז' נקיים.
- ⊗ סיכום העולה מדברי מרן הטהרת הבית לנ"ד.
- ⊗ תליה במכה שאין ידוע אם מוציאה דם בטהרת אשה לבעלה.
- ⊗ קבלנו הוראות מרן בבית יוסף, ובנ"ד כן מבואר גם מהש"ע.
- ⊗ אם יש ללמוד קולא בנ"ד מהפוס' המקלים בחולי צניחת הרחם.
- ⊗ קיצור התשובה.

פרק ג'

"התקן" המשמש למניעת הריון, האם מטמא בזמן החדרתו לרחם או בהוצאתו

- ⊗ ראתה דם בעת הכנסת והוצאת ה"התקן" האם מטמא.
- ⊗ אופן החדרת התקן תוך רחמי.
- ⊗ סיבת הדימום הנובע מחמת הכנסת ההתקן.
- ⊗ הדין בזה.
- ⊗ בענין פתיחת הקבר.
- ⊗ בענין הוצאת ההתקן מהרחם.
- ⊗ המורם מכל האמור.

הסכמת מדרן ראש הישיבה הגר"מ מאזוז שליט"א ראש ישיבת כסא רחמים

Institutions Yeshivat
KISSE RAHAMIM

מוסדות ישיבת
כסא רחמים ספרדית (ע"ד)

בנשיאות רבותינו שבא"י:
מדרן הגאון האדיר הראשון לציון הרב עובדיה יוסף זצ"ל,
ומדרן הגאון הרב רפאל כ. צבאן זצ"ל
רב עתיבות וחבר מועצת הרבנות הראשית לישראל

על שם מדרן הגאון
רבי רחמים חי חיותה הבהן זצ"ל, ראב"ד אי גירבא
(נסדה בכסלו התשכ"ג ע"י תלמידו הגאון הקדוש
רבנו מצליח מאזוז זצ"ל הי"ד ראב"ד בתתום)
עמותת רשומה מס'
580008589

מפעלי התורה הקדושה

מוסדות הישיבה:

מעונות ונגי ילדים

תל"כ לבנים

גן נבי"ס לבנות

מתיבתא ז"ח

ישיבה קטנה

ישיבה גדולה

סמינר לבנות

כולל אברכים:

בני-ברק

בבעתים

נתיבות ועוד

בד"ץ "משפט וצדק"

ירחון "אור תורה"

"מכון הרב טעלית"

להוצאת ספרים

כולל ערב

לתיבת ש"ת

"יוען שמואל"

מכון למבחן במספחות

"זכור תורת משה עבדי"

מכתים בהלכות שבת ועוד...

"אור ההלכה"

קורן גב"ח וטעניקים

מכון הס'ח הספרדי

"יד רפאל"

ועוד...

בס"ד, בני-ברק, יום. ig kisse rahamim

ראה ראיתי קטעונים "ההתענות בהלכה" מאת ישיבת הרב"ד ל' יונת נסיר
שליט"ו ראא גיט הברואה מאין סה"ס הברואה ג'ו. כאלו סוכב אז
עין ההתענות שנחבטן כווינון לנשיא שלא יתנוסו להכין. שיש אומרים שיש
ראאב דב שינו בני אבב וטהורה. והרב המחבר הוציא מפי סופרים
אספרים אכרואה שאין צב מדוין אצ"ק אכבול א מציה לגופו. אא"ס
מאומה גמאהו שחכמים שאזו אכרואה והפתיחו אז היה (כה ככ:
אזב) , והלאהן אכ"ק בשלחן ק"ל הגב כמאין השלחן מאין היו"ט, כ
מאין מית, והגרבר שאין כן (מאין כחולין גר נ"ב ע"ו מדנינו גר ככ
נבב שאין דקי דבז אלוטין). וכן ראית בפסר פז"ה ח"ק ל' הלבב אמב
(וקראנו לפני כמדב יאית מהב"ל ל' אמב כרפס"ן שלט"ו ראא מאין
בוז"ה , אלוטין) שטבו כמאב 405 שיש אכ"ק כדמא"ו ק"ל מנ"ב
כמאב"ה אכרואה ה"תן מן-רחמי. או כמאב"ה , כ כב נסב לבב אבב.
אכרואה אכרואה ה"תן מן-רחמי. או כמאב"ה , כ כב נסב לבב אבב.
שאין אכ"ק כמאב"ה ה"תן

המרכז: רחוב הרב עוזיאל 26 ת.ד. 2750 בני-ברק מיקוד 12701 51 טל. 03-6767163 פקס. 03-6774060 פקס מוזכרות. 03-6779575
26, Harav Ouziel St. P.O. Box 2750 Bney Brak ISRAEL Zip code 5112701 Tel: 03-6767163 Fax: 03-6774060
kise4@zahav.net.il דוא"ר - www.ykr.org.il אתר הישיבה -
חשבוניתנו: בנק מזרחי טפחות סניף 430 ח-ן 362903. ובבנק הדואר: סניף 001 ח-ן 7734074.

הסכמת הגאון ר' ברוך שרגא שליט"א ראב"ד ירושלים

Rabbi Baruch Shraga
 Rav of Givat Shapira
 Head of Rabbinical Courts
 of the Jerusalem Rabbinat

ברוך שרגא
 רב דגבעת שפירא
 וראש אבות בני הדין
 רבנות ירושלים

יום אגב גלם

מכתב הירבה

היה למאור עיני הקוראים ההתקנים בהלכה
 אשר יבינו ומביני חזק ולבנו אנו חי כפסאלי
 הנהגה זו יקבע ניסיון שלמה כחש בית ההוטה, מדין אהלו
 אצל האם ואיך אנו אהלו על סמך ההתקנים חבשים והם
 שנים והפנה צורה הפולסטיק על הניסיונות האמצעית
 לדיונים בנוכחות הרבן הגבירתי ואל מדין יגלה
 שאין להקל ולהורח את היתר והלכות הביטחון צד מנה
 ולפניו צדן ולפניו הלכה.

ואל נבינו אצל אצבעה שאלו ה' ביצו יצאו
 לעצמם אהלו חל מ את ה נבינו ויהי
 צד מ אהלו

בכח - הולכה
 של שלום

הסכמת הגאון ר' יצחק רצאבי שליט"א פוסק עדת תימן ומח"ס עולת יצחק

יצחק רצאבי ♦ ITZCHAK RETZABI

ראש ביהמ"ד בית הוראה ומכון פעולת צדיק

וראש מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

מח"ס שלחן ערוך המקוצר ח"ח

פסקי מהרי"ץ ו"ח, שו"ת עולת יצחק ל"ח, ועוד

לק"י עש"ק ויגשו טבת התש"פ בשל"א

לכבוד מעב"ת ידידנו אלופנו ומיודענו הרה"ג יניב נסיר שליט"א
מח"ס שו"ת הלכה למשה ב"ח, ראש כולל וראש בית ההוראה מעין טהור
ירושלים עיקרית

ראה ראיתי את אשר נשא ונתן מע"כ בקונטרסו הנכבד אודות השאלה שנתחדשה בימינו מזה כמה עשרות שנים, בדין ההתקנים שקובעים הרופאים תוך הרחם, כשיש צורך והיתר למנוע הריון, ואת אשר נגזר עליה מפי כתר"ר שאם מצאה דם, טמא הוא, כי אין זה נחשב למכה.

יישר חזילה דמר לאורייתא שפרש הדברים וחיוורם כשמלה לארכם ולרחבם גבהן ורומן, ונשתטח בכל פינה וזוית כיד ה' הטובה עליו. אף כי אין עתותי בידי לשרד עמקים בנ"ד בפרט שעסקתי בו לשעבר וקשה למיגמר בעתיקא, ולא עוד אלא שהיה לי בזה מו"מ בכתב עם הרה"ג אהרן פוייפר זצ"ל רב הקהילה החרדית ביהונסבורג דרום אפריקה, וגם מו"ד הגרש"ז אורבך וצוק"ל נענה לבקשתי והביע דעתו על מה שהעליתי בזה בס"ד בשו"ת עולת יצחק חלק ראשון סי' קע"ד, והמה בכתובים, ועוד חזון למועד לעת הפנאי בל"ג. כי הנושא לשעבר היה עמום מאד הן אצל הרבנים מורי ההוראות, והן אצל הרופאים. והא בהא תליא. כי הרופאים לא ידעו להסביר מדוע זה גורם יציאת דם, זה אומר בכה וזה אומר בכך. ואעיקרא מה שנתעורר ונתחדש עניין זה שקראוהו לשעבר בשם טבעת ברחם, לא היה מתוך מומחיותם והבנתם ושכלוליהם ברפואה החדשה כיצד אופן פעולתו, לדעת מה זה ועל מה זה, אלא התעוררו לכך כאשר ראו אצל הברדים שוכני המדבריות רוכבי הגמלים כשרוצים שלא תתעבר הנאקה מכניסים תוך רחמה אבן, והועיל. ובראותם זאת ניסו לעשות כעין זה גם בבני אדם והצליחו. כך שמעתי. התוצאה נראית לעין, אבל כיצד ומדוע לא ידעו לבאר הדק היטב. עכ"פ לעניין הלכה למעשה כך גם אנחנו בענייני מורים בס"ד, מאז שעמדנו על בריים ובירורם של הדברים, שאי אפשר להקל בזה, כי לפי הסימנים וההוכחות דפני הרחם נפצעים מן ההתקן ופולטים דם, ואינו רק דם הגוף סתם וכמו למשל דם היוצא מן האף, אלא לכל הפחות מעורב עמו דם הוסת. ומי שהתירו, היה מחוסר ידיעה, להחשיבו כדם מכה בעלמא. אמנם יתכן כי החוטים הנמשכים מן ההתקן לצד חוץ מצוי שהם גורמים חיכוכים ושריטות ביצואר הרחם, על כן כשבאה שאלה כזאת לפנינו אנחנו מפנים לבודקת טהרה המוסמכת מטעם הרבנים, שאם תמצא שהעור שם השתפסף, אזי מתירים.

הלכך חפץ י"י בידך יצחל להגדיל תורה ולהאדירה, והיה ה' עם השופט ולא יאונה לצדיק כל און ומכשול בטומאה וטהרה, ליהודים היתה אורה זו תורה.

ביקרא דאורייתא

הצב"י יצחק בכמהר"ר רצאבי יצ"ו

נ"ב להוציא מלב הטועים אוסיף כי נצטערתי לשמוע שישנם מתי מעט המתעקשים ונשענים להחיר בזה עפ"י מה שכתבתי בשו"ת עולת יצחק חלק א' סימן קע"ד הגו"ל, וטוענים דלפום קושטא לא חזרתי בי. שזה אינו, ולא ידעתי מה הם שומים. והלא החלל ממהדורא שנייה של ספר תשובותי הגו"ל הוספתי הערה שם בסוף העניין בזה"ל, נ"ב חזרתי בי, כי לפי מה שנתברר לי אחר כך אין להקל בזה, ויתבאר בס"ד תשובה אחרת ע"כ. והדברים ברורים. ומרוב פשטותם לא הייתי צריך לכתבם, לולא שכת"ר ביקשני להעלות זאת בהדיא על הכתב.

הסכמת הגאון ר' אליהו שלזינגר שליט"א אב"ד ירושלים ורב שכונת גילה

ד"ר, ריש סדר ג' ע"ג

'ד'צ'י הרה"ק ר' יונה נסר שליט"א

קבלת אה קונטרסו שהיה על ההתקנים האלה. וגם היא
מה שרשית גמולו ודוהשן חלק למתי, ואז חקר ודעש אצל רבניאם
ומומתיא וגדולי גמולו הזמן זה שהוא קשה כפריים בשורה.
ובאותו ענין קונטרס (או דיון מסיק) ונסה מחסנת היצורים
שאין להם קצול מן הצדדים הקורים.

והוא זכור שיש בהם אסיה ומתיא לא הם שכלו חרור שהוא מנה,
ומהם אסיה שהוא יצור בו הם נצול, וזהו זה שתינו דמין אסיה,
ומתיא זה חלקו דזה ואסיה אנה זה שאקנה נצורים המועלים
יצאום צם, וחרור שאין עין צם נצול, אלא מצינו חלקים דצויה
אומרים הם אלה עין אלה מצד. ואין אתה שיהיו איהם צם
זה מחמת שהוא צם מנה.

מה שאומרי שקשה מאוד אפסוק על צם אם הוא מנה או צם נצול,
ואם צם צדיק יצוה דכורה. ודוהר אצל רבניאם מתיא דמתיא נצם (כח, ב)
גמולו מצינו שחלו לכוניאם. וכן הוא דמתיא (שלה כח, יא) ע"פ.

והוא ענה חסד חסד (אזהרה) ו) שהתיק לדאר של מצי הרפואה
חני על סגולה, ואומנותי וסטטיסטיקה, וכל צדדי הנולכאים הם דצדמי,
וגדוק חלקי חקירה וניסיון, ואפיקם לא צדדיים הם כן ע"כ כולו והגיון
שלי, ואכל א' חלקי אהרבים אלה בא צול ודאור, וכי צול יש
יק על יצו ראה ולאו על יצו סקרא. ונפשו, דמסנה אין חלק בין יצו
ורבים, וגם חרדים חיישיין דמתיא דצדמי, בין של יסוד היקואה היא דצדמי.

ונשד החגם סוכר (שם וקנידויו אמרין דם מתיא) שהנולכאים
נצמיים יק דדקה בלוי במין אקדוז על קומה של מציאות מסוימת, שיש
מחסי מסוימת, שאמנה זו מועילה תכונה מסוימת, דהיינו על קידוש

הסכמת הגאון ר' אליהו שלזינגר שליט"א אב"ד ירושלים ורב שכונת גילה

באלו ואלו בקציה קרטה על גוף מסוים. בקציה קרטה, אחר שגור
זה ק"מ-זו גבזה או מחאה מסוימת, קציה נאמנים נק גבזה סנין.
גם גבזה פנים מאוה (או ס' יב) הנזכר אדא דנאמנה ירושלים
היא נק דקציה סנין, אדא דנאמנה סנין אדא דנאמנה ירושלים.
ואת און אסמך עליהם, ורק שיש נאמנים אדא דנאמנה ירושלים.
אדא דנאמנה ירושלים, הנזכר שגור גבזה סנין אדא דנאמנה ירושלים.
גבזה ירושלים (קציה) שגור, הנזכר למעשה גבזה סנין אדא דנאמנה ירושלים.
שגור גבזה ירושלים בין הירושלמים לבין הירושלמים אדא דנאמנה ירושלים.
הכי, אמה הו"ק ה"ק אדא דנאמנה ירושלים, היא גבזה סנין אדא דנאמנה ירושלים.
ועל גבזה דקציה סנין אדא דנאמנה ירושלים, אדא דנאמנה ירושלים גבזה סנין אדא דנאמנה ירושלים.
אדא דנאמנה ירושלים אדא דנאמנה ירושלים, אדא דנאמנה ירושלים גבזה סנין אדא דנאמנה ירושלים.
דתי ה"ז.

הנזכר מן הדברים דאין להקל דהם באו ודקדקו גבזה סנין הירושלים
מן המקור, אלא אמן יש דמה אדא דנאמנה ירושלים. אדא דנאמנה ירושלים
אדא דנאמנה ירושלים אדא דנאמנה ירושלים, אדא דנאמנה ירושלים אדא דנאמנה ירושלים.
אדא דנאמנה ירושלים אדא דנאמנה ירושלים, אדא דנאמנה ירושלים אדא דנאמנה ירושלים.
אדא דנאמנה ירושלים אדא דנאמנה ירושלים, אדא דנאמנה ירושלים אדא דנאמנה ירושלים.

אם הוא הדקדק דא ההקדים אמניו הירושלים, דקציה ירושלים דקדקו אדא דנאמנה ירושלים
נאמנים הירושלים. אדא דנאמנה ירושלים אדא דנאמנה ירושלים, אדא דנאמנה ירושלים אדא דנאמנה ירושלים.
אדא דנאמנה ירושלים אדא דנאמנה ירושלים, אדא דנאמנה ירושלים אדא דנאמנה ירושלים.
אדא דנאמנה ירושלים אדא דנאמנה ירושלים, אדא דנאמנה ירושלים אדא דנאמנה ירושלים.
אדא דנאמנה ירושלים אדא דנאמנה ירושלים, אדא דנאמנה ירושלים אדא דנאמנה ירושלים.
אדא דנאמנה ירושלים אדא דנאמנה ירושלים, אדא דנאמנה ירושלים אדא דנאמנה ירושלים.

יש אדא דנאמנה ירושלים אדא דנאמנה ירושלים, אדא דנאמנה ירושלים אדא דנאמנה ירושלים.
דקדקו ירושלים.

המכתב קציה הנזכר אדא דנאמנה ירושלים

אליהו שלזינגר

הסכמת הגאון ר' מתתיהו דייטש שליט"א דומ"ץ העדה החרדית רב שכונת רמת שלמה

מתתיהו דייטש

רב שכונת רמת שלמה

דומ"ץ העדה החרדית
ע"ה"ק ירושלים תיכביא
מח"ס שרת "נתיבות אדם"

בס"ד, טבת תש"פ, ירושת"ו.

שוכמו"ם אמעכ"ת הרב הגאון הנעלה חו"ב מוה"ר יניב נסיר שליט"א ראש בית הוראה מעין טהור פניהקת"ו.

הנה מה מאוד נהניתי בקבלת ספרו החשוב שו"ת הלכה למשה, וכבר בהשקפה למובה נוכחתי לראות עוצם יגיעתו בבירור ההלכות בעומק וברוחב, החל ממקורן בש"ס ופוסקים ולהוציא הלכה ברורה, אשרי חלקו ועמלו, וכבר זכה להתעמר בכת"ב המגיע לשבחיו מגדולי התורה וההוראה. ויזכרו השי"ת לילך מחיל אל חיל בהרבעת תורה והוראה ולחבר עוד חיבורים יקרים לזיכוי הרבים מתוך שפע נחת והרחבה וכמו"ם לאוויוש"א.

וע"ד קונטרסו בענין ראיית דם הנגנרם ע"י התקן תוך רחמי, שהעלה לאיסורא, כנים הדברים, והשכיל בס"ד לברר ולבאר הלכתא הדין הדק היטב. ואכן כן אנו מורין בזה הלכה למעשה בס"ד, והרי אף לדעת הרופאים שראיית הדם כאן הוא מחמת מכה שנתהווה בפנים המקור על ידי ההתקן, כבר השריש לנו החו"מא ז"ל דדם הבאה על ידי הכאה ברחם הנורמת נזילות הדם אוסרים את האשה בטומאת נדה. וכן קיבלתי מוקני ההוראה להחמיר בזה בכל ענין.

ונצריך בזה והירות גדולה כי מתוך נסיון ראינו שהרבה פעמים הרופאה או הבודקת אומרת שהיא רואה שהדימום בא מחמת מכה שהתהווה באו"מ מחוץ לרחם (הנקרא גרתיק) מחמת תפיסת צוואר הרחם מבחוץ על ידי צבת, וסומכים על זה להתירא. וזה מכשול גדול כי לא נחתה היטב להבחין שגם מבפנים יצא טיפת דם, כאשר נוכחנו לראות זה כמה פעמים מתוך הנסיון שביקשנו שהבודקת תוסיף לבדוק גם את ההפרשות מהרחם, ואכן נתברר שיש גם דימום מבפנים. (וכן ההוראה אצלנו בבית ההוראה לגבי כל מכה הנמצא באו"מ, וכן יש להבחין היטב אם כמות הדם הנמצא מתאים לגודל הפצע, ועוד כמה פרטים שאכמ"ל בזה). ומה שיש רוצים לומר דברואה רק מעט דם, זה הוכחה דאית ממכה ולא דם נדה, וממילא שפיר תלינן לה במכתה שבתוך הרחם, ומשא"כ בדברי השו"ע והפוסקים (בסימן קפ"ו ס"ה) דאיירי שרואה דם הרבה. לענ"ד פשיטא מכמה דוכתי שאין לחלק כן. וכי כן חוינן מהא דהגרעק"א ז"ל בתשו' (מהדו"ק סימן ע"ח) ומעוד גדולי הפוסקים, כאשר הארכנו בתשו' נתב"א (ח"א סימן ג"ו) דנז"נ לענין מצאה דם בבדיקת עד ויש לה מכה, ע"י"ש בארובה). ואף כשאינה רואה דם יש לדון כאן מפני פתיחת הקבר, וכאשר הארכנו בתשו' נתיבות אדם (חלק ראשון סימן ג"ו), יעו"י"ש בארובה.

ואשר על כן, אמינא לפעלא טבא, איישר כוחו וחילו לאורייתא שוכה לברר ולהעמיד הלכה זו על בוריה כדת תוה"ק. ואסיים סיפא דומיא דרישא שיוכה להמשיך עבודה"ק לישב על התו"ע ולזכות את הרבים מתוך הרחבת הרעת לאוויוש"ש בשמחה וכמובן לבב.

בית דין ירושלים תש"פ

מתתיהו דייטש

הסכמת הגאון ר' יעקב שכנזי שליט"א דומ"ץ העדה החרדית הספרדית

Ya'acov Sheknazi
Rav Moreh Tzedek

יעקב שכנזי
רב ומו"ץ
בעדה החרדית הספרדית

רח' עזרא 2 ירושלים טל' 02-5400526 Jerusalem Ezra 2 St.

ד' טבת תשפ"ב

בס"ד, תאריך _____

לכבוד חב"ד

הוא הולך אל הקונטרס היקר והמשק שאיך ופיצול היקר הר"ג ינה נסיח שליט"א. הקונטרס הנ"ל הריב בן דבין התקנים וכן רחמי"ק האם טען לטענתו שהצב שיוכר הוא צב פלוא לאו. אמר אלוז שלא היה לו חיובם בצב, כי תמוז הלוח שאין לטענתו כבוד והתקן וכן רחמי"ק לבצתי המתבר, לבצתי כ"ה באשר יש לשלש תקן וכן רחמי"ק וז"ל תמוז, הוא מציינת אויב שיש לה תקן ומני, שהתבשרה טענתו לטענתו כאילו יש פלוא. ופ"ט שאנו רפוא שאמר, ושלטון סכנתם שצב טענתו למשק שהצב אמריו והתקן הוא מבלע, צבוי טענתו ותנה הריב שליט"א מחזיקו לכן באלה טעם ופ"ט, בהתבאר חיובו לבנות אלמתי בסוגיות הפנול צב, ואושר חיובו שלטח חלמה שפיה לו דגור סוגיה מצויה פ"ו צב"ה לתוכו צב"ה דור מאל, וכן גש"ק תצדק שפון הקונטרס, ואני מסכים לת"ת שכתב, שצדקו לכוונתו אמרין. ומקום קו' ידוע ומצאת באמין.

הצנח צולחנים

קבלת קהל בית הוראה" רח' עזרא 2 ירושלים, טלפון: 02-5400526 בימים: א' - ח' בשעות 10:30 - 12:45 יום ח' בשעות 12:45 - 1:30 יעקב שכנזי בית הוראה "דור דור" רח' אבינר הכתר 9 ירושלים, טל' 02-5940001 בימים א' - ח' בשעות 1:30 - 2:30

הסכמת הגאון ר' גדעון בן משה שליט"א ראש בית ההוראה "יורו משפטיך" ומגדולי תלמידי מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל

בס"ד
בית הוראה
יורו משפטיך

בראשת הרב הגאון גדעון בן משה שליט"א

תאריך: טו טבת ה'תשפ"ג

יקר סהדותא

היה למראה עיני קונטרס בשם "ההתקנים בהלכה" חיברו וגם חקרו הרח"ג רבי יניב נסיר שליט"א ראש בית ההוראה "מעין טהור" ומחבר הספרים החשובים שו"ת הלכה למשה ב"ח. סובב הולך בדין אם הנחת התקן תוך רחמי (או הוצאתו) מטמאים האשה או לא, וכן אם יש תלות דם בבדיקות הז"י בהתקן אם לאו. והרב המחבר האריך הרחיב כיד ה' הטובה עליו, וראיתי כי נשא ונתן באמונה בהך סוגיא, וכמעט אפשר לומר שלא הניח בה פינה וזווית. וענותו תרבינ שביקש חוות דעתי הענייה בזה. ואם כי אין דרכנו להתערב בסוגיות כגון אלו ובפולמוסים המתפרסמים ברבים חדשים לבקרים. אבל כיון שראיתי דעות שונות בזה, וכבר הועלה זכרונו בקונטרס הנ"ל. ולעני"ד הדלה יש להחמיר בזה.

ודע בדזמנו באה לפנינו שאלה כזו של הכנסת התקן אצל זוג מתחזקים, וגם הייתה מוצאת דם בבדיקות הז"י, והיה צורך גדול למוצא דרך היתר להתיר האשה לבעלה, וגם היה שיקול גדול של שלום בית וכו'. ובאתי עם השאלה לפני מי שגדול מר ניהו מרן רשכבה"ג רבינו עובדיה יוסף זצ"ל ושטחתי לפניו השאלה עם כל צדדיה, ואמרתי שהרופא אומר שנראה לו שנפצעה מחמת ההתקן, ואי"כ לכאורה הוא דם מכה ויש להקל. אך רבינו זיע"א לא הסכים לזה, ואמר שצריך שרופא "יראה" שיש מכה, ולא די בדיעה או השערה (אפילו על פי רוב. לשון רבינו), הא לאו הכי אסורה. עכ"ד. ובאותה העת העזתי וישאלתי למרן זיע"א: אבל מלשון הרב בטהרת הבית (ח"א עמ' רג בהערה ד"ה אשה) לא משמע כן! והשיב לי רבינו: "שמעת מה שאני אומר. רק אם הרופא רואה ממש". [שוב נתיישבתי שכנאה זו כוונת רבינו "שהרופא אומר" שהטבעת גרמה לה הדימום, ר"ל שאומר כן ע"י שרואה המכה, ולא מתוך השערה. ודו"ק. [אגב, בלשון רבינו מודגש "שלא בשעת ווסתה". ודו"ק].

ומה שהביאו כעת מין החדש, מהמכתב שנדפס כעת מכתבי רבינו זיע"א [מובא בטהרת הבית מהדו"ב ח"א עמ' רסח הערה 22]. בדין דימום בזמן הכנסת התקן תוך רחמי. ונתלו בלשון מרן זיע"א שהשיב: והמסקנא להלכה ולמעשה להתיר בני"ד. ע"כ. הנה שוברו בצידו, דלשון השואל שפתיו ברור מיללו דאירי שהרופא רואה שיש שם דם מכה, שכ"כ: "ועי"י בדיקת צילום הרחם הנקרא 'היסטרוסקופיה' ניתן להבחין שהדם יוצא מחמת החיכוך בכלי הדם שהוא בא איתם במגע". ע"כ. וידוע שבדיקה זו משמעותה צילום הרחם, ואין לך ראייה גדולה מזו. והוא ממש כדברנו, אשר שמענו במו אזינו מפי קדשו דרבינו זיע"א.

ואשר על כן נלע"ד דאי אפשר להקל בדימום בשעת הכנסת [והוצאת] התקן תוך רחמי, וכן אין תלות בהתקן דם הנמצא בבדיקות הז"י, לא בסמוך להכנסתו ולא לאחר זמן.

בברכת התורה

ובאבה רבה

גדעון בן משה שליט"א

ראש כולל ובית הוראה "יורו משפטיך"
ואב"ד לממונות ברבנות ירושלים ת"י

הסכמת הגאון ר' אהרן ירחי שליט"א דומ"ץ ורב שכונת מקור ברוך

Aharon Yarchi
Sare Israel 11\2
02/5885487
Jerusalem

אהרן ירחי
רח' שרי ישראל 11/2
02/5885487
ירושלים

בס"ד יום רביעי בשבת חמשה ועשרים יום לחודש העשירי הוא חודש שב"ת יה"ל התש"פ ליציאה לפ"ג

**כבוד ידידי וחביבי אוצר כל כלי חמדה
הרה"ג ר' יניב נסיר שליט"א
מחבר חיבורים חשובים ומועילים
שו"ת הלכה למשה ועוד**

אחדשה"ט באה"ד

האיר אל עבר פני קונטרסו הנפלא מועט המחזיק את המרובה הכי קרא שמו

ההתקנים בהלכה

הרן בהלכה חמורה שרב העולם על הנגלה ושאין הרב ידוע לרוב מורי הוראות בישראל ביני שהרה חלקם נוטים להקל וחלקם נוטים להחמיר והכל מחמת חוסר ידע המציאותי של ההתקן הנ"ל וכסיוצא דם האם הרם הוא מחמת פצע שנעשה ע"י התרת ההתקן או שהוא כד"ן כל דם היוצא מן המקור

ומעלת כת"ר כפי הנראה מן הקונטרס הנ"ל חקר ודרש בדק ומצא כי הלכה זו מעומעמת היא גם אצל רופאים יראי שמים העוסקים במלאכה זו והוא גילוי מבהיל איך עד עתה לא עלה על דעת איש לברוק ולחקור ולראות מה דין הרם היוצא מהתקן זה והקב"ה זיכה את כת"ר לעמוד ולהאיר ולהעיר ולהורות שדין דם זה הוא ככל דם הנאסר כיון שהוא יוצא מתוך הרחם ממש וכל דם היוצא ואינו מחמת פעינת צואר הרחם אלא פעינה של רירית צואר הרחם וכדומה דין טמא יש לו כיון שיוצא מן הרחם ומן המקור ממש ובזה זיכהו הקב"ה להוציא לאורה לאוסרו כד"ן כל דם

ואחר דאותי את קונטרסו זה ועיינתי בענין ובפרט מה שמוכח מדברי תשובות הרופאים והבקיאים שהובאו בו גם אני מסכים עמו שהלכה כמותו לאסור דם היוצא מן המקור גם ע"י התקן זה אלא א"כ ברור שיש פצע גמור שהוא דם חבורה וכמו שהעלה כת"ר בחכתו ונתקיים בו דברי רבותינו (תולין דף ו' סעי"ב) אפשר בא אסא ולא ביערו בא יהושפט ולא ביערו וכו' אלא מקום הניחה לו להתגדר בו וכו' ומן השמים סייעו בידו לעמוד על סוגיא חמורה זו וזכות הרבים תלויה בו וייסר כוחו לאורייתא להוסיף כהנה וכהנה להגדיל תורה ולהאדירה ויפיו מעיינותיו הוציא ברחובות תתן קולה

וה' עמו שהלכה כמותו

ויזכה להוציא לאור את כל חיבוריו שזכתה נשמתו בהר סיני ושלא תצא תקלה מתחת ידו אמן

הכותב והותם

למען התורה ולומדיה ומפיצי הלכותיה

פה ירושלים, ד' באב קרית מלך רב

אהרן ירחי

רב ומו"צ שכונת מקור ברוך תכב"ץ

הסכמת הגאון ר' אלחנן פרץ שליט"א ראב"ד "חקת משפט"

Rav Elchanan Peretz
Rabbi of Ramat Bet Shemesh
and Head of Rabbinical Courts

הרב אלחנן פרץ
רב ואב"ד רמת בית-שמש ב'

ק"ס

חולצאט וזגש גשפ

ראיתי ראוי אגורפה, קונטרס יקר ונכבד דמיני
טרה, שמובר ע"י הרה"ג ר' יניק נסור שאיאל
שיצא מוניטין שלו, בספריו המצוינים, והיומא מוצ'
בירושלים קריי - מאלך רב.

הקונטרס הדין בדמיני ה"תקנו" כבוד דגא
שגא - בצורה טובה דבר דקור אל אפניו

והוא מבין נכון להלכה ולמישה גאלו אהלי

בדברים האמורים עם הדין - ודבריו אמר וזכר
אלו גמאון.

ונודע בשירות בירואו הקודמת למכא"ל, ופקדון
בהלכה, ממו" אל ובו גיטון דומו.

באהבה ובה לדמאי ממה וחכמה.
אלחנן פרץ.

הסכמת מו"ר הגאון ר' אליהו מאדאר שליט"א ראש בית ההוראה כסא רחמים

מסלכת התורה הקדושה

כולל אנרכים

"מקודת אלעזר"

ע"ש המנוח עזר עמאר ז"ל

זית כנסת ובית המדרש

"תורת חסד"

"כסא רחמים" ספרייה

ע"ש הרב סאסי חדאד זצ"ל

שאל
 י"ז טבת אס"ו "היילאך האנטו אלו מלך דע ירוק אל התקדים" ענין שבת אמת יתכן וזה
 אכבוד יציב וקביל, איש וליא, הרב הגדול, מלמד ומעבד, הוסיקסן דלדווח של ישראל,
 כפר ר' יצחק פסד הי"ד - ראש כולל ומוזב דהייך ירושלים ה"ו ועתה הלכתי לטהר.

שלום וברכה ושלח רחוק
 דדבר שלי תבין אורה שיש לה היקף דמק, דמק הרחם (אור קולל ה"ח מלחם מוסקין)
 וינאג דם דדבריה ג"ו או גאר ענינים, ג"מ כולל אגודת שבת של מנוחה דהיקף רבם לוח
 הוא ואלוהי, או לא. ובעד ר"ו אגב כפר חלבד ואלו וחוקר רופאים עבד העיניאלה מה פתח
 היקף של, וכאז משנה אדומה עבד הילכס, גמלה אהמנו. וקצת אחרת דלמי הקבילה.
 ואין לאור אינני לא אלו אלא דדבריו דיסא וימין דקולל האחרונים, מתאמר פנאי.
 אלה אגב משנה משנה לזמן הדין.
 אע"פ דדבר ברור שיש ללמד דמ"ס חלל, מבעה אע"פ. ט דם מ"ס דק"ו (ס'
 קב"ש ס"ו) שלמים הו, היינו שגא דם אחר ואינו דם נבדל דמנו, כמו שמבאר מדברי מן
 ה"י (ס' קב"ש) וכמו שביארו ערו"ם מלובין דמשנה (ס' ק"א), והגאולה האחרונים. וכן
 יבא מילא דדברי הס"ד (ס' קב"ש ס"ו) וכ"פ (ס' ס"ו) והפליגה משנה (ג"ה ס' ק"ח, ק"ט), וכן
 מבאר יפה דדברי הזקן הח"ס (ס' ק"ז, ק"ח, ק"ט). אכ"פ של שרי"ג הרחם שגד דם הינול
 לפניה מל סידה והולכיה דם שלפ"פ ה"ז אטלה, שגרי דם נבל הוא. ואע"פ שמדברי כמו
 אחרונים משע דמדרי מנן של שפ"פ הרחם, ה"ז רבם מ"ס ואלוהי. דימג"ה הרמה, קצת
 לא יבא מ"ס אלו הוא, וה"ז ק"ו דאגב אטלה באונס, ולא אונס דמשע. ולא אהיה אלא
 דם מ"ס אינו דם נבל מ"ס דמנו. וכן מוכח (ס' ו) ומחידוש הרשב"א (כ"א), ומ"ס (מ"א).
 ואכ"פ. דמקום אלו כפול ח"ס, וה"ז מן אע"פ ל"ז.
 אין ארנסקים ד"ס אה"ל דפ"פ הרחם, ה"ז ק"ז דהיקף אין אה"ל, שגרי דרופאים דמנו
 לא נשאו, וגם דמנו אין יודים דדוק מה גורם דהיקף שט אינו כולל דם משה אה הרחם
 נטוה, כמו שבה"ה דמשנה, ו"ז דמשנה אהר"ם סוכר (מהר"ה ס' קב"ש ס"ו). ואכ"פ
 ק"ז אין אה"ל, שגרי אין כן מ"ס דלואי של. וכ"פ דהיקף שגרי אשני הרמנים דגל
 הש"ה אה"ל דה"ז, שגרי של דקרו אשני הרמנים, וע"פ שגרי דם אלוהי. וא"ז מ"ס אל ש"ס כן
 מ"ס של. ויש לדנוב כל אלה דמנה, וספרה לא נאמר גמ"ד.
 דברם נאמין - יב"ז מנה ויאצד, ויה"ז של ג"ל וק"ה ממה ידו קולום.
 זה אה"ל דמנין מילא ס'

הסכמת הגאון ר' שמחה רבינוביץ שליט"א מח"ס פסקי תשובות

שמחה בן ציון אייזיק רבינוביץ

בעמח"ס פסקי תשובות על שו"ע ומשנ"ב

רח' הרב ברים 5 רמת שלמה טל. 5710702

פעיה"ק ירושלים תובב"א

ב"ה, יום ראשון ט"ו טבת תש"פ

החיים והשלום לכבוד הרב החשוב והנעלה מאוד, ראש מולל, הרה"ג מזה"ר יניב נסיר שליט"א, רז"כ ובית הוראה 'מעין טהור' מחשובי התלמידי חכמים בשכונתינו המעטירה

בשמחה רבה ובקורת רוח קבלתי גליונות מהקונטרס 'ההתקנים בהלכה', והוא חיבור נפלא מאוד המקיף את כל ענין ההתקן גם מבחינה פרקטית וגם מבחינה הלכתית, ונכתב בחריפות ובבקיאות נפלאה, ובתוספת הלכה פסוקה לדעת את המעשה אשר יעשון, דבר דבור על אופניו, המיוסד על פי דברי הראשונים והפוסקים.

והנה דבר אחד יש להדגיש ולציין, כי המסקנא שמתבת בסימומי ההלכות, כי 'המנסת והוצאת ההתקן ללא שאירע שום דימום כלל, איננה אוסרת את האשה', להוי ידוע, כי בבתי הוראה של הציבור האשכנזי מקובל עפ"י גדולי הדור (וביניהם מורי ורבותי הגר"ש ואזנר והגר"מ הלברשטאם זצ"ל) לאסור הדבר בהחלט, כי חיישינן לשיטות האחרונים האומרים שיש בזה משום "אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם", ויש להדגיש ולציין זאת, ולהסיר ממשול מרבנים.

ועלעלתי בגליונות הספר זעיר הכא וזעיר התם, ואכן הוא כלי מחזיק ברכה, ובודאי ראוי הוא למטרתו להקנות דבר ה' זו הלכה, ומשמיא קא זכו ליה לחבר חיבור טוב ומועיל. ויה"ר שייזכה עוד רבות בשנים לעסוק בתורה כאוות נפשו, לזכות את ישראל בעוד חיבורים מועילים, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא וחי נחת והרחבה וכט"ס.

שמחה רבינוביץ

הסכמת הגאון ר' דוד טהרני שליט"א דומ"ץ בד"ץ "יורה דעה"

דוד טהרני

מו"צ דק"ק ספרדים

מח"ס שו"ת דברי דוד ועוד

רבי עקיבא 10 ביתר עילית

בע"ה כה כסלו תש"פ

לכבוד

הרה"ג הרב **יניב נסיר** שליט"א

מח"ס הלכה למשה ב"ח ועוד

שלום וברכה רבה

קבלתי לנכון במועדו את הקונטרס "**ההתקנים בהלכה**" אשר כוננו ידי כת"ר, סובב הולך על מקור הדם והכתמים המצויים אצל הנשים אשר יש להם הת"ר למניעת הריון, ובירר את הדבר גם מפי רופאים וגם מפי ספרים וסופרים, והעלה שאכן אינו בגדר מכה שתולה בו את הדם, אלא מקורו מהרחם, ודינו ככל דיני כתמים, ובנמצא על עד בדיקה דינו כבדיקת עד.

עברתי על קונטרסו היקר, ודבריו נכונים למבין, וישרים למוצאי דעת, וכבר הארכתי בזה בשו"ת דברי דוד (ח"ו יו"ד סי' נב) ושכן הוא דעת מר"ן בב"י. - גם מש"כ לדון אם הוצאת הת"ר מטמא, צריך גם לברר שההתקן שהוציאו לא היה מלוכלך בדם, כי אם היה ההתקן מלוכלך בדם האשה טמאה, שהרי לא גרע מדם שיצא מהרחם שמטמא, גם כאשר נעשה הדבר בצורה מיכנית.

לא נצרכה אלא לברכה, שחפץ ה' בידו יצלח להגדיל תורה ולהאדירה, וימשיך לזכות את הרבים בדבריו הנפלאים. ונותן התורה יהיה בעזרו שלא תצא תקלה מתחת ידו לעולם, אמן.

בברכה רבה

דוד טהרני

הסכמת הגאון ר' דניאל גודיס שליט"א, ראש כולל "יחודה דעת" ומגדולי תלמידי מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל

בס"ד

י"ט טבת התש"פ.

לכבוד ידידי הרב הגאון רבי יניב נסיר שליט"א
מחבר ספר הלכה למשה ב"ח וראש בית ההוראה "מעין טהור".

הנה חזינא במה שכתב כת"ר בענין התקן תוך רחמי הגורם לדימוס מתוך הרחם והביא מדברי רבותינו הפוסקים בדין מכה שבתוך הרחם, וכן מדברי הרופאים ביאור כיצד ההתקן גורם לדימוס, והאריך בזה כיד הי הטובה עליו. והעולה מדבריו שיש להחמיר בזה הואיל ומסתמא ההתקן גורם הפרדות הרירית העוטפת את החלק הפנימי של הרחם, ומחמת זה נגרם הדימוס, וזה דומה ממש לתהליך הנורמלי בזמן שהאשה רואה דם.

וכיהודה ועוד לקרא גם אנכי הדל שוחחתי בזה עם פרופ' לאופר מביה"ח הדסה עין כרם, והוא ביאר לי את סיבת הדימוס כמתואר לעיל, וממילא יש לאסור.

ובהזדמנות זו אפרסם האי עובדא עם מרן הראש"ל מו"ר הגאון המופלא רבינו עובדיה יוסף ז"ל שיצא ספרו טהרת הבית בקשתי מידידי הרה"ג ר' אמיר קריספל נ"י לשאול את מרן ז"ל מה דעתו באשה שיש לה התקן והיא רואה כתמים, והשיב מרן באותו זמן שכל זמן שאינה מרגשת יש לה דין כתם. ולאחר מספר שנים בשבוע אחד כמה נשים באו בשאלה שיש להן התקן והן רואות כתמים, והיה קשה לי להתיר להן, ושוב בקשתי מידידי הרה"ג ר' אמיר קריספל נ"י שישאל למרן ז"ל, והשיב לו מרן ז"ל שאני אשוחח בזה עם הרה"ג ד"ר אברהם סופר ואשיב לו מה דעתו בזה, ושבתי אל מרן עם תשובת הרב אברהם סופר שדעתו של הגרש"ז אוירבך שבאמצעי מניעה בין בגלולות ובין בהתקן תוך רחמי ואפילו אינו הורמונלי יש לכתמים שתראה כדין דם בהרגשה, ואמר לי מרן ז"ל אם כך אמר (הגרשז"א ז"ל) כך יש לנהוג, ושוב שאלתי האם גם דעת כת"ר כן, והיה מהנהן קצת בראשו, ולבסוף שוב אמר לי אם כך אמר כך צריך לנהוג.

ואסיים בברכת הדיוט שכת"ר יזכה להגדיל תורה ולהאדירה ברוב נחת ושמחה, ולא תצא תקלה מתחת ידו.

העב"י דניאל גודיס הלוי.

הסכמת הגאון ר' דוד חזן שליט"א, ראש בית ההוראה תורת ישראל ומח"ס תא חזי

בית הוראה תורת ישראל שע"י בית המדרש "תפארת ישראל" בראשות הרה"ג דוד חזן שליט"א

בס"ד י' טבת תש"פ לפ"ק

למעלת ידידי וחביבי, ליש ולביא, הדגול והנעלה, לתפארת ולתהלה,
הרה"ג ר' יניב נסיר שליט"א, ראש בית הוראה "מעין טהור", ומחבר שו"ת הלכה למשה ב"ח.

- עברתי כמיסת הפנאי על קונטרסו היקר בענין דימום לאשה עם התקן תוך רחמי, הן בזמן ההתקנה והן לאחר מכן, וראיתי שהעמיק והרחיב וגמר חיפוש מחיפוש, כדרכו בשאר חיבוריו ומאמריו, ואשריו שזכה לעורר על ענין המור זה.
- ובאשר ביקשני לחוות דעתי בענין, הנה היה מן הראוי להאריך בזה טובא בדעות הפוסקים ולדקוק בהם היטב כיון שדיברו באופנים שונים ומשונים, ואין לדמות מילתא למילתא, ויש לפלפל בכל זה ואכמ"ל. ולבקשתו אכתוב רק הנלענ"ד לדינא.
- א. בדימום מתוך הרחם בזמן המצאות התקן תוך רחמי, יש למעשה להחשיבו כדיון דם נדה וכלהלן. והטענה שהדימום נגרם רק ע"י ההתקן שלחץ על הרירית, אינה סיבה להקל, וכמו שנפסק בשו"ע (סי' קפג) שטמאה גם בראיית "אונס". ומדברי הפוסקים עולה באופן ברור שא"צ שתהיה סיבה "הורמונלית" לדימום, ודלא כמי שטעה בזה.
- ב. אף לדעת מיעוט הפוסקים הסוברים שאם זרועות ההתקן פוצעים את רירית הרחם זה נחשב דם מכה, מ"מ בדימום רחמי ללא איבחון (ע"י בדיקת הסטרוסקופיה) אין לנו לתלות שכן המציאות, אלא אדרבא יש לתלות שהדם הגיע (גם) כתוצאה מהתכווצות הרחם על ההתקן וזה גרם לדימום גם בשאר מקומות, שזהו דם נדה גמור לכל הדעות וכו"ל. וכל שכן שלמעשה יש לנו לתפוס כדעת רוב הפוסקים שמחמירים גם בדם מכה שברירית הרחם, וכמו שהאריך בזה כת"ר בקונטרסו היקר.
- ג. לדעת מיעוט הפוסקים המקילים בפציעת רירית הרחם, אע"ג שכתבנו שגם לשיטתם יש להחמיר בדימום רחמי שאינו ידוע אם הוא מהפציעה, מ"מ אפשר שיקלו בכתמים דרבנן, כיון שבכתמים תולין אפילו במכה שאין ידוע שמו"ד, כמ"ש הפוסקים, וכיון שזרועות ההתקן מונחים על הרירית ויכולים לפצועה בכל זמן, וזו מציאות שכחה כמובאר במאמרו המפורסם של הרב ד"ר מרדכי הלפרין הי"ו, א"כ יש להחשיב מצב זה כדיון מכה שא"י שמו"ד שתולין בכתמים. אבל לדעת רוב הפוסקים שמחמירים במכה ברירית הרחם, יש לדון בזה דיני כתמים כמו בדם נדה רגיל. והיכא שיש "יריבו דם" (שחממרים בו בעלמא גם בבגד צבעוני ואינו מק"ט), או שנמצא הדם בבדיקת עד, הדר דינא להיות ספק דאורייתא ולכו"ע יש להחמיר כ"ל.
- ד. כאשר יש פצע חיצוני שמוציא דם (ע"פ עדות אדם נאמן), וגם איכות הפצע מצדיקה את כמות הדם שנמצאה, ואין ידוע על דימום רחמי, אפשר לתלות הדם בפצע ולטהר האשה, דבכה"ג מוקמינן לה אחזקתה שלא יצא כלל דם מהרחם.
- ה. אם יצא דם בשעת הכנסת ההתקן, ואין יודעים מהיכן מקור הדם, יש להחמיר שהדם הוא מהרחם, אא"כ יש פצע חיצוני שמו"ד וכו"ל. ואם היה שימוש **בצבת** (קוגולצאנגר) אז בודאי יש פצע שמו"ד. אבל אם לא השתמשו בצבת ואין עדות ברורה לפצע שמו"ד, יש להחמיר. ודלא כדמשמע מדברי כת"ר בקונטרסו שבשביל לאסור (במצב של ספק) צריך עדות רופא שיצא דם מרירית הרחם, ולענ"ד שיש להחמיר גם בספק כיון שהורעה חזקתה, ובעינן מכה ברורה שמו"ד.
- ו. אם נמצא דם רק על ההתקן (בשעת הוצאתו) או רק על ראש הצינורית המוליכה את ההתקן (בשעת הכנסתו), אף שראיתי למי שהחמיר בזה, לענ"ד נראה שיש להקל, שאף אם נחששו שזהו דם נדות גמור שלא ע"י פציעה, מ"מ הרי יצא שלא כדרכו ע"ג ההתקן מתוך הרחם, וכמובאר בהרבה אחרונים, ע"י בספרי תא חזי ח"ב (סי' ט הערה 135), ואכמ"ל. ולכן לא דמי לדם הנמצא בבדיקת עד, או לדם היצא מהרחם ע"ג חתיכה או ע"י פעולה מיננית אחרת, דהתם יצא כדרכו לבית החיצון. ובגנ"ד נוסף עוד ספק שמא הוא משפשוף תעלת צואר הרחם כמו שאומרים הרופאים. ועוד חזי לאיצטרופי דעת המקילים במכה ברירית הרחם.

כל זה כתבתי בקצירת האומר ממש בלי מקורות ובלי משא ומתן בדברי הפוסקים, כדי לידע הדין למעשה בהלכתא עמיקתא דא, ובספרי תא חזי (ח"ד כתי"ב) הארכתי טובא בכל דיני תליה במכה. ועוד חזון למועד.

ואסיים בברכה נאמנה למענ"ת שזיכה בעה"ת להמשיך לברר הלכות לתועלת שוחרי תורה והלכה, ביישוב הדעת והרווחה, בעינין היטב בספרי הראשונים והאחרונים, לאמיתה של תורה, להעמיד הדת על תילה, כאוות נפשו הטוהרה.

ברכה רבה ובידידות

מח"ס "תא חזי" בעניני מראות הדמים

פרק א

מבוא רפואי^א

סוגי ההתקנים המכונים "התקן תוך-רחמי" ואופן פעולתם

התקן תוך-רחמי הוא אמצעי למניעת הריון, שיעיל במניעת הריון ב-99% מהמקרים. ההתקן ממוקם בחלל הרחם, ובתגובה לנוכחות זו מפריש הרחם חומרים, שמפריעים לתנועת הזרע ומעברו דרך הרחם, וכך מונעים הפריה^ב. זהו אמצעי מניעה הפיך, כלומר, ניתן להוציאו ולהפסיק את פעולתו בכל עת, ללא פגיעה בפוריות. ההתקן פועל מעת החדרתו לחלל הרחם, לתקופה של שלוש או חמש שנים [ובפועל ישנם התקנים שיכולים לשמש עד 7 שנים], תלוי בסוג ההתקן.

^א. יש לציין הערה חשובה כי מבוא זה אינו אלא על מנת להגיש בפני המו"ץ תמונה המשקפת את המוצר עליו נסוב כל הנדון ההלכתי, ולכן באו בו כל המידע החיוני לדבר (ופעמים גם מעבר למידע המינמלי לצורך מקרים נדירים אשר אין די בידע המינמלי), אבל כמובן אינו מתיימר להציע יעוץ רפואי כלל ועיקר, ודי בזה.

^ב. מזה מאות בשנים ידוע כי גוף זר ברחם מהווה אמצעי מניעה יעיל כאשר במדבריות ערב נהוג היה להכניס חלוק נחל לרחם נאקות כדי למנוע הריון. לחלק מההתקנים הראשונים לפני קרוב לשלושים שנה היתה צורה של לולאה או טבעת מכאן הופיע המושג טבעת ברחם בספרות הפוסקים כתיאור מצב בו הוחדר התקן תוך רחמי (הרב ד"ר מרדכי הלפרין, אסיא סג-סד עמ' 138). "מנהג הערבים החוצים את המדבר על גבי גמלים, להניח גלעין של אפרסק ברחם הנאקה לפני צאתם לדרך, בכדי שלא תתיחס ואז קיימת סכנה [של תקיפת בני"א] מפני הגמלים הזכרים הנמצאים בשירה" (אמרי חמודות נשיא עמ' 25).

יתרונותיו של ההתקן הם יעילותו הגבוהה במניעת הריון, לצד התאמתו לנשים בין לידות, לנשים מעשנות שאסורות עליהן הגלולות ולנשים עם נטייה לקרישיות יתרה.^ג

התקן שאינו הורמונלי

"נובה-טי": התקן בצורה האות האנגלית T, העשוי פלסטיק ומצופה נחושת. הנחושת מפריעה לתנועת תאי הזרע, וגורמת למותם לפני ההפריה.

T 380A: התקן בצורת T, שאורכו 36 מ"מ וקוטרו 32 מ"מ, אשר מכיל 380 ממ"ק נחושת. לא ברור בדיוק כיצד מונע ההתקן הזה הריון, אולם קיימות מספר תאוריות הכוללות פעילות קוטלת זרע, התערבות בהתפתחות הנורמלית של תהליך ההפריה ופעילות על האנדומטריום (יריית הרחם) ומניעת נדידת זרעונים לחצוצרה לצורך הפריה.

סיבוכים הקשורים להכנסת התקן תוך-רחמי, הם היריון חוץ-רחמי (אקטופי), הפלה ספונטנית ואף פרפורציה של הרחם. אף על פי ש-5% עד 8% מההריונות שכן מתרחשים עם התקן זה הם הריונות חוץ-רחמיים, הרי שבאופן כללי לאור היעילות הגבוהה של התקן זה, הסיכון האבסולוטי להיריון חוץ-רחמי נמוך באופן משמעותי מזה שאצל נשים שאינן משתמשות באמצעי מניעה. הסיכון להפלה ספונטנית כאשר קיים התקן זה עומד על 50%. אם ההיריון ממשיך, על המטופלות לדעת כי קיים סיכון גבוה יותר לירידת מים מוקדמת וללידה מוקדמת. התקן זה עלול להיפלט בעיקר בשבועות הראשונים לשימוש, בשיעורים שהם עד 5%. להתקן זה יש משך פעילות של לפחות 10 שנים.

ג. ניתן גם למנות עם יתרונותיו, שאינו מצריך תזכורת יומיומית כנטילת כדורים, כמו כן ישנם נשים המתלוננות על תופעות לוואי ככאבי בטן או ראש, עצבנות וכיו"ב בשימוש בכדורים, ואף שאין לתופעות אלו בסיס ברור במציאות הרפואית, לנשים אלו יש לשקול עדיפות של התקן.

תופעות הלוואי של טיפול בהתקן תוך רחמי

תופעות הלוואי מוגבלות בעיקר לרחם ותלויות בסוג ההתקן שהוחדר. התקן המשחרר נחושת עלול לגרום להחמרת התכווציות הווסת ולדימום מוגבר במחזור החודשי.

ההסבר הרפואי לתופעה של דימום מוגבר, זמן מחזור ארוך ומשובש למשתמשת בהתקן שאינו הורמונלי:

א. הסברו של ד"ר יעקב לוי:

מתוך שאלתו וכו' הבנתי שההלכה מתענינת ביותר בדימומים הנגרמים ע"י המכשיר התוך רחמי וכו', בעיקר יש למנות ארבע סיבות וכלל גדול הוא שלפי כולן מקור הדם הוא בבית הרחם הפנימי:

א. המכשיר [ההתקן] מגרד או דוקר את הרירית הפנימית של בית הרחם וגורם שם מכה (פצע) מוציאה דם יש להדגיש שנוכחותו של המכשיר בתוך הרחם איננה מוכיחה עדין שיש שם פצע מדמם ואם אנו רואים דימום אין מכך הוכחה שהדם נובע מתוך הפצע יש רק הוכחה שבתוך הרחם נמצא גוף העלול לגרום לדימום.

ב. המכה הזו מביאה לידי זיהום ודלקת הרירית וכיבים בבית הרחם כיבים כאלו מוציאים לפעמים דם^ה.

ד. בקובץ אסיא (חלק ח עמ' 19) בשנת תשל"ג. הרב ד"ר מרדכי הלפרין (מציאות ורפואה בסדר נשים, מהדורא שניה עמ' 163) הב"ד וכתב: ד"ר לוי ז"ל היה ידוע בירושלים כרופא ירא שמים שעמד בקשר הדוק עם פוסקי העיר את עבודותיו הנוגעות גם להלכה הגיש עובר לפירסומן לביקורת תורתית מצד חכמי ההלכה, גם גדולי ירושלים פנו אליו בבירורים רפואיים כבסיס לפסיקתם ההלכתית במקרים הטעונים בירורים כאלה.

ה. וכתב הרב ד"ר מרדכי הלפרין שם בהערה: כיום מקובל שלא מדובר בזיהום אלא

ג. המכשיר [התקן] מגביר את הדימום של הוסת, ולכן יש להחשיב את הדם שבימים אלה כדם הוסת, לפעמים נמשכת הוסת זמן ארוך יותר בצורה של דימומים קלים או כתמים.

אם ימים ספורים אחרי הפסקה מוחלטת של הוסת מופיעים דימומים או כתמים, אין להניח שבהם מתחילה וסת חדשה, אלא מבחינה רפואית אפשר לתלות את אלו במכה שברחם, או אם היתה בינתיים אפשרות של הפרייה בצורה קלה של הפלה (ע"י סיבה ד).

ד. אם הביצית המופרית כבר התקננה בתוך הרירית של בית הרחם, יכול המכשיר ההתקן לפגוע בהריון ולגרום הפלה המפסיקה את ההריון, הדם היוצא הוא לפי זה דם של הפלה, דם ההפלה הרגילה בחודש השלישי בערך הוא קרוש, אבל אם היא באה בתחילת התקננות הביצית המופרית בתוך רירית הרחם יכול הדם גם להיות נוזלי או בצורה של כתמים גרידא¹.

עד כאן מדברי ד"ר יעקב לוי.

ב. הסברו של פרופסור ר. הומברג. מנהל יחידת פריון ביה"ח השרון²:

הנדון: סיבת הדימומים הבין וסתיים אצל אשה שיש ברחמה התקן תוך רחמי.

בשינויים דלקתיים סטריליים תגובה חיסונית ללא נוכחות חידקים או גורמים מזהמים אחרים ברירית הרחם אך להבדל זה לכאורה אין משמעות הלכתית.

ו. אולם ברפואה כיום התברר שטעם זה (כעין הפלה) טעות, עיין במכתבו של הרב יואל קטן דלהלן.

ז. ועיין בהערת הרב הלפרין הנ"ל, והערות הרב יואל קטן ע"ד שם. ועיין במכתב הרב יואל קטן לקמן, וכנ"ל בהערה הקודמת.

ח. במענה לשאלת ד"ר אורי לוי (ביום 9.12.92). נדפס בקובץ אסיא (סג) סד כרך טז ג-ד, כסלו תשנ"ט).

ידוע לי שהדימומים הבין וסתיים הנ"ל הינם גורם חשוב לדרישת הנשים להוצאת ההתקן התוך רחמי, ובמיוחד מפריעה התופעה הזו לנשים השומרות על טהרת המשפחה.

לפי דעתי דימומים בין וסתיים בנוכחות התקן תוך רחמי הם כתוצאה מחכוך ההתקן ברירת הרחם.

בשלב מסויימים של המחזור הביוצי סביבת ההורמונים גורמת לרירית רחם דקה ובגלל מגע פשוט של ההתקן התוך רחמי עלולה להוצר שריטה הגורמת לדם טיפתי.

דיעה זו מקבלת חיזוק מהספרות המקצועית והיא מקובלת היום בקרב רופאי הנשים. מכיון שידוע לי שרק דם וסת או דם הנובע מהרחם מסיבה לא ידועה מצריך אשה לפרוש מבעלה, אולם דם הנובע מהרחם כתוצאה משריטה אינו נחשב דם המצריך המנעות מיחסי אישות, ראיתי לנכון לכתוב לך דעת זו.

עד כאן מדברי פרופ' ר. הומברגט.

ג. הסבר ששמענו מפי הגאון ר' אלחנן פריץ שליט"א בשם הרופאים כיום:

הרופאים סוברים שישנם כמה סיבות שיכולים לגרום ליציאת הדם: א. עצם גוף זר המונח ברחם גורם לו לדמם. ב. הזוית שההתקן מונח לא נותנת לרירית להבנות ומאריכה את זמן בנייתו. ג. הרחם לא יכול להתכווץ כדרכו עקב ההתקן המפריע לו, ולכן אורך הזמן יותר. ד. ההתקן שורט את רירת הרחם. ה. חלק מהדם שיוצא בזמן משך הוסת נשאר ע"ג ההתקן או החוט המחובר לו ויוצא אחר כמה ימים.

עכ"ד הרב פריץ.

ז. וראה עוד בקובץ אסיא שם עמ' 147, מכתבו ודעתו של ד"ר ג'ון גילבוד. אולם דבריו לא ברורים דיו בכדי ללמוד מהם לנ"ד.

מכתב ששלחתי לרופאים בזה ותשובותיהם:

אמר המחבר: בכל ההסברים הנ"ל נמצינו שיש ב' הסתברויות עיקריות הגורמות לדימום: א. ההתקן פוגע ברירית הרחם שורט ופוצע אותו ולכן הדם יוצא. ב. עצם נוכחות ההתקן ברחם גורם לרחם לא "להתנהג" כהרגלו ומשבש את מהלכו הסדיר הכולל התכווצות ויציאת הדם, כך שהתהליך נמשך במשך זמן רב יותר אבל בדרך שבו יוצא דם וסת באופן הרגיל.

והואיל שלא מצינו דבר ברור בדברי הרופאים כנ"ל, ובעקבות מה שהרפואה מתקדמת ופעמים שדעותיה משתנות, שלחתי מכתב בנ"ד לכמה רופאים יראי ה', מומחים מאוד, מהשורה הראשונה שברופאי הנשים, ובו הצעתי צדדי הספק, וזה תוכן מכתבי, ואחר יבואו תשובותיהם בס"ד:

בס"ד כסלו תש"פ.

לכבוד הרופאה הנכבדה ד"ר הי"ו.

שלום רב.

במסגרת בית ההוראה אצלנו, אנו עדים לשאלה קשה המגיעה בתדירות רבה, והיא סוגיית התקן תוך רחמי שאינו הורמונלי (המכונה "נובה טי"), אשר המשתמשות בו חוות לעיתים קרובות דימום ארוך או חוזר ונשנה גם חודשים רבים אחר התקנתו.

בספרי הפוסקים מובא כמה וכמה השערות רופאים מן העבר ובהוה, אבל הצד השווה שבהם שאין דעה ברורה ומוחלטת מה הגורם בדיוק לדם לבוא בזמן ארוך מהרגיל.

על כל פנים עיקר שאלתי אם הדם מגיע: א. כתוצאה מזה שההתקן שורט ופוצע את רירית הרחם ב. כתוצאה מזה שההתקן שורט ופוצע את גוף שריר הרחם ולא את הרירית (מה שלא נראה לפי מה שעיינתי עד כה). ג. ששני הנ"ל לא נכונים וההתקן

כלל לא פוצע אלא גורם לנשירת הרירית באופן אחר- ואם כן אשמח לפירוט מדוייק כיצד, ואם זו פעולה הדומה לפעולת הרירית במחזור רגיל.

אשמח גם לדעת אם שריטה שעושים ברירית הרחם גורמת לנשירת כל הרירית או אפילו חלקה, או שבשריטה יצא דם דוקא ממקום השריטה ושאר הרירית תשאר רגיל, וזה כלל גדול לדעת אם שריטה גורמת "פצע", או פעולה כוסת ממש'.

בברכה רבה ותודה

יניב נסיר.

תשובות הרופאים:

זוה אשר השיבה לי ד"ר חנה קמין^{יא} לשאלה הנ"ל:

אעביר לבעלי לעיון בשאלה. כתבנו וגם עשיתי מחקר בעניין אבל המסקנות לא ממש חד משמעיות כדי להתיר.

זוה אשר כתב בעלה הרה"ג ר' יואל קמין שליט"א, רב ומו"ץ במכון פועה ועוד, אשר ידיו רב לו בנושאים אלו טובא:

בס"ד. שלו' שלו' הרב נסיר שליט"א. אחדשה"ט.

סליחה על העיכוב בתשובה.

^{יא}. יש לציין לדברי החזון איש שהטיב להגדיר החלוקה: דם הבא שלא בזמן הוסת ע"י אונס כמו דחיקה או הכאה ברחם הגורמת נזילות הדם- טמא. דם הבא מחמת שרט בעור הרחם, שביצבוץ הדם בא באותו האופן שבא בפצע בשאר הגוף. טהור.

אשמח אם תואילו להגדיר לנו למה הדבר דומה.

^{יא}. רופאת נשים ידועה, הקימה יחידות רפואה בביה"ח לניאדו בנתניה ועמדה בראשה, ועוד במקומות רבים, וכיום בביה"ח שערי צדק ועוד.

הקשית לשאול. למרות מיליוני ההתקנים שכבר הוכנסו לנשים בעשרות השנים האחרונות ומנעו הריון באופן מוצלח ביותר [כמעט מאה אחוז] לא ברורה עדיין דרך המניעה, או במילים אחרות מה בנוכחות ההתקן ברחם גורם לכך שלא יהיה בסוף הריון. ההו"א שנעשית מעין הפלה קטנה, היינו שהביצית המופרית שיוצאת מהחצוצרה לתוך הרחם לא מצליחה להשתרש בדפנות הרחם בגלל הימצאות ההת"ר, זו הסיבה שגרמה לכמה מגדולי הפוסקים שלא להמליץ על הת"ר, התבררה כטעות. משהו אחר מונע הריון עקב נוכחות העצם הזר בתוך הרחם, או שמדובר על מעין דלקת סטרילית, או אולי החיכוך של זרועות ההתקן ברירית הרחם, או משהו אחר שעדיין לא ידוע.

בהתאם לכך גם לא ברור מה בדיוק גורם לדימום אצל חלק מהנשים, דימום קל וטיפתי בדרך כלל ודימום יותר מאסיבי במקרים אחרים בעקבות הימצאות ההתקן. במקרים מסוימים ניתן להניח שאכן מדובר על חיכוך של זרועות ההתקן בדפנות הרחם ופגיעה ברירית הרחם בעקבות תנועות האשה במהלך היום, אך גם זה לא ברור. לכן קשה מאוד לענ"ד לומר כפי שכתב מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל שפשוט שזו מכה ושאפשר להקל כאשר נמצאת טבעת בתוך הרחם ויש דימום, כי במחכ"ת זה לא פשוט כלל.

מיותר להזכיר לחכם ככבודו שליט"א שהביטוי 'טבעת' פה מבלבל, מפני שאמנם חלק מההתקנים הישנים היה לחלק הפנימי שלהם צורה עגולה דומה לטבעת, אבל 'טבעת' זה גם טבעת גומי שמחזיקה את צוואר הרחם במצב של צניחת רחם, 'טבעת' לפי כמה פוסקים זו גם הדיאפרגמה שהמעטפת החיצונית שלה היא כעין טבעת, והיום טבעת זה בעיקר הנובורינג שהוא התקן הורמונלי בצורת טבעת, ובדרך כלל ההת"ר היום אינו דומה כלל לטבעת, בכל סוגיו השונים.

לכן למעשה אין לי תשובה ברורה, ולכאורה נקוט מיהא מציעתא בידך - אי אפשר לסמוך שזו מכה, ומצד שני קשה להניח שמדובר על דימום רחמי ירגיל',

וצריך לתת לזה דין כתם כאשר זה עומד בגדרי כתמים ולהקל במצבים של ספק יב. כנלענ"ד.

ולרב ולביתו אך טוב ושלוי' שלו', הק' יואל.

וזה אשר השיב לי פרופ' ברי קפלן, מנהל מח' יולדות א' במרכז הרפואי 'מעיני הישועה':

לכבוד הרב יניב,

שלום רב

במענה לשאלתך.

ההתקן התוך רחמי נוגע ברירית הרחם ואינו נוגע בשריר הרחם, עצם היותו בחלל הרחם הינו גוף זר.

כאשר הרחם מתכווץ מסיבות שונות (למשל בזמן מחזור, או יחסים, או חוסר נוזלים) הוא מתכווץ על ההתקן וגורם לעיתים לפגיעה מקומית ברירית ומכאן מקור הדמם. דמם זה הינו דם נידה מאחר ויוצא מחלל הרחם דרך צוואר הרחם.

אין זה מחזור, רק דמם נקודתי.

קיימות שיטות שונות למניעת הדמם ובראש וראשונה שתיה מספקת, ותוספת ברזל לאלו שיש להן חוסר. ועוד טיפולים.

בברכה

פרופ' ברי קפלן

יב. במענה לשאלתי מה כוונתו במ"ש להקל במצבים של ספק, השיבני הרב יואל: התכוונתי לומר שהיות וכל הנושא עמום, במקרים שיש לצרף עוד ספק או בשעת דחק גדולה יתכן שיש מקום להקל. כל טוב, הק' יואל.

וזה אשר השיבה לי ד"ר שמחה הרמנו, מומחית לרפואת נשים מעל 40 שנה, מנהלת מח' פנימית בביה"ח "סנט לואי" צרפת:

שלום רב

אני אשמח לעזור.

קודם כל צריך לדעת שהתקן לא הורמנלי כמו נובטי או המונליזה הוא נמצא בתוך חלל הרחם ויש חוט שיוצא מהרחם לתוך הנרתיק שעוזר כדי להוציא את ההתקן.

כשאישה מדממת יש מחלוקת בין הפוסקים למשל "מכון פועה" טוענים שההתקן פוצע את הקירות של הרחם וטוענים שזה מכה, אבל רוב הפוסקים לא מדברים על זה שזה מכה על הקירות של הרחם וזה דימום של כל הרירית של חלל הרחם שיוצא מהרחם, לא בעקבות פצע אלא בעקבות החוט של ההתקן שמשמש כמו תעלה ליציאת הדם!.

דוגמא: יש מקרים שרואים באולטרסאונד שיש דימום בתוך חלל הרחם שמופיע כמו נוזל אבל כל עוד שהנוזל (הדם) לא יוצא האשה לא נקראת נידה, אבל מכיון שהחוט משמש כתעלה זה מעודד את הדם לצאת.

רוב המקרים שאשה מדממת בתוך חלל הרחם זה בעיות הורמונליות עם רירית הרחם- או עבה או דקה מאוד, וזה הסיבות שיש דם ואפילו לא קשור להתקן, אבל מכיון שהחוט משמש כתעלה הדימום מופיע. ולכן אני ממליצה ללקוחות שלי אמצעי מניעה אחרים.

בהצלחה ובברכה הכל.

ד"ר שמחה הרמנו.

סיכום השערות הרופאים מהיכן הדם נובע

יש לציין כי לפי דעת כל הרופאים מקור הדם הוא בבית הרחם הפנימי, ולא ממקום חיצוני או מבשר שריר הרחם.

השערת הרופאים מהיכן מגיע הדם:

א. ההתקן מחכך את הרירית הפנימית של בית הרחם וגורם לדם לצאת. [אמנם הם הדגישו שזה בגדר השערה ואין הוכחה לכך שנוכחותו של המכשיר בתוך הרחם גורמת לזה]. הרופאים ציינו שחיכוך זה יכול להגרם בעקבות תנועות האשה במהלך היום. או כאשר הרחם מתכווץ מסיבות שונות (למשל בזמן מחזור, או יחסים, או חוסר נוזלים) כך שהוא מתכווץ על ההתקן וגורם לעיתים לפגיעה מקומית ברירית¹ ומכאן מקור הדמם.

ב. הוסיפו על זה כמה רופאים שאצל נשים בעלות רירית רחם דקה, בגלל מגע פשוט של ההתקן התוך רחמי עלולה להוצר שריטה הגורמת לדם טיפתי.

ג. עצם גוף זר המונח ברחם גורם לו לדמם.

ד. הזווית שההתקן מונח לא נותנת לרירית להבנות ומאריכה את זמן בנייתו.

ה. הרחם לא יכול להתכווץ כדרכו עקב ההתקן המפריע לו, ולכן אורך הזמן יותר.

ו. חלק מהדם שיוצא בזמן משך הוסת נשאר ע"ג ההתקן או החוט המחובר לו ויוצא אחר כמה ימים.

¹ וראיתי בקובץ וקנה לך חבר (תשס"ו סי' קכב) שכתב ראייה ברורה שהדם היוצא מההתקן נגרם מהרירית עצמה ולא מחמת "מכה" שנהיית בבשר שריר רחם, שהרי המציאות שנשים שיש להם התקן הורמונלי- מירנה הגורם שרירית הרחם נעלמת לגמרי אחר כמה חודשים, אצלן לא ראינו שמדממות מחמת עצם ההתקן, אף שצורת ההתקן ההורמונלי דומה בדיוק לצורת התקן "נובה טי" שאינו הורמונלי [רק שבתוכו יש רכיבים הורמונליים], ומוכח שגם אם נאמר שההתקן הרגיל (נובה טי, שאינו הורמונלי) "מחכך", הנה חיכוכו אינו אלא ברירית הרחם, ולא בעצם הרחם עצמו, והבן. וכן ברור הוא למי שהחזיק פעם בידו "התקן" שהוא כסיליקון גמיש ורך ביותר.

ז. בהתקן שנמצא בתוך חלל הרחם יש חוט שיוצא מהרחם לתוך הנרתיק שעוזר כדי להוציא את ההתקן והדימום יוצא לא בעקבות פצע אלא בעקבות החוט של ההתקן שמשמש כמו תעלה ליציאת הדם!. דוגמא: יש מקרים שרואים באולטרסאונד שיש דימום בתוך חלל הרחם שמופיע כמו נוזל אבל כל עוד שהנוזל (הדם) לא יוצא האשה לא נקראת נידה, אבל מכיון שהחוט משמש כתעלה זה מעודד את הדם לצאת. ברוב המקרים שאשה מדממת בתוך חלל הרחם זה בעיות הורמונליות עם רירית הרחם- או עבה או דקה מאוד, וזה הסיבות שיש דם ואפילו לא קשור להתקן, אבל מכיון שהחוט משמש כתעלה הדימום מופיע.

מצינו עוד ב' הסברים שחשבו הרופאים בעבר והתברר כיום שאינם נכונים:

ח. רופא משנת תשל"ג שיער שמכה זו שההתקן גורם מביאה לידי זיהום ודלקת הרירית וכיבים בבית הרחם כיבים כאלו מוציאים לפעמים דם. אמנם שאר הרופאים לא סוברים כהשערה זו, ובפרט בהתקנים המצויים כיום שהם עדינים מאוד מפלסטיק גמיש מאוד (כמו גומי) בלי קצוות חדות. ואין להשערה זו הסתברות כלל.

ט. אפשרות של הפרייה בצורה קלה של הפלה. אולם ברפואה כיום התברר שזה טעות.

פרק ב

בענין התקן תוך רחמי האם יש לתלות בו לקולא
ובו יבואר גדר היתר "רואה שלא כדרכה" ו"מכה שבתוך
המקור"

בס"ד ד' תמוז תשע"ז לפ"ק.

מקור דין רואה דם בחתיכה שלא כדרכה

זה דם נדה אלא דם חתיכה". (וראה עוד
תורף דברי הגמ' שם).

ב. ומרן בבית יוסף (יורה דעה סימן קפח)
הביא מחלוקת ראשונים בפשט
מחלוקת התנאים בחתיכה דפלי פלויי,
דרש"י פירש: דתנא קמא סבר
ד"בבשרה" בא למעוטי תוך חתיכה,
אבל דם הנראה בבקעים טמא, דהא
"בבשרה" קרינן ביה. ורבנן סברי אפילו
פלאי פלויי טהורה, דאין זה דם נדה
אלא דם חתיכה, ע"כ. והרא"ש ז"ל (פ"ג
סי' ב) הקשה על פירוש רש"י ז"ל, וכתב
שרבינו שמשון מקוצי פירש דבהא
פליגי, דרבי אליעזר סבר דרכה של אשה
לראות דם בחתיכה, וכיון שראתה כדרך
שהנשים רגילות לראות טמאה. ורבנן
סברי אין דרכה של אשה לראות דם

א. בגמרא נדה (כא ע"ב) מבואר
שהרואה דם דרך שפופרת טהורה,
ד"בבשרה" אמר רחמנא ולא בשפופרת.
והקשה ר' יוחנן שהרי המפלת חתיכה-
קורעה, אם יש בה דם אגור טמאה, ואם
לאו טהורה. ותירצה הגמ' דחתיכה לא
דמיא לשפופרת משום שדרכה של אשה
לראות דם בחתיכה, ואין דרכה של אשה
לראות דם בשפופרת. ונחלקו התנאים
בחתיכה ד"פלי פלויי" [שיש בה שורות
שורות ביקועים מבחוץ והדם שם,
רש"י] היוצאת מהאשה אם טמאה, תנא
קמא סבר דמאי דדרשינן "בבשרה" ולא
בשפיר ולא בחתיכה, הני מילי חתיכה
חלקה, אבל כשיש בה בקעים עם דם
טמאה משום דבכה"ג "בבשרה" קרינא
ביה. ורבנן סוברים שאף חתיכה שיש
בה בקעים עם דם טהור משום ש"אין

בחתיכות, ואף על פי דפלאי פלוני, וכיון שלא ראתה כדרך שנשים רגילות טהורה. והא דאמרינן "אין זה דם נדה", פירוש אין דרך דם נדה לבוא בזה הענין, ע"כ פירוש הרא"ש.

ומבואר דלשיטת רש"י ההיתר של חכמים הוא משום שהחתיכה שיצאה לה, לא שייכת לדם נדה, אלא כשאר גוף זר שיצא מגוף האשה שלא שייך לדם הנדה וודאי שלא יטמא.

ולדעת הרא"ש סברת חכמים דאמנם הדם היוצא בחתיכה הינו דם נדה, אבל אפ"ה טהור כיון שאין דרך ורגילות האשה לראות דם באופן זה. ומרן בש"ע (סימן קפח ס"ג) כתב: הכניסה שפופרת והוציאה בה דם, טהורה. וכן אם ראתה דם בחתיכה, אפילו היא מבוקעת והדם בבקעים, בענין שנוגע בכשרה, טהורה, כיון שאין דרך לראות כן, עכ"ל. ומבואר שפסק כדעת הרא"ש.

דברי מרן הבית יוסף בגדר "מכה במקור" וגדר "רואה שלא כדרכה" והיוצא מדבריו לענין נ"ד (התקן תוך רחמי)

ג. והנה הטור (סימן קפח) הביא שיטת הרא"ש הנ"ל, שאם הכניסה שפופרת והוציאה בה דם טהורה, וכן אם ראתה דם בחתיכה אפילו אם היא מבוקעת והדם בבקעים בענין שנוגע בכשרה טהורה, כיון שאין דרך לראות כן, וכתב: וכן עשה רבינו שמשון מעשה באשה שנעקר מקור שלה וכמין חתיכות בשר היה נופל לה בבית החיצון ולא היתה פוסקת לראות כל זמן שאותן החתיכות היו בבית החיצון, וטיהר אותה לבעלה כיון שאין דרך אשה להיות רואה כן, עכ"ל. ומרן הבית יוסף (שם עמ' מג) כתב: וממה שכתבו רבינו ורבינו ירוחם ז"ל (נכ"ו ח"א דף רכ ע"ג) בהאי עובדא דרבינו שמשון: "ולא היתה פוסקת

לראות כל זמן שאותן החתיכות היו בבית החיצון", נראה שהיתה רואה דם ממש, ואפילו הכי היה מטהר אותה, מפני שהיה תולה שמהחתיכות שבבית החיצון נמשך הדם, וכיון שבשעה שנעקר לא היה דם אלא בחתיכה טהורה, אבל מלשון הרא"ש שכתבתי לא משמע הכי, אלא כמין חתיכות בשר היו יוצאות בעצמן, ואף על פי שהיה דם בתוך החתיכות ופלאי פלוני, היה מטהר משום דאין דרך אשה להיות רואה בענין זה, אבל אם היתה רואה דם להדיא בלא חתיכה בהא לא איירי, ואפשר דכל כהאי גוונא טמויי נמי מטמא לה, דאע"ג דתלינן במכה כמו שנתבאר בסימן שקודם זה (סי' קפז ס"ה), הני מילי

דרך אשה להיות רואה בענין זה", וממילא כשרואה דם להדיא בלא חתיכה הוא כבר דרכה הרגיל לראות שטמאה, ואפילו שראינו שיש לאשה הנצבת לפנינו בעיה רפואית שיוצא לה משם חתיכות וכו', ולכאורה הלכה פסוקה בדינו דתלינן במכה ומטהרים, אפ"ה כל זה דוקא במכה הנמצאת בצדדין, אבל כשהמכה במקור עצמו אין לטהר אא"כ יש לי טעם צדדי לטהר- והיינו כשיוצא בדרך שאין רגילה לראות כך. ודוק.

ואם כנים אנו בזה, אם כן מבואר מדברי מרן לנדון דידן בהדיא לטמא, דמדבריו מבואר שאף אם נאמר שההתקן פוצע את הרחם עצמו פנימה בידיעה ברורה, הרי כתב בהדיא שאין לטהר בזה אא"כ הדם יוצא שלא כדרכה, והיינו עם חתיכת בשר או בשפופרת וכיוצא, אבל כל שהדם שותת מהמקור ויוצא לבדו כדרכו ולא בשפופרת, אין מקום לטהר אף כשאני יודע שבתוכו יש דבר אחר הגורם שיצא דם⁷.

במכה שבצדדין, אבל הכא שהמכה היתה במקור עצמו איכא למימר דמטמא לה, ולפי זה צריך לומר ד"לא היתה פוסקת מלראות", שכתבו רבינו ורבינו ירוחם, אחתיכות בשר דבסמוך קאי, כלומר לא היתה פוסקת מלראות חתיכות בשר, ולשון רבינו ירוחם שכתב "כל זמן שאותה חתיכה היתה בבית החיצון", נוח יותר לפירוש זה מלשון רבינו שכתב "כל זמן שאותן החתיכות בבית החיצון", וקל להבין, עכ"ל.

ומבואר שהערת מרן הב"י, שהטור ורי"ו הבינו להקל באשה הנ"ל אף בדם שהמשיך לשתות לבדו בלי חתיכה, על סמך מה שכשהתחיל הדם לצאת, הוא יצא עם החתיכות, וממשיכים לתלות שהדם שיוצא עכשיו לבד, הוא יוצא מהחתיכות הנ"ל. אבל מרן הב"י העיר ע"ד שבדברי הרא"ש מבואר שכל ההיתר הוא דוקא כשהדם יוצא עם החתיכה יחד בכל פעם, אבל אם יצא דם לבד, טמאה, ואף שקודם לכן בסמוך לזה יצא הדם עם חתיכה, משום שטעם ההיתר לשיטתו הוא משום ד"אין

⁷ד. ושור"ר שכן העיר מזה הרה"ג ר' אברהם סופר בספרו החשוב נשמת אברהם (מהד"ב ח"ב עמ' קסא) והקשה מזה ע"ד מרן הראש"ל זצ"ל בס' טהרת הבית שהיקל באשה הרואה דם ויש לה טבעת באו"מ דלקמיה, ועל זה השיבו מרן זצ"ל את המובא בשו"ת יביע אומר חלק י' דלקמיה, ונמצא שמרן זצ"ל הסכים לעיקר החילוק הנזכר וכמו שהעלה בשו"ת יבי"א לחלק בין שגוף המקור נשחת לבין מכה שיש בשריר. וע"ע בזה לקמיה

ונמצינו דלדעת מרן הב"י, לכל פניות שנפנה הרי דס"ל לטמא, הן מחמת דמכה ברירית הרחם לא חשיבא דם מכה אלא דם נדות טו, והן מחמת ראייה שלא כדרכה דלא חשיבא דלא כדרכה אלא בשיוצאת יחד עם דבר אחר אבל לא כשיוצא דם בפנ"ע.

דברי הטור והרמ"א החולקים ע"ד מרן הבית יוסף בגדר "רואה שלא כדרכה", והיוצא מדבריהם לענין נ"ד (התקן)

ד. והנה מבואר מדברי מרן בב"י הנ"ל, שאפילו לדברי הטור ורי"ו שהבין שדעתם להקל אף בשיוצא דם לכד בלי חתיכות, אפ"ה אין ללמוד מהם לקולא בנ"ד משום "ראייה שלא כדרכה", שהרי גם בדבריהם כתב בהדיא: ואפילו הכי היה מטהר אותה "מפני שהיה תולה שמהחתיכות שבבית החיצון נמשך הדם, וכיון שבשעה שנעקר לא היה דם אלא בחתיכה טהורה", ומבואר דדוקא בנדון דרבנו שמשון שידעו מחתיכות מדממות הנמצאות בבית החיצון בודאי, ותלו

באורך, ובמה שהערתי בזה לקמן (אות יט), ע"ד הרה"ג ר' ישראל מאיר יונה שליט"א בתשובה שכתב בשו"ת שואלין ודורשין שלזינגר (ח"ח סי' צד עמ' תקכג).

טו. ואין לפרש בכוונת מרן שכתב: "דאע"ג דתלינן במכה כמו שנתבאר בסימן שקודם זה (סי' קפז ס"ה), הני מילי במכה שבצדדין, אבל הכא שהמכה היתה במקור עצמו איכא למימר דמטמא לה". היינו לענין "תליה", דאין תולין- תליה בלא ידיעה (שודאי הדם משם), רק במכה שבצדדים, אבל כשיש ידיעה ודאית שהדם יוצא ממכה אז טהורה. שאין זה הפשט, ועוד דמאי שנא אם המכה במקור או בצדדים, דממ"נ אי ס"ל דתולין במכה אפי' במקור אם היה ידיעה ברורה שהדם הגיע מהמכה ששם, א"כ מדוע שלא נתלה גם בספק ידיעה אם הדם משם כשיש ודאי מכה, ומה שייך לומר שמכה במקור זה יותר חמור, הרי אם נתפוס שמכה אפי' במקור טהורה א"כ זה כמכה בכל מקום אחר, ואין לחלק בין במקור לבין בצדדים, וע"כ שאין זה כוונתו, ועוד שמדברי מהר"ם ודעימיה דבסמוך מוכח דמכה במקור שהרירית נפגעה טמא, וע"כ שאין כוונת מרן דבודאי מכה במקור טהור. ואיך שיהיה לא יועיל זה למעשה, שאף אם נדע בברור שהתקן גורם לפצע ודימום, בכל זאת תמיד יהיה זה בגדר "תליה", כי בשום פעם לא נדע אם עכשיו בפועל מגיע הדם מהמכה או באופן רגיל, ולכך אין יועיל זה למעשה שתמיד ישאר בגדר תליה, והבן.

חתיכה אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה וכו', נראה דשאני זו שהיה ידוע שנעקר המקור שלה ואותן חתיכות היו מן עקירת המקור" ולכן היתה טהורה בכל ענין מאחר שאין דרך ראייה בכך וצ"ע, עכ"ל. ומבואר שכל סברתו להקל בראיה שלא כדרכה היא דוקא אחר שידענו שנעקר המקור שלה ונגרם ממנו הדימום, ולכך תלינן אף הדם הבא אחריו שהוא מן החתיכות וממילא הוא שלא כדרך ראייתה. אבל בנ"ד שאין לנו ידיעה מעיקרא שהדם הגיע מדבר שאינו כדרכה, מנ"ל לומר שהוא ראיה לא כדרכה. וכן מבואר בהדיא בדברי הרמ"א בהגה (שם ס"ג) שכתב: אפילו ראתה דם, כל זמן שהחתיכות בבית החיצון שלה, טהורה, "דתלינן הדם בחתיכה זו, הואיל וידעה ודאי שנעקר מקורה, ומחמת מכה היא", עכ"ל. ומוכח שאף לדעת הרמ"א כשאין לנו ידיעה ברורה שהדם הגיע מדבר שאינו כדרכה א"א לומר שראתה לא כדרכה על סמך השערה, ודוק¹. וע"ע לקמן (סוף אות יב) מ"ש בשם הגרמ"ש קליין

שמהם בא הדם ולא מן המקור, לכן הקלו שיש לתלות, אבל בנ"ד שבפשטות הדם בא מן המקור עצמו, ועכ"פ אין לנו תליה ברורה וידיעה בדימום אחר, הרי ודאי שאין לטהר, שהרי אין לנו ידיעה ברורה בדבר, ועוד שאף אם נאמר שההתקן מחכך את כתלי הרחם ולכן יוצא הדם², הרי סו"ס אין הדם בא מחתיכות וכדו', אלא מגוף הרירית של הרחם עצמו, וא"כ מנ"ל דבזה נמי יאמרו הטור ורי"ו לטהר מטעם שאין זה "ראיה כדרכה", שמא בזה חשיב "כדרכה".

ה. ואף בדעת הרמ"א נראה כן, שהרי כתב בדרכי משה (סימן קפח אות ג): ומה שכתב דאם המכה במקור עצמו איכא למימר דמטמא לה וכו', יש לתמוה דהא נתבאר לעיל סימן קפ"ז דאף אם המכה במקור אפילו הכי תלינן בה כשידוע שהמכה מוציאה דם, וא"כ גם כאן למה לא נתלה ג"כ הדם בחתיכות כפשט משמעות דברי הטור ורבינו ירוחם, "ואף על גב דקאמר בגמרא ריש פרק המפלת, המפלת

מ"ז. וראה לעיל בפרק א' (בסיכום דברי הרופאים בהערה) ראיה ברורה שהדם היוצא מההתקן נגרם מהרירית עצמה ולא מחמת "מכה" שנהיית בבשר שריר רחם.

י"ז. ולכן אף לדברי הרא"ש בתוספותיו (כא. ד"ה אין דרכה) שהביאו ממנו בטור מכון שירת דבורה, שכתב וז"ל: "וכמין חתיכת בשר נפל לה בבית החיצון, ולא היתה פוסקת לראות כל

שליט"א שאין לדמות התקן למ"ש הפוס' לטהר באופן ש"אין זו כדרך ראייה", שהרי בהתקן הרי היא רואה

כדרכה אלא שזה מחמת גורם אחר שמביא את הדם ובכל כה"ג הרי זו ראייה גמורה, ע"ש.

דיון האחרונים בדברי מרן הבית יוסף בגדר "מכה במקור"

ו. והרמ"א בדרכי משה (שם אות ג) העיר ע"ד מרן, דמה שכתב ד"אם המכה במקור עצמו איכא למימר דמטמא לה וכו'", יש לתמוה, דהא נתבאר לעיל סימן קפ"ז דאף אם המכה במקור אפילו הכי תלינן בה כשידוע שהמכה מוציאה דם, וא"כ גם כאן למה לא נתלה ג"כ הדם בחתיכות כפשט משמעות דברי הטור ורבינו ירוחם, עכ"ל. וכן משמע מדברי הש"ך (סי' קפז ס"ק יז) והש"ע הגר"ז (סי' קפז ס"ק יט), ע"ע.

אפילו היכי שהמכה היא במקור עצמו, רק שהמכה היא בבשר צדדי המקור, שבבשר צדדי המקור יש לה בועא שמוציא דם- אז היא טהורה, שאותו דם אינו דם נדה אלא דם מכה שבבשר, אבל הכא ר"ל כשנעקר מקור שלה כההוא מעשה דרבינו שמשון וכמין חתיכות בשר נופל לה בבית החיצון, שהמכה היתה במקור עצמו ר"ל שמקור הדם עצמו שבפנימית הרחם הוא נשחת ונעשה מקור דם הנדות מכה וחתיכה, אם רואה דם להדיא איכא למימר דמטמא לה, מפני שאותו דם הוא דם נדות גמור בעצמו, כן נ"ל לפרש כוונת הב"י. אבל לעולם "כשהדם בא מהמכה ולא ממקור דם הנדות בעצמו אז הוא טהור", אפילו היכי שהמכה היא בתוך המקור בעצמו וכו', ע"ש. וגם הצמח צדק הקדמון (סי' פו), והתורת השלמים (סי' קפח סק"ו) הב"ד מהר"ם מלובלין וקילסוהו, ע"ש. וכע"ז מבואר בדברי הרב כרתי ופלתי (סי' קפח סק"ב), שכתב

ז. והנה בשו"ת מהר"ם מלובלין (סימן קיא) כתב ליישב דברי מרן הב"י, בזה"ל: אבל כדי שלא נשווה להב"י לטועה חלילה וכדי שלא נצטרך לומר שלא ראה כל אותן ההוכחות והראיות שכתבנו והוכחנו שאפילו היכי שהדם יוצא מהמכה שבתוך המקור הוא טהור כנזכר למעלה. על כרחך צריכין אנו לפרש דברי הב"י כן דהא דקאמר הני מילי במכה שבצדדין וכו', רצונו לומר

זמן שאותה חתיכה היתה בבית החיצון, ע"כ. נמצא שאין להקל ביציאת דם גרידא א"כ כשיש ידיעה שיש חתיכה בבית החיצון וכנ"ל.

עצמו שדם נדה נובע משם, אם יש לה שם מכה כמו בועה וחבורה שנצטר בה דם "ולאו דם נדה הוא, תולין כו", עכ"ל. ומוכח שאם עכ"פ יוצא גם דם נדה אין לתלות ולטהר. ויתר על כן ע"י לעיל (בפרק א' בסיכום דברי הרופאים בהערה) שמוכח שאף לסוברים שההתקן "פוצע", מ"מ אינו גורם ל"פצע" של חתך בגוף בשר הרחם, אלא לכל היותר לחיכוך ברירית ופירוקה ע"י החיכוך, וממילא מוכח דאף לדברי הכו"פ הרי שטמאה, ע"ש יח.

ודבריו מבוארים באר היטב, ש"מכה שבמקור" דתלינן בה לטהר, כמבואר בסימן קפ"ז וכהערת הרמ"א, הוא דוקא כשאינו בגוף הרירית

וז"ל: וצריך לומר לדעתו [הב"י] אף דקיימא לן דתולין במכה אפילו המכה במקור כמבואר לעיל דאין כוונתו פה בצדדים בפרוזדור רק מכה במקור היינו שיש בבשר ועורקים של המקור מכה טינרא או שאר מכה שהם גורמים דם וכו' כי מכה הוא שצורר דם ומזה יוצא דם "ואינו בא ממקור ומעין נדה, רק הוא דם הנצטר במכה", עכ"ל. ומוכח שאם כבנ"ד שההתקן גורם עכ"פ להוציא גם דם הרירית (אף לסוברים שפוצע), א"כ אין מקום להקל. שהרי בא "ממקור ומעין הנדה". וא"כ א"א להעמיס כלל הוראת היתר בזה, מדברי הכו"פ. וכן מבואר בדברי ש"ע הגר"ז (סימן קפז סעיף יט) הנ"ל שכתב וז"ל: באותו מקום. פירוש אפילו במקור

יח. ובשו"ת דברי חיים ביאר דברי הב"י באופן אחר (חיו"ד חלק ב סימן סג) וז"ל: וזה כוונתו דתלינן דוקא במכה שבצדדים, היינו שאומרים דאין המקור מוציא כלל כעת דם רק מכה שבתוכה מוציא דם, ואפילו שהמכה הוא במקור, מ"מ מקרי זה צדדים לגבי עצמיות וגוף המקור, ולכן תולין במכה ואומרים שהמקור אין זמנו כעת להוציא דם נדה ורק הדם הוא ממכה שדרכה להוציא דם, עכ"ל. ולענ"ד דבריו דחוקים שמפרש "צדדים", היינו דבר צדדי שבא לא בזמנו. וגם לא יועיל ויציל לאופן שנפגש בסמוך לזמן המחזור לפניו או לאחריו שבו עיקר הספק.

ובפרדס רימונים (פתחי נדה חקירה ו' אות ו- ז) ביאר ביאור אחר בכל זה, (שבמקור"א עמדתי עליו באורך), ומ"מ גם הוא העלה דמ"ש מרן הב"י: "דאע"ג דתלינן במכה כו' ה"מ במכה שבצדדים, אבל הכא שהמכה במקור עצמו איכא למימר דמטמא לה כו", כוונתו בזה כעין מ"ש מהר"ם מלובלין, דדוקא כשהמכה בצדדי בשר המקור, בזה תלינן הדם שהיא רואה- שהוא דם מכה ולא דם מקור, "משא"כ כאן שנפלה חתיכה מן המקור

מוציאה דם, ופשוט שא"א לאחוז החבל בב' קצוותיו].

ח. ובזה שפיר טפי ליישב דעת מרן שסתם בש"ע (סימן קפז סעיף ה) וכתב: אם יש מכה באותו מקום, תולין בדם מכתה, עכ"ל. ולא חילק כלל, ודוחק עצום הוא לומר שדיבר רק על צואר הרחם ולמטה, שא"כ העיקר חסר מן הספר, דקרי לאותו מקום רק מצואר הרחם ולמטה, משא"כ לפי הנ"ל שמדבר אף ברחם, אבל כשגוף בשר הרחם עצמו נפצע, ולא אם בא מגוף הרירית הואיל שבזה אינו נחשב מכה אלא דם המקור ממש, וכנ"ל ודוק.

ושו"ר בשו"ת יביע אומר (חלק י חיו"ד סימן יז) שדן בכל זה והב"ד האחרונים הנ"ל וכתב: "ובע"כ לומר שיש חילוק בין מכה שבמקור שיש להתיר, להיכא שהמקור עצמו נשחת

המוציאה דם וסת, אלא שבשר שריר הרחם עצמו נחבל או נפצע כך שמבשר הרחם עצמו יוצא הדם, או מתחת גובה ציפוי הרירית או למעלה ממנו, דבזה מקרי "מכה שבמקור" שטהור ככל פצע אחר בגופה או בנרתיק וצואר הרחם וכיו"ב שטהור, אבל כשהדם יוצא מגוף רירית הרחם עצמו, שהמכה גרמה לה להשחת ולנשור ואז שותתת דם כדרכה, הינו דם וסת המטמא אף אם מגיע ע"י מכה שהשחיתה והוציאה אותו. עיין ודוק. [נאף לדעת הרמ"א שלא תירץ הקושיא, אפ"ל כן, דעכ"פ במכה שברירית הרחם טמאה, ומ"מ ודאי שאף אם נאמר דס"ל להקל אף במכה שברירית עצמה, אכתי אין להקל בנ"ד, שהרי דעת הרמ"א שאין להקל לתלות במכה אא"כ יודעת בודאי שמכתה מוציאה דם, ובנ"ד אפילו אינה יודעת אם יש לה מכה, וכ"ש שאינה יודעת אם

עצמו אשר לפי הסברא ודאי יש בה ג"כ דם מקור שהוא דם נדות", רק הספק אם הדם בתוכה או על גבי החתיכה מבחוץ, וע"כ אם היא רואה דם להדיא אפ"ל דמטמאנין לה מפאת ס"ס כנ"ל, זהו הנראה לי בביאור דברי הב"י, עכ"ל הפרדס רימונים. ומבואר יוצא מדבריו בהדיא שדעתו אליבא דהב"י להחמיר אפילו בעובדא דר"ש שיש חתיכות, כל שלא הוברר לאשה שלא יצא עם החתיכות עוד דם על גבי החתיכות- מלבד דם החתיכות עצמן (שטהור), וכל עוד שלא בדקה אם לא יוצא דם נדה יחד עם דם שבחתיכה- טמאה לדעת הב"י, עד שיברר לה שמלבד דם החתיכה לא יוצא עוד דם נדות, ונמצא דבנ"ד שאין לה שום חתיכה היוצאת, ובודאי שום ברור שהדם היוצא מגופה הוא דם מכה בלבד ולא מעורב בו עכ"פ דם נדה, א"כ גם הפרד"ר מודה שדעת מרן להחמיר.

אלא דהנה נחזי אנן, שהרי תשובה זו בשו"ת יבי"א, נכתבה כתשובה להרה"ג ר' אברהם סופר כמצויין בריש התשובה, וקושיית הרב סופר (כמבואר בספרו נשמת אברהם שהעתיק שאלתו ותשובת הרב אליו שנדפסה ביבי"א הנ"ל) היתה ע"ד הרב בטהרת הבית, מדברי מרן הב"י הנ"ל שכתב "דאע"ג דתלינן במכה כמו שנתבאר בסימן שקודם זה (סי' קפז ס"ה), הני מילי במכה שבצדדין, אבל הכא שהמכה היתה במקור עצמו איכא למימר דמטמא לה", וע"ז כתב הרב להשיבו ונסמך בדבריו ע"ד מהר"ם מלובלין כיישר למעיין.

ומז"ל הישוב והביאור הנ"ל בכוונת היבי"א, אינו נכנס בדברי מרן הב"י שכתב "דאע"ג דתלינן במכה כמו שנתבאר בסימן שקודם זה (סי' קפז ס"ה), הני מילי במכה שבצדדין, אבל הכא שהמכה היתה במקור עצמו איכא למימר דמטמא לה", דמוכח דמיירי במכה ממש וחילוקו הוא בין כשהוא במקור לבין שהוא בצדדים, וחילוק בין

ונרקב, ורואה דם ממנו, שזהו דם נידות". ובסו"ד כתב: קנצי למילין שלא רק במכה שבפרוזדור יש להקל, אלא אף במכה שבמקור עצמו שנחבל או נשרט, וזב ממנה דם, דעת גדולי האחרונים להתיר האשה לבעלה. ורק כשהמקור עצמו נשחת שנעשה חלש ורפוי ויוצא ממנו דם, בזה אין להתיר, עכ"ל. ונראה כוונתו כמ"ש לחלק בס"ד. וכ"כ הה"כ נר"ו בקובץ וקנה לך חבר (תשס"ה סי' יח) בטוטו"ד, וישר כוחו"ט.

ואמנם אפשר לבאר בכוונת היבי"א שהבין שאם המקור נשחת ונקרב- היינו מעצמו, ממילא הוא בכלל דם נדות, שאף שהוא "כמכה" כיון שנשחת ונרקב מ"מ הואיל שנעשה מעצמו טמא ככל דם אונס אחר- וכעין דברי הצפנת פענח (הנו' לקמיה אות יז). אבל כשהמכה היא מכה חיצונית אף שהיא חבלה ברחם עצמו וברירית ה"ז טהור מחמת שהוא בכלל דם מכה, וכן נראה כוונת הרה"ג ר' ישראל מאיר יונה שליט"א דלקמיה (אות כ, וע"י במה שהעתי ע"ד שם).

יג. ובשו"ת דברי דוד טהרני (חו"ד חיו"ד סי' נב אות א), עירב בין הדברים, שמתחילה כתב שרק מכה בנרתיק טהור, אבל במקור טמא בלי חילוק, ושוב הביא מסקנת היבי"א ח"י וכתב שהוא כדבריו, ולפ"ה זה אינו מדויק, ע"ש. דפירושו הנ"ל אפשר לבאר בכוונת מרן הב"י, אבל לא בכוונת האחרונים הנ"ל שנתקשו בדבריו מחמת המבואר בסימן קפז, וחילוקו כנ"ל, דלפ"ד הרב דברי דוד, הדרא קושיית הדרכ"מ וכל האחרונים לדוכתא.

וממילא א"א לפרש כהבנה זו בדברי היב"א, דא"כ הדרא קושיית הרב נשמת אברהם לדוכתא.

ועוד ראיה ניצחת יש לי לומר, שא"א לומר שכוונת מהר"ם מלובלין לחלק ולומר שכשהמכה היא ברירית טהור ורק שהרירית נשחתה מעצמה טמא, משום דאם כן, מדוע חילק מהר"ם והדגיש כמה פעמים בדבריו החילוק בין כשהמכה בבשר לבין שהדם מגיע ממקור הדם עצמו שבפנימית הרחם, הא הו"ל לפלוג ולתני בדידה- ולחלק בדם הרירית עצמו ולומר, שאם הדם מגיע ממקור הדם עצמו שבפנימית הרחם (רירית הרחם) ע"י שנפצעה ממכה טהורה, אבל אם נשר ונשחת מקור הדם עצמו (רירית הרחם) מעצמו לבד טמאה, ולא היה לו להרחיק ולדבר על בשר הרחם, ובפרט עפ"ש לקמן דמשמעות מהר"ם מלובלין גופיה שלשיטת עצמו (לא אליבא דהב"י) יש להקל אף במכה שברירית הרחם, והיה לו לקרב דעת הב"י לדעתו, וע"כ דלא ס"ל כן, ודוק היטב כי לענ"ד הדברים ברורים.

ובעיקר שיטת הרב צפנת פענח קשה לי דמאי שנא בין מכה כע"ז, לבין קפצה וראתה שגם זעזוע הקפיצה גורם לדם לצאת, והרי אף בזה הוא לא טבעי לרחם, והישוב בזה צ"ל שכוונתו שסו"ס א"א להחשיבו כמכה, ומכה הוא

שהדם נשר מעצמו לבין כשיצא ממכה לא נזכר כלל. (והצפנת פענח כ"כ לשיטתיה ולא אליבא דהב"י). וכן אין נכנס זה בדברי מהר"ם מלובלין הנ"ל שביאר ד' הב"י וכתב: צריכין אנו לפרש דברי הב"י כן דהא דקאמר הני מילי במכה שבצדדין וכו', רצונו לומר אפילו היכי שהמכה היא במקור עצמו, רק שהמכה היא "בבשר צדדי המקור", שבבשר צדדי המקור יש לה בועא שמוציא דם- אז היא טהורה, שאותו דם אינו דם נדה אלא "דם מכה שבבשר", אבל הכא ר"ל כשנעקר מקור שלה כההוא מעשה דרבינו שמשון וכמין חתיכות בשר נופל לה בבית החיצון, שהמכה היתה במקור עצמו ר"ל שמקור הדם עצמו שבפנימית הרחם הוא נשחת ונעשה מקור דם הנדות מכה וחתיכה", אם רואה דם להדיא איכא למימר דמטמא לה, מפני שאותו דם הוא דם נדות גמור בעצמו וכו'. אבל לעולם "כשהדם בא מהמכה ולא ממקור דם הנדות בעצמו אז הוא טהור", אפילו היכי שהמכה היא בתוך המקור בעצמו וכו'. ומבואר שכשהמכה ממקור הדם עצמו טמא. או שנעמים בכוונתו "מקור הדם בעצמו" היינו הורידים והמקורות שמהם מגיע דם כשמגיע מעצמו, ולא דם המגיע ממקורות של דמים היוצאים מפצע- וזה דוחק עצום בדבריו ולא נראה כלל שכתב "בעצמו" וכנ"ל.

רק בדבר חיצוני המכה ברחם. ועי' במה שהארכתי בדעתו לקמן (אות יז).²

ומכל האמור מבואר שדם היוצא מרירית הרחם עצמו טמא אף

אם יוצא מחמת דבר אחר שחכנו וגרם לו לצאת, וא"כ ה"ה בנ"ד שיש לטמא הדם שיוצא ממנה כשאין תליה אחרת במכה וככל דין וסת הרגיל.

דברי האחרונים בנדון דידן

ז. וכן ביאר הגאון חזון איש בהדיא בשאלתו לד"ר משה טאוב (שנדפסה בקובץ הפרדס, שנה לה חוברת ו' עמ' לג) וז"ל החזו"א: רצוני לציין כי ההלכה קובעת ג' עניני דמים, א. מותר הדם הניגר מן הגוף לחוץ כעין דם הפסולת המוכרח להסירו מן הגוף שלא ירעיל את דם החיים, וזהו עיקר הוסת. ב. דם הבא שלא בזמן הוסת ע"י אונס כמו דחיקה או הכאה ברחם הגורמת נזילות הדם. ג. דם הבא מחמת שרט בעור הרחם, שביצבוץ הדם בא באותו האופן שבא בפצע בשאר הגוף. השנים הראשונים מצד ההלכה הם אוסרים את האשה ומצריכים לה הפסקה של ז' נקיים וטבילה, והדם השלישי טהור, עכ"ל.

ברחם", ה"ז טמא. ואין טהור אלא כשהשריטה ב"עור הרחם", והיינו בגוף השריר אבל לא ברירית הרחם, וכמו שפירש דדמי לשאר ביצבוץ דם שבא באותו האופן בשאר פצע שבשאר הגוף, והיינו שדם כזה יוצא כבשאר שריטה שתהיה בגוף האדם ולא דמי לדם הרירית שמטמא בכל דרך שיוצא, ודוק. וכן הבין בדבריו בשו"ת דברי דוד טהרני (ח"ו חיו"ד סי' נב אות ב). ודברי הרה"ג ר' אליעזר בן פורת שליט"א (בקובץ ישורון חלק לו עמ' תרפג) שהבין מדבריו לקולא, במחכ"ת לענ"ד אינו נכון כלל. [וע"ע לקמן אות יב מ"ש בדעת החזו"א במ"ש במקו"א בספרו יו"ד סי' פא, ע"ש].

ומבואר מדבריו באופן ב', שהדם היוצא ע"י "הכאה ברחם" טמא. שההתקן אף אם נחשיבו "מכה

י. צא וראה מ"ש הגאון ר' חנוך דוב פדווא זצ"ל בשו"ת חשב האפוד (ח"ב סי' קכח) בזה"ל: הא דמבואר בגמ'

כ. ובכירור דעת מרן מופת הדור זיע"א בעל "טהרת הבית", הארכתי טובא לקמן (מאות כב והלאה), קחנה משם.

ניתוח, ובכל זאת אין מכה זו מוציאה דם בשום אופן רק שכל עוד המכה בה סדרי הוסת מבולבלים אצלה ויש בה ריבוי דמים וגם מוצאת כתמים הרבה, ודם הזה אינו דם מכה אלא דם נדות, ובכגון הא האשה טמאה, עכ"ל. ומדבריו מבואר בהדיא לנ"ד, דבאופן ש"המכה", היא דבר חיצוני הגורם לדם הוסת לצאת (כמציאות בהתקן ממש), הרי שהאשה טמאה.

ובדברי החשב אפוד והגדרתו כן מצאתי בשו"ת חכם צבי (סימן מו) שכתב וז"ל: ובענין תשובת הט"ז בס"ס קצ"א צויתי להעתיק למעכ"ת מה שכתבתי עליו זה כעשר שנים ויראה שאין דעתי מסכמת עמו ז"ל למעשה, וא"כ האשה הזאת טמאה מחמת הראיות הללו, ואף שהרופאים אומרים שהוא מן האם, אף אם האמת אתם "אין זה כדאי להתיר מראות טמאות הללו, שהרי האם היא המקור שממנו כל הדמים באים, אלא שכוונת הרופאים היא שנחלשה האם שלה או שאירע בה איזה קלקול עד שאינה בריאה וחזקה בטבעה לבשל המותרות כתיקנן ולהוציאן בזמן כראוי ולכן היא מוציאתן קודם זמנן ובלתי מבושלין כראוי, ואין זה ענין לדם מכה שהוא דם בועה וחבורה ואינו מעיקר דם המקור, אבל זה דם המקור הוא אלא שלחולשת המקור

ובפוסקים והוא בשו"ע יו"ד סי' קפ"ז דאין האשה טמאה מחמת דם הבא מן המכה, דבר פשוט דהיינו שיש לה מכה פתוחה והדם בא מן המכה, כי אין זה דם נדות אלא דם מכה, אבל שכיח טובא בנשים שיש להם מין מכה בפנים הנקרא ציסט או מיום או פיברואיט, בכל אלה אין המכה בעצמה מוציאה דם אלא המכה גורמת שוסתה מבולבל ורואה גם שלא בשעת וסתה, אבל הדם בא מן המקור והאשה טמאה. ומה שמציין כת"ה דברי הפ"ת סי' קפ"ז בשם מהר"ם מלובלין דגם אם המכה במקור עצמו והדם בא מין המקור האשה טהורה, פירושו שאמנם המכה היא במקור ועל ידי זה הדם בא דרך המקור, אבל מכל מקום יש דם בתוך המכה והמכה פולטת הדם, ואין זה דם נדות אלא דם מכה. אבל כל הני מכות וגידולים אינם אלא גורמים שהוסת מתבלבל אצלה אבל הדם הוא דם נדות והאשה טמאה. ואף על פי שהוזכרו בסי' קפ"ז איזה קולות גם באופן שאין ידוע שהמכה מוציאה דם, היינו שעל כל פנים יש מקום לחשוב שהמכה בעצמה מוציאה דם, אבל באלה המכות שהוזכרו שידוע בהם שאין הן מוציאות דם בעצמן אלא שהוסת מתבלבל על ידיהן בכל אלה האשה טמאה וכו', אלא יש גם שהיא מכה ממש כגון שיש מכה ונפוח בתוך השריר של האם ויש צורך לסלק המכה על ידי

או לסיבת מאורע מן המאורעות שאירעו בו הוא מוציא את הדם באופן משונה", ובזה אני מיישב מה שהוקשה להרא"ש ז"ל (כלל ב' סי' יח) על אותה ששנינו מעשה באשה א' שהיתה מפלת כמין קליפות אדומות כו' תטיל למים אם נמוחו טמאה, וק"ל להרא"ש ז"ל כיון שבא מחמת מכה אמאי טמאה הא אמרי' בפ' כל היד הרואה מחמת מכה כו' טהורה, אלמא אף על גב דהדם בא מהמקור טהורה הואיל ובא מחמת מכה עכ"ל הרא"ש ז"ל ששאל להרשב"א ז"ל ולא זכינו לתשובתו, ובעניותי הדבר נכון דאין פ"י המכות הללו שוה, דברואה דם מחמת מכה שהיא טהורה, היא בועה וחבורה שיש בה דם ומוציאתו ואין זה דם המקור, אבל באשה ההיא הרופאין קורין מכה למאורע שאירע למקור עד שאינו מבשל הדם כראוי ומוציאו כמין קליפות אדומות, עכ"ל. ומדבריו למדנו בהדיא שכשהדם יוצא מרירית המקור אין מקום להתיר, ובפרט עפ"ד הרופאים שהתקן אינו גורם למכה שודאי ונכלל בכלל מ"ש החכם צבי שהוא "סיבת מאורע מן המאורעות שאירעו בו הוא מוציא את הדם באופן משונה" – וטמא. וכן ראיתי בספר פתחי דעת (ח"א פ"ה עמ' קטז) שהביא שכ"כ בהגהות ברוך טעם על שו"ת פני יהושע (יו"ד סי' א) שכתב וז"ל: ואין מקום טהרה אלא כשיש מכה של בועה פצע וחבורה בבשר

המקור וממנו יוצא הדם, ולא מן המקורות, עכ"ל. והו"ד גם בשו"ת עטרת חכמים (חיו"ד סי' יח).

יא. ואמנם ראיתי להגאון ר' אליעזר יהודה וולדינברג זצ"ל בשו"ת ציץ אליעזר (חלק יז סימן לז) שכתב: אודות נשים שיש להן שרירין בתוך הרחם שנקראים פייברוידיז שמוציאים דם והרופא שהוא שומר תורה וידען בעניני הלכה אומר שקשה לומר אם הדם היוצא מהם הוא דם נדה או דם מכה, שיש לומר שאותו הגורם שמוציא הדם הוא באמת הגורם לדם נדות אלא ששאר עור הפנימי של הרחם חלק ואין הדם יוצא ואצל הפייברוידיז יוצא, ונמצא דהוי דם נדה ממש, או י"ל שהם נראין לעין כמו מכות ומסתבר שהפוסקים לפני כמה שנים תיארו אותם כמכות שהרי הדם אינו יוצא משאר מקומות ברחם וכו'. נראה להורות להיתר מכיון שאין זו ראייה נורמלית, ובעיקר מכיון "שהם נראים לעין כמו מכות", לכן יש להחשיב זאת כמו דם מחמת מכה, ולא משנה בזה מה שהרופא אומר כי יתכן שאותו הגורם שמוציא הדם הוא באמת הגורם לדם נדות. וחילי דידי ממה שמצינו בשו"ת דבר שמואל למהר"ש אבוהב ז"ל סי' ע"א שהשיב אודות מורסות שומים וטחורים המתהוים במקור עצמו דדין מכה להם, ואף על פי

השרירין הנקראים פייברויזו שהתהוו בתוך הרחם, אשר דין מכות להם, עכ"ל.

ומדבריו לכאורה נראה שה"ה לנ"ד שיש לתלות הדם בפצע המתהווה מחמת ההתקן ויש לטהר. אלא דהנה אף הרב ציץ אליעזר גופיה לא היקל אלא בנדונו שהדגיש וכתב: נראה להורות להיתר מכיון שאין זו ראייה נורמלית, "ובעיקר מכיון שהם נראים לעין כמו מכות", ע"כ. משא"כ בנ"ד שבהתקן אין רואים כל מכה באו"מ- רק ההתקן המונח על מקומו, וכאמור לעיל (פרק א' במבוא הרפואי) אין לרופאים כל ידיעה ברורה שההתקן גורם לפציעה ומכה ברחם.

ובעיקר דברי הצי"א ודיוקו להיתר מדברי מהר"ש אבוהב, הנה המעיין בדברי מהר"ש אבוהב ראה יראה שציין גבי "מכת המקור עצמו" לעיין בדברי מהר"ם מלובלין הנ"ל, וממילא נראה שאף הדבר שמואל לא היקל אלא בשגוף שריר הרחם נפצע אבל לא הרירית, וכמו שנתבאר בדברי מהר"ם הנ"ל בכוונת הב"י [ועי' בזה עוד לקמיה בד"ה ואמת אומר]. וכמו שבאמת כן הוא המציאות בחולאים הנ"ל שדיבר כמו מורסא ושומות וכו', שהנה הינם נקבעים ע"ג בשר שרירי הרחם, ובזה

שכפי דברי הרופאים בטחורי אותו המקום אחת הסיבות העצמיות להם הוא העצם דם- הנדות, ויש איפוא בזה קצת פיקפוק לחומרא לחלק בין דם המכה לבין דם היוצא מהם, דשמא דיינינן יתיה כדם הנדות גופיה כאילו מיפקד פקיד בהו לזוב מעת לעת ומפקידה לפקידה, אפ"ה כמו זר יחשב קיום החילוק הזה לומר שכמה מכות ומורסות הבאות שמה כפי הטבע תהיה סיבתם ג"כ עצור הזלת דם הנדות המתעכב בבשר להפסדו או תוספת ריבוי, ולא מצינו שחילקו בזה רבותינו ז"ל שאם כן כל דם מכה היה אסור מספק כיון שאי אפשר בכגון זה לצמצם הבחינה בידי אדם, וצריכים אנו לומר שאינו טמא מן התורה אלא הדם היוצא מפנימיות החדר והמקור עצמו בהרגשה כדרך הטבע, שכך גזרה תוה"ק כדדריש שמואל בנדה פרק הרואה כתם, בבשרה עד שתרגיש בבשרה יעו"ש. דון איפוא מדברי מהר"ש אבוהב ז"ל גם אל כגון נידונו, דלא משנה בזה מה שהרופא אומר שיתכן שהדם בא בזה ג"כ מאותו הגורם שגורם לדם נדות, מכיון שנראה מיהת לעין שרירין אלה הנקראים פייברויזו כמו מכות, והמה מיהת הגורם המציאותי שיצטבר ויצא על פני שטחן דם, ואם כן אין זו ראייה נורמלית ולא על כגון דא הוא שאסרה התורה דם היוצא מהמקור מכיון שיש לזה סיבה אחרת הגורם לזה, והיא,

הוא דוקא שהיקל כ"א, ומנ"ל שאף באופן כנ"ד שאין בבשר כל פצע כלל ועיקר ויש רק ספק אולי נגרם חיכוך ברירית הרחם (אבל לא בבשר), מנ"ל שאף לכיו"ב יקרא "מכה" דטהור. ועוד שאף הדבר שמואל סיים בדבריו ש"אין להקל אלא שלא בשעת וסתה", ועוד כתב: ועל האשה עצמה מוטל עיקר כובד החקירות והבדיקות לידע

להודיע ולהודע אם הדם בא מן הטחורים או ממקורו כפי הטבע, ולהחמיר בספקו ובפרט בשעת וסתה כאשר יזהירוה וילמדוה בעלי הוראה, ע"כ. ומבואר שאף הדבר שמואל לא ברירא ליה להקל כ"כ. וע"ע בספר פתחי דעת (ח"א פ"ה עמ' קיח) שכתב שאין ללמוד קולא מדברי הדבר שמואל הנ"ל, ע"ש.

עוד בבירור דברי הגאון חזון איש

יב. וכיו"ב יש לחלק בדברי החזון איש (ה' נדה סי' פ"א ד"ה אבל מה שיש לדון) שהביא בצי"א שם, שכתב: אודות אשה שלפי דברי הרופא יש לה אבעבועות במקורה בפיות העורקים המזנקים את דם הנדות, דמכיון דלפי דברי הרופאים הבעבועות מוציאות דם בודאי בשעת וסת, א"כ יש להקל אף בשעת וסת מדין שיש לה מכה ותולין במכתה, והוסיף וכתב וז"ל: ואין לומר דנדון דידן גרע טפי כיון דדם הוסת עובר דרך הבעבוע ואין כאן דם מכה אלא דם נדה, ע"כ ז"א דא"כ נפלה טהרת מכה בבירא דדילמא דם נדות

עובר דרך המכה, והלא סומכין על האשה שמרגשת במכה ולא אמרו חכמים לחקור ברופאים אם דם נדות עובר דרך המכה. אלא ודאי כל שהעורק פצוע ומוכה אין דרך ראייה בכך וטהורה, עכ"ל.

ולמד מדבריו בצי"א הנ"ל: הרי לנו שגם החזו"א ז"ל כוון מד"ע לקבוע בכגון דא שסובר הדבר שמואל, דדברי הרופאים בזה לא מעלין ולא מורידין, ולא משנה אם דם נדות עובר דרך המכה, כי כל שהעורק פצוי [צ"ל פצוע] ומוכה אין דרך ראייה בכך

כ"א. ושו"ר להג"ר דוד אריה מורגנשטרן שליט"א תלמיד הגרי"ש אלישיב, בספרו פתחי דעת (ח"א פ"ה עמ' קיז-קיט) שהאריך הרחיב בדעת מהר"ש אבוהב והעלה כדברינו הנ"ל שאין ללמוד מדבריו לקולא, ושמתתי מאוד שראיתי שהביא ראיות להנ"ל ממקורות אחרים בדברי מהר"ש, שמבואר דבקושטא מהר"ש לא היקל אף במכה שבירית הרחם, עש"ב.

וטהורה, וא"כ ה"ה גם בנדו"ד אמרינן נמי דמכיון שעכ"פ השרירין הנקראים פיברוידז שנתהוו ברחם האשה המה הגורמים כך ונראים לעין כמו מכות, אם כן לא משנה אפי' אם דם נדות עובר דרכם, כי כל שהשטח פצוע ומוכה אין דרך ראייה בכך וטהורה, עכ"ל הצי"א. דעל כרחנו שכל זה בידוע לנו על מכה ברורה שיש בגוף שריר הרחם מדבר חיצוני הגורם ליציאת דם ברחם כמו מוגלה או גידול- וכעין נידונם (וכדברי הכו"פ וש"ע הגר"ז הנ"ל באות ז' בהערה), אבל בדבר השורט או מכה את רירית הרחם והיא יוצאת כבנ"ד (היינו לדעת הרופאים שזה מה שקורה במציאות, וכ"ש לסוברים שההתקן אינו פוצע כלל שאין ללמוד מדברי החזו"א לקולא כלל), הלא כבר כתב החזו"א גופיה במכתבו לד"ר טאוב הנ"ל שדם הבא שלא בזמן הוסת ע"י אונס כמו דחיקה או הכאה ברחם הגורמת נזילות הדם הרי הוא טמא. ואילו דם הבא מחמת שרט בעור הרחם, שביצבוץ הדם בא באותו האופן שבא בפצע בשאר הגוף, הוא טהור.

הרי שמבואר מדבריו שכתב: שהדם היוצא ע"י "הכאה ברחם" טמא. ש"התקן", אף אם נחשיבו כ"מכה ברחם", ה"ז טמא. ואין טהור אלא כשהשריטה כ"עור הרחם", והיינו בגוף השריר אבל לא ברירית הרחם, וכמו

שפירש דדמי לשאר ביצבוץ הדם בעור הגוף, וכנ"ל. ואיך שיהיה הנה ודאי שכל דבריהם אינו אליבא דמרן הב"י שכתב בהדיא להחמיר בזה כנ"ל, ולדעת הרמ"א - שהחזו"א ודעימיה סוברים כמותו ע"ע, הנה אין להקל אא"כ במכה שודאי מוציאה דם, וא"כ אף לשיטתם א"א להקל בזה, ועי' בזה עוד לקמיה.

וישו"ר בספר מנחת איש (נדה חלק ההלכות פט"ז סעיף ל) שכתב: דם הבא מחמת שיש לאשה זו התקן תוך רחמי וכדומה, הרי הוא דם נדות לכל דבריו ואין זה דם מכה אלא אם ברור על פי בדיקת רופא וכדומה שנוצרה מכה או שישנו פצע סביב אותו התקן וכדומה והדבר ברור שהדם בא מהמכה או מהפצע שאז דינה ככל אשה שיש לה מכה [ולדעת מרן הב"י גם בכה"ג טמאה כנ"ל], וכן דם הבא מחמת מיומה ברחם אינו דם מכה אלא דם נדות והרי היא טמאה בביאת דם זה. והביא בהערה בשם הגרמ"ש קליין שליט"א שהוא כי הדם בא מהמקור ממש, ואע"פ שההתקן גורם ליציאת הדם וכמו שדרך הרבה נשים שיש להן התקן שמתקלקלות בספירת שבעה נקיים לראות מעט דם או כתמים וכדומה, ואין זה מועיל מה שסיבת יציאת הדם ממקורה הוא עקב לחץ ההתקן וכדומה, ואין לדמות הדבר

למש"כ החזו"א יו"ד ספ"א לענין האשה שנחלתה באבעבועות בפיות העורקים דלא חשיב יציאת דם ממקורה, דדוקא שם כתב החזו"א דמחמת שהעורק פצוע, אין זו כדרך ראייה ואילו כאן הרי היא רואה כדרכה אלא שזה מחמת גורם אחר שמביא את הדם ובכל כה"ג הרי זו ראייה גמורה, ע"כ. וכן ראיתי הלום להגרמ"ש קליין שליט"א גופיה בספרו שאילת משה (ח"ג עמ' סא אות ז') שדן באורך בדברי החזו"א, וכתב בהדיא דלמעשה החזו"א לא היקל לסמוך להתיר דם נדה היוצא ממכה שבורידי הרחם, עש"ב דמוכח שהבין בדברי החזו"א במכתבו כדכתבינא. ואחר כן (בעמ' סג) דן בנ"ד ממש-התקן, והעלה דבודאי שאין להתיר בזה אף לדעת החזו"א, ע"ש כב.

וכן ראיתי עוד להרה"ג ר' אברהם מגיד שליט"א (מראשי כולל סלבודקא, שגדולי תלמידי החזו"א מעידים עליו בהסכמותיהם לספרו שהוא מעיין ולמדן גדול ובקי בתורת החזו"א) בספרו "עיונים וביאורים" על ספר "חזו"א נדה", שכתב

ע"ד החזו"א הנ"ל (סי' פא): ובמכתב שכתב רבינו לרופא (נדפס בספר שו"ת חזו"א סי' קס"ד) [הוא המכתב לד"ר טאוב הנ"ל באות ט] ביאר רבינו ג' מיני דמים, דם הנדות הטבעי, דם הנדות היוצא מסיבת אונס כגון סריטה וכדו' ברירית הרחם, ודם מסריטה בבשר הרחם כג', וכתב שהדם הראשון והשני טמא והשלישי טהור, ולכאוי' משמע דעתו דמכה ברירית הרחם טמאה, וזה שלא כדבריו כאן. ויש שנקטו מחמת כן שרבינו הדר ביה וסובר דכל דם מרירית הרחם אינו נידון כדם מכה וטמא וצ"ע שרבינו לא חש להשמיט מספרו סימן זה, אולם אי משום הא לא איריא ולכאוי' לא דמי כלל ויש לחלק בין מכה קבועה בפי העורקים לבין סריטה וכדו' מחמת טיפול רפואי, דאם יש מכה ממש אזי נחשבת ראייה מחמת המכה ולא דם נדות, אבל ברואה מחמת סריטה אי"ז אלא פתיחת העורקים ולא חל שם מכה עליהם והוי כראית אונס מחמת קפיצה וכדו' דדינו כדם נדות לכל דבר, ולפי"ז כל ראייה מחמת טיפול רפואי לא חשיב דם מכה והרי היא טמאה והדבר צריך

כב. וע"ש בספר שאילת משה שם (ח"ג עמ' סד) שהביא שהסד"ט (סי' קפח) הוכיח מדברי הרמב"ם דמכה במקור שתולה להקל היינו דוקא מכה בדופני הרחם כמו בועה וחבורה כדעת הח"צ אבל מכה וחולי המוציא דם נדה לא הוי בגדר מכה ברחם שתולה להקל, ע"ש.

כג. וזה כמו שביארנו לעיל אות ט' בדבריו.

תלמוד ובירור בשי' רבינו להלכה בזה, עכ"ל. והוא ככל דברינו הנ"ל דעכ"פ יש להסתפק מה מדבריו עיקר, ומכתבו הנ"ל (באות ט) הוא משנה אחרונה, ויש שכתבו שבדבריו אלו חזר ממ"ש בסי' פא הנ"ל, ומ"מ אף מדבריו בסי' פא, אין ראייה ברורה דס"ל להקל אף במציאו כמו "התקן", וזאת אף אם היה לנו בירור שהוא פוצע את הרירית, וכ"ש שאף זאת אינו ברור לרופאים וכנ"ל. וכן ראיתי עוד להג"ר דוד אריה מורגנשטרן שליט"א תלמיד הגרי"ש אלישיב, בספרו פתחי דעת (פ"ה עמ' קכ) שכתב לתמוה על הלמדים קולא בנ"ד מדברי החזו"א, ע"ש.

ודע עוד, שאף אם היה ראייה מדברי החזו"א להקל בעיקר מכה ברירית הרחם, הנה מאידך איהו ניהו לא ס"ל לתלות במכה אא"כ ידוע שמוציאה דם וכדעת הרמ"א (עי' בחזו"א סי' פא הנ"ל), ובנ"ד אין ידיעה לרופאים שיש מכה (שלב א'), כ"ש שאינם יודעים שיש מכה מוציאה דם (שלב ב'), ונמצא דלדעת מרן ודעימיה אין להקל במכה שברירית הרחם, ולרמ"א ודעימיה אין להקל במכה שאין ידוע בודאי שמוציאה דם, וא"א לאחזו החבל בשני קצוותיו (וכמ"ש בזה לעיל בדעת הרמ"א גופיה).

עוד מדבריו אחרוני זמננו שהעלו להחמיר בנ"ד

יג. וכן העלה הגר"ש ואזנר בשיעורי שבט הלוי (עמ' עו) בזה"ל: טבעת ברחם [תוך רחמין] הגורמת דימום, הדם הבא מחמתה יש להחמיר אף כשאפשר שהטבעת גרמה גירוי בפנים, ורק כשברור שיש לה באמת פצע המוציא דם מבפנים מקילים שלא בשעת וסתה בשאלת חכם, עכ"ל. ואף במ"ש בסו"ד שתולין בפצע, היינו בידיעה ברורה שיש פצע וכדבריו כ"ד. וכ"כ בספר מגד חדש (עמ' קכא): שמעתי מהג"ר משה שטיין שליט"א (מח"ס קובץ בית לוי) בשם רבו

הגר"ש ואזנר (שליט"א) שהחמיר בזה מכה הדיוק בדברי החת"ס אלו, ועל כן סובר דאף אם הדם יוצא כדרך מכה ולא כדרך ראייתה מכל מקום אם באמת הדם הוא משיכבה הרירית הרי זה נחשב לדם נידות, ע"ש. וכ"כ הגר"נ קרליץ בספר חוט שני (עמ' כח). וכן מצאתי ראיתי בשו"ת תשובות והנהגות (כרך א סימן תצז) שכתב: ביש לה טבעת ברחם למנוע הריון ומצאה דם בבדיקה או בכתם והרופאים תולים במכה מה דינה, דעת הרופא שהדם מחמת מכה שנעשה ע"י

כד. ועיין במ"ש בזה בסה"ק שו"ת הלכה למשה (ח"ב סי' מד עמ' תיח בהערה), ע"ש.

ומיהו במק"א ביארתי שראוי לחשוש אם הוא סמוך ממש לרחם בפנים, אבל בלאו הכי [זאת אומרת אם אינו סמוך לרחם אלא בצואר וכיו"ב] כשיש פצע שבודאי מוציא דם תולין בו להקל, עכ"ל. ומבואר מדבריו שאף בשידועים שההתקן פוצע את הרחם מבפנים אין להקל, וכ"ש דבקושטא איננו יודעים שההתקן פוצע וכנ"ל באורך.

גם הגאון ר' יהודה שפירא זצ"ל מראשי כולל חזו"א בספר דעת יהודה (סימן קפז, תשכב) נשאל: ידוע שהנחת התקן תוך רחמי שנקרא טבעת גורם לדימום, האם מחשיבים זה לדם מכה ומקילים אחר שספרה ז' נקיים לטהרה או לא. והשיב: "אינו נידון כדם מכה" מיהו אם אין דימום רב, תלבש צבעונים ותבדוק לפני תשיש, ע"כ. ושוב נשאל: מה טעם של מש"כ שדימום שנגרם ע"י טבעת ברחם אין נדון כדם מכה. והשיב: אין זה דם מכה אלא רפיון נימי מקור הנידות, ע"כ. והוא ככל הנ"ל.

יד. ובספר נשמת אברהם (מהד"ב ח"ב עמ' קצג) כתב: ישנן חלק מהנשים שיש להן במשך החדשים הראשונים אחרי כן [אחר הכנסת ההתקן] דימום מהרחם שלא בזמן הוסת, קיימת מחלוקת בין רופאי נשים מומחים, כשלדעת חלקם הדימום מהרחם בא

הטבעת, ואם הרופא אומר כן ע"י שרואה כן בכלי הבטה- מראות, שיש ב"צואר" הרחם פצע המוציא דם מותרת, והיינו באופן שיש נאמנות לרופא, אבל אם אינו רואה כן בכלי הבטה אלא שרק משער כן, אין השערותו כוודאי, ודינה כאשה שאין לה וודאי מכה המוציאה דם שאסורה, וגם כשרואה בכלי הבטה אם רואה שהפצע בתוך הרחם (ולא בצואר הרחם) אין מקילין דבמכה שבמקור אנו אוסרים ורק לענין רמ"ת אנו מקילין וכמבואר בנוב"י (מ"ז). וזהו כלל גדול ברופא שמאמינים לו כשאומר שבאינסטרומנט (מכשיר הבדיקה) רואה מכה שמוציאה דם מה שאנו לא רואים, אבל מצוי היום שהרופא לא רואה מאומה, רק מאומדנא כמונו תולה, ובזה לא מאמינים אותו לתלות ולהתיר דם בדיקה, וחוששין שיצא דם מהרחם גופא, ובפרט כשיש שם טבעת, חוששין שמא המקום רגיש ובבדיקה יצא דם מהמקור וכו'.

ואף שלכמה פוסקים גם ביצוע מה שיצא נקרא דם מכה, מ"מ מורה הוראה המיקל צריך להיות משוכנע שהרופא ראה פצע עם דם ונאמן לו על כך, ומטעם זה אולי רבים מחמירים שאין בידם לקבוע עד כמה הרופא נאמן, אבל הסומך על רופא ומטהר כשברור לו שזהו דם מפצע עביד שפיר,

מגירוי של הקרום הפנימי אחרי הכנסת ההתקן, וממילא יהיה לדם זה דין של דם מכה כפי שיש לדם שבא מתפיסת צואר הרחם מבחון, אך לחלק אחר יש דיעה שאי אפשר לומר בביטחון שהדם לא בא מעיוות ויסות ההורמונים. עקב אי הבהירות הנ"ל פסק מו"ר הגרי"י נויבירט (שליט"א) שהיא טמאה. וכן פוסק האג"מ (אהע"ז ח"ג סי' כא) וכו'. גם בזמן כתיבת מהדורא זו לא מצאתי בספרי רפואה שום התייחסות לסיבת הדימום רק שההתקן יכול לגרום גם לוסת מרובה וגם לדימומים בין וסת לוסת, ודברתי עם הרב ד"ר מרדכי הלפרין שליט"א שהוא גם רופא נשים, ושאלתי אותו מה ההוכחות שדימום זה באמצע המחזור לא בה מעיוות של הוסת, וענה לי שרוב הסיכויים שמדובר על דם מכה. ודברתי עם הגרי"ש אלישיב (שליט"א) באלול תשס"ה, והוא שליט"א ענה לי שהאשה טמאה לבעלה, וכששאלתי האם יועיל הלבשת בגדי צבעונים, ענה אין זה כתם ואיך אפשר להעלים עין מהעובדה שהדם בא מהמקור, עכ"ד הגרי"ש"א, ואם ההתקן עצמו משחרר הורמון פרוגסטרון לכל

הדעות נאמר שהוא הגורם לדימום והאשה טמאה, ע"כ. ונמצינו מדבריו דדעת הגרי"ש"א דחשיב בכה"ג כדם הבא מן המקור. ושכ"ד האגרו"מ והגרי"י נויבירט.

רק זאת אעיר דמ"ש בריש דבריו בפשטות שיש דעות ברופאים שהדימום מהרחם בא מגירוי של הקרום הפנימי אחרי הכנסת ההתקן "וממילא יהיה לדם זה דין של דם מכה כפי שיש לדם שבא מתפיסת צואר הרחם מבחון", ע"כ. הנה מכל המבואר לעיל זה אינו, ועכ"פ דברי מרן הב"י ודעימיה, הוא בהדיא היפך דבריו וככל הנ"ל. נוביותר קשה דאיהו גופיה בנשמת אברהם לעיל מינה (מהד"ב ח"ב עמ' קסא) הקשה מדברי הב"י הזה ע"ד מרן הראש"ל זצ"ל בס' טהרת הבית כנ"ל, וצ"ע].

וע"ע להג"ר יצחק רצאבי בשו"ת עולת יצחק (ח"א סי' קעד) שדן בכל ג"ד באורך, ובתחילה כתב להקל בזה ולדונו כדם מכה כה, שאחר הפס"ט נקי כדין, תתלה במכה. אולם שוב חזר בו מזה

כה. ועל עיקר מש"ש בעמ' תי, ללמוד מדברי משנת סופרים שהיקל בטבעת שגרמה למכה בצואר הרחם, וכתב בפשטות שה"ה לנ"ד. לכאורה אין מזה ראייה, שהרי זה גוף החילוק בדברי הב"י שכתב דבצדדים ובכלל זה צואר הרחם ודאי שיש לטהר, אבל מכה שבאו"מ הרי לדעת

שיש לה התקן תוך רחמי וראתה דם, אין לדון את זה כדם פצע אלא חיישינן שבא דם גם מהמקור וטמאה, וכיוצ"ב שמע מפ"י הגר"מ אליהו זצ"ל, ע"כ. כיוצ"ב יש מקרים שהאשה יש לה התקן תוך רחמי והרופא אומר שכיון שההתקן לא נמצא טוב במקומו לכן יש דימום, ואי אפשר לסמוך שאכן לא יצא דם גם מהמקור ולכן אין להקל. וכן שמעתי מידידי ד"ר שאול ברוך הי"ו שבמקרה זה אי אפשר לקבוע בודאות שלא בא דם גם מהמקור, עכת"ד.

וב"ב בספר אוצרות הטהרה קורין (פ"א הערה צד): שמעתי מגדולי המורים דס"ל שגם דימום שנגרם ע"י התקן תוך רחמי מטמא כדם נדה ואין דנים אותו כדם מכה, לפי שההתקן מונח על דפנות הרחם ששם נמצא דם הנדות רירית

אחר שנתברר לו המציאות^{כו}, והורה להחמיר בספרו ש"ע המקוצר (ח"ו עמ' צא), ע"ש. וכ"כ הגר"מ גרוס שליט"א בס' שיעורי טהרה (עמ' יח) וז"ל: גם כשיש מכה לא בכל המקרים מתירים בשופי דרק אם היא מכה חיצונית הנראה לעין ע"י בדיקה בזה הוא דתולין במכה, אבל במכה שברחם עצמו צריך ישוב גדול להקל בזה, ע"כ. וכן העלה להחמיר בכל זה בשו"ת דברי דוד טהרני (ח"ו חיו"ד סי' נב), ע"ש.

וב"ב בספר פתחי טהרה אמסלם (ח"א עמ' לה): מצוי שאשה שיש לה התקן תוך רחמי ורואה דם בימי טהרתה או בז"נ וכו' יש לטמאה, וכן שמעתי מפ"י הגר"מ ברנדסופר זצ"ל, וכן אמר לי הג"ר יעקב שכנזי שליט"א ששמע מפ"י הגר"צ אבא שאול זצ"ל שאשה

הב"י טמאה. ועכ"פ כביאורו דמהר"ם, ואיך שיהיה אין ללמוד מזה לזה. אלא דלשיטת העולת יצחק בהוא אמינא שהבין בתחילה את המציאות לא נכון (וכמבואר בהערה הבאה), הדבר מובן מה שדימה ביניהם.

כו. ובאמת ראה בשו"ת עולת יצחק שם שמבואר שבתחילה לא הבין המציאות לנכון, שכתב וז"ל: מצוי הוא בהרבה נשים כאלו שרואות דם אז, ואחר דרישה וחקירה נודע לנו שהוא נגרם משפשוף וחיכוך בעור הרחם, ושדם זה הוא כפצע בכל מקום אחר בגוף ר"ל "שאין דם זה היוצא ע"י השפשוף דם הוסת אלא דם נימי עור הבשר" וזה יארע כשלא הונחה הטבעת כראוי, עכ"ל. ומבואר שלא הבין המציאות נכון. ובאמת אילו הייתה המציאות כמו שהבין העול"י בתחילה, היה הדין לטהר, אולם אין המציאות כן וכנ"ל.

ושוב זכינו שעיין בקונטרסנו וכתב מכתב הסכמה כנדפס לעיל, ושם מבואר ככל הנ"ל.

הרחם וגורם ליציאתו לחוץ, ע"כ. והוא ככל דברינו הנ"ל. וכ"כ הרה"ג ר' יקותיאל פרקש בס' טהרה כהלכה (פ"ז ס"ח): אשה שיש לה התקן תוך רחמי [המכונה בפי הנשים בשם טבעת] כשמוצאת כתמים, חזקתם שמקורם ברחם ומטמאים, אלא שאם נבדקת על ידי מומחה בדבר (שומר תומ"צ) ומאשרים שיש לה פצע מדמם אזי טהורה, ע"כ.

וע"ע להגאון ר' אליהו שלזינגר שליט"א בשו"ת שואלין ודורשין (ח"ח סי' צד) שהאריך הרחיב בזה, ובראשית דבריו כתב: ואשה נאמנת לומר שיש לה מכה באותו מקום שהדם יוצא ממנה כמבואר בשו"ע (קפז ס"ה) ומבואר באחרונים וגם בספרי פוסקי דורינו דהכוונה שיש לה מכה בצואר הרחם או בשפתיים שמבחוץ ואז תולין במכה, "אבל דם שבא מן הרחם עצמו איש לא ההין להתיר". ועל כן דעתי מאז ומתמיד שלא להקל בדם הבא מן הרחם גם כשידוע שבא ממכה שברחם. ועוד כתב (עמ' תקכג) שכן דעת מורי ההוראה בעיה"ק ירושלים ת"ו. אולם בסו"ד הביא שהמיקל יש לו ע"מ שיסמוך.

וע"ש עוד שהב"ד הגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א תלמידו המובהק של מרן השבט הלוי זצ"ל,

שאמר לו כי לא זכור לו שהגר"ש ואזנר התייחס לזה רק שבאופן כללי נטו לחומרא לבד ממקרים יוצאי דופן שהיה ברור בלא ספק שהוא דם מכה, ע"ש. וכן ראיתי עוד להגר"ר דוד אריה מורגנשטרן שליט"א תלמיד הגרי"ש אלישיב, בספרו פתחי דעת (פ"ה סעיף ל עמ' קיד) שכתב: מי שיש לה "התקן" בתוך הרחם, וכתוצאה מכך יש דימומים לא סדירים במשך החודש, דימומים אלו בינם דם נדות ככל דם מחזור וכד', ומטמאים בטומאת נדה, ע"כ.

פו. וניהנתי מאוד שראיתי להרה"ג ר' ישראל פחימה שליט"א בס' תולדות יצחק (נדה, קונטרס התשובות סי' ח) שהאריך הרחיב בכל זה בטוטו"ד ודבריו הנפלאים מאוד עולים בקנה אחד יחד עם כל דברינו בס"ד, ובסו"ד (אות י) כתב: דלא שנא דם הנובע מחמת אכילת פלפלין, קפיצה, חימוד, אצבע, שפופרת, יציאת חתיכה, פתיחת המקור, או התקן תוך רחמי, דכל שלא נעשית על ידם מכה בבשר הרחם נחשב הדם היוצא מן הרירית מחמתם לדם נדות לכל דבר, וטמאה היא מה"ת אם נתמלאו שאר תנאי טומאת הנדה, דהיינו הרגשה כדרך יציאתו וצבעו. ודם מכה היינו דם הנובע מן המכה שבבשר הרחם. ועל כן נלע"ד בנ"ד שהדם היוצא מחמת לחיצת ההתקן על דפנות הרחם, הוא דם נדות בברור.

ה"מכות", הוי דם מכה, עכ"ל. והוא ככל דברינו הנ"ל וביאורנו בדברי מהר"ם מלובלין שישב דברי מרן הבית יוסף.

ושיעור מכה במקור הוא דכל שהדם שיצא ממנה אינו דם רירית הוסת, והיינו כל שמכה בבשר הרחם, כדרך כל

בירור דעת מהר"ם מלובלין עצמו אם ס"ל להקל במכה שבמקור ממש, היפך דברי מרן הב"י

מזה, ונראה דאף איהו ס"ל כן ולא היקל אלא במכה במקור כשהיא לא בגוף הרירית אלא בשריר או בצדדין כנ"ל. ואף שאינו מוכרח ואפשר דס"ל כמ"ש בסתם בריש דבריו להקל במכה שבמקור ממש, וכל שישב דעת הב"י עם המקורות שהביא סגי ליה, מ"מ כבר הבאנו דברי שו"ת חשב האפוד (ח"ב סי' קכח) שכתב להחמיר בזה, וכתב "ומה שמציין כת"ה דברי הפ"ת סי' קפ"ז בשם מהר"ם מלובלין דגם אם המכה במקור עצמו והדם בא מין המקור האשה טהורה, פירושו שאמנם המכה היא במקור ועל ידי זה הדם בא דרך המקור, אבל מכל מקום יש דם בתוך המכה והמכה פולטת הדם, ואין זה דם נדות אלא דם מכה. אבל כל הני מכות וגידולים אינם אלא גורמים שהוסת מתבלבל אצלה אבל הדם הוא דם נדות והאשה טמאה". ומבואר דס"ל שאין ללמוד לקולא מדבריו לכעין נ"ד וכנ"ל. ובפרט שכבר ביארנו כמה פעמים שבנ"ד אין ברור כלל שיש לאשה בעלת התקן-מכה, וממילא לא דמי.

פז. ואמת אומר שהמעייין בדברי מהר"ם מלובלין עצמו (סי' קיא, הנ"ל) ראה יראה שאפשר שגם הוא לא ביאר דבריו הנזכרים בכוונת מרן הב"י אלא בכדי ליישבו, וכמ"ש: "אבל כדי שלא נשווה להב"י לטועה חלילה וכדי שלא נצטרך לומר שלא ראה כל אותן ההוכחות והראיות שכתבנו והוכחנו שאפילו היכי שהדם יוצא מהמכה שבתוך המקור הוא טהור כנזכר למעלה. על כרחך צריכין אנו לפרש דברי הב"י כן דהא דקאמר וכו' כן נ"ל לפרש כוונת הב"י, ע"כ. ואפשר דליה לא ס"ל כן, וס"ל להקל אף ביותר מזה כשהמכה בגוף הרירית עצמה. ונראה עוד שכן הבין הפת"ש (סי' קפז ס"ק טו) שסתם וכתב: ואפילו אם המכה הוא בבית הרחם במקור עצמו שמשם נובע הדם נדה, מ"מ טהורה היא ותלינן בדם מכתה "כמבואר בתשובת מהר"ם מלובלין סי' קיא" ובב"ח, עכ"ל.

א"א שאחר שהאריך להוכיח דבריו קודם שהב"ד הב"י, נראה שאם היה חולק ע"ד הב"י למעשה היה מעיר

בירור דברי הצפנת פענח, ואם יש ללמוד מדבריו לקולא לאחינו
האשכנזים

שהאופן שטמאה הוא אף באופן שאת רגע הפתיחה לסיבת יציאת הדם עשה דבר צדדי כמו אונס וכיו"ב, אבל דוקא באופן שמכאן ואילך המשיך הדם לשתות כדרכו, אבל אם גם אחר שעת הפתיחה ליציאת הדם ממשיך הדם לצאת בסיבת הדבר הצדדי, אין זה דם נדה אלא דם מכה. ועיין במה שביאר דבריו הרה"ג ר' אליעזר בן פורת שליט"א (בקובץ ישורון חלק לו עמ' תרפג), ע"ש כז.

יח. אלא דאחר העיון עוד בדברי הצפנת פענח נראה כוונתו שעיקר החילוק בין מכה במקור שטהורה לדם היוצא באונס שטמאה, שאף שלדעתו בשני המקרים הנ"ל יוצא דם מרירית הרחם ממש (דלא כהב"י הנ"ל), מ"מ דם מכה טהור ודם הבא באונס טמא, משום שאונס הוא כקפצה וראתה, הכתה בעלה וראתה, כך שאמנם סיבה חיצונית גרמה לדם לצאת, אבל הוא גרם לדם לצאת בלי פציעה אלא לצאת כדרך שהוא רגיל לצאת (התפרקות הרירית) – וזה טמא, אולם במכה שבמקור, הדם

יז. כל קבל דנא עין רואה להגאון הצפנת פענח תניינא (הלכות יסודי התורה פרק ו ה"ח) שכתב וז"ל: ובאמת כן הדין גבי אם חתך במקור ועי"ז נשפך הדם, דשם לא הוה ראייה כלל, ועי' בלשון הגמרא נידה דט"ז ע"א דנקט שם הרואה דם מחמת מכה, ודס"ו ע"א נקט דם המכה ע"ש, ור"ל הנ"מ אם דם שיצא ע"י הכאה או שהדם הוא מהחבורה, ואף דבנידה דל"ו ע"ב מבואר דגם באונס טמאה, זה רק שע"י האונס נפתח המקור וראתה דם אז טמאה בוודאי, ועי' בל' התוספ' נידה פ"א הכתה בעלה וראתה, ור"ל דע"י זה נפתח המקור וראתה, אבל אם ע"י מכה בהמקור יצא דם זה לא נקרא ראייה, ובאמת הארכתי בזה דעי"ז הוה מה דמבואר בנידה דס"ה וכ"מ דדם בתולים טהור לדין דלא כר"מ, דר"ל דזה הוה מעיין דם, אך זה ע"י שהוא קרע המעיין וזה לא נקרא ראייה ולכך טהור, עכ"ל. ומדבריו מבואר גדר חדש, שכל מה שטמאה בשיצא דם מן המקור ואף באונס, הוא דוקא באונס וכיו"ב שגרמו שהמקור יפתח להוציא דם כדרכו, וליתר ביאור נראה לבאר כוונתו,

כז. אולם מש"ש בקובץ ישורון (עמ' תרעד) בכוונת הדבר שמואל, לענ"ד אינו מוכרח וכנ"ל בסוף אות יא.

שמסתפקים האם הדם בא מחמת חיכוך ופציעה שההתקן גורם, או מחמת שאר נימוקים שכתבו הרופאים-שהצד השווה שבהם שהרירית לא נפצעת אלא שההתקן מעודד את הדם לצאת כדרכו (גם לא בזמנו), שלדברי האומרים שהוא שורט ופוצע יש סמך מדברי הצפנ"פ להקל, ומדברי הסוברים שאינו פוצע כלל אין מקום להקל. וא"כ נראה שאף לדברי הצפנ"פ אין סמך ברור להקל ולסמוך ע"ז שהוא בכלל דם מכה.

יוצא מחמת פציעה ושריטה בדם המקור (הרירית), וממילא הדם שותת ממקום הפציעה, ולא איכפת לן שהפציעה היא במקום הרירית ממש, כי סו"ס יוצא הדם מפציעה, (ואפשר עוד דלשיטתו וחילוקו בדם אונס יוצא דם מכל שטח הרירית, ובמכה יוצא הדם מפציעה מקומית ברירית בלבד).

ועיין היטב דלענ"ד זה הפשט האמיתי בדברי הצפנ"פ, וא"כ בנ"ד נמי תלוי הדבר בהשערות הרופאים

דחיית דברי מי שהראה פנים שיש מקום להקל בזה

ונוראות נפלאות שראיתי בשו"ת דברות אליהו (ח"ו סי' לו) שדן בנ"ד, ופסק בפשטות דחשיב דם מכה ותולין בו ובפרט שראה שההתקן הוא כמין קליפסים הנתפסים בתוך הרחם ופוצעים הרחם אשר ע"כ אם רואה דם שלא בזמן וסתה כאשר יש לה וסת קבוע ויש לה התקנים הנ"ל הרי זה נחשב כדם מכה ולא דם נדה, עכ"ד. ולא נחית כלל דבנ"ד המכה היא ברחם עצמו, שעכ"פ לדעת מרן הב"י ודעימיה אין לטהר בו אף כשיודעים שיש מכה. ועוד שכל הרופאים מודים שאין לנו בירור גמור שההתקן גורם למכה ברחם. וגם מש"ש שההתקן הוא "כמין קליפסים הנתפסים בתוך הרחם ופוצעים הרחם", אינו נכון

י"ט. והג"ר יוסף קפאח זצ"ל במכתב לד"ר אורי לוי (מיום ב' טבת תשי"ט, ונדפס בס' דברות אליהו ח"ו סי' לו), כתב: ד"ר מ. נכבד, קראתי את מכתבך בנושא התקן שעושים למניעת הריון שקוראים טבעת, אנחנו מודעים כי הדימום הנגרם על ידו דינו כדין המכה, ואם כן ברור שאין להתחשב בו לענין איסור והיתר וכפי שציין כבו' במכתבו. בכל הכבוד הראוי. יוסף קפאח. ע"כ. ואמנם לא פירש דבריו, אבל ע"פ האמור לדעת מרן הב"י, אין להקל בזה. וראיתי במקו"א שהעירו שמה שדיבר עליו הגר"י קאפח הוא בסוג ישן, ולא במה שמצוי בזה"ז, ע"ש. וכן נראה באמת ממה שהחליט בדבר באופן פסוק כדבר פשוט.

במציאות דידן שההתקן עשוי מכמין סילקון רך וגמיש ביותר ולא נתפס כלל ברחם רק יושב בנחת על גביו- ולזה נעשה בצורת האות "טי" באנגלית שישב היטב ולא ירד למטה וכנ"ל. אולם יש לציין שאף הוא הדגיש שכל קולתו דוקא באשה שיש לה וסת קבוע- וד"ז אינו מצוי בזה"ז כמעט, ונמצא שאף לדבריו אין נפק"מ למעשה. (וראה במה שהאריך להעיר ע"ד בטוטו"ד, ידידי הרה"ג ר' יואל קטן שליט"א במאמר בקובץ "מסורה ליוסף" ג' עמ' 251).

כ. וראיתי להרה"ג ר' ישראל מאיר יונה שליט"א בתשובה והיא לו נדפסה בשו"ת שואלין ודורשין שלזינגר (ח"ח סי' צד עמ' תקכג) אשר דן במכה בתוך הרחם עצמו אם יש מקום קולא, והביא מדברי הפוס' ראשונים ואחרונים מקורות לקולא, אולם שוב כתב בצדק "איברא דלכאורה דברי הבית יוסף (סי' קפח) עומדים כנגדנו שכתב על דברי הרא"ש דאיכא למימר דלא מטהרינן דם מכה כשיוצא מן המקור עצמו ורק מן הצדדים יש לטהר עיי"ש". ושוב הב"ד מהר"ם מלובלין וחילוקו אשר כתב כנ"ל והכריח דבריו והצדיקם, ואפ"ה כתב "ועל כרחך צריך לומר שיש לחלק בין מכה שבמקור שיש להתיר הדם היוצא ממנו, להיכא שהמקור עצמו חלה ונחלש ונרקב ומחמת זה הוא זב

דם, שזה בודאי דם נידות הוא ויש לטמא", ואסיק בסו"ד: המורם מכל האמור, שלא רק במכה שבפרוזדור יש להקל, אלא אף במכה שבמקור עצמו שנחבל או נשרט וכדומה וזב ממנו דם יש להתיר האשה לבעלה, ורק כשהמקור עומד ללא פצע וחבורה אלא שנכתש מתוכו שנעשה חלש ורפוי או שיש בו דלקת או מה שנקרא בפוסקים שבירת המקור, בזה אין להתיר שיש לחשבו כדם נידות גמור לפי שיוצא בדרך ובאופן דם הנידות הרגיל, ולא גרע מקפצה וראתה דחשיב שפיר דרך ראייה אף שבא ע"י מאורע חיצוני, והכא נמי חשיב שיוצא ממנו דם נדה רגיל לסיבת חלישות וחולי הרחם, אך כשיש מכה ברחם יש להתיר ולא גרע ממכה שבפרוזדור, עכ"ל. ואת עיקר חילוקו הנ"ל לא ידעתי מנין שאב, שהרי הב"ד מהר"ם מלובלין כנ"ל, ובדבריו מבואר בהדיא שעיקר הקולא לדעת הב"י היא רק כשמכה אינה ברירית הרחם שהוא מקור הדם, ובזה אין תליה אף במכה ברורה, ומכה שמקילים בה לדעת הב"י היא רק בשריר הרחם וכמבואר [ועיין במה שהשבתי על חילוקו הנ"ל לעיל באות ח' בהערה]. ומ"מ עיין לקמיה בעדות הרה"ג ר' י"מ יונה גופיה בספר מעין טהור (הנדפס בקובץ המשביר ח"ג ע"ד הטה"ב עמוד רנג) שהעיד שדיבר בזה עם

מֵרֵן רַבֵּנוּ עֹבְדֵי־הַיּוֹסֵף זַע"ל וְהוֹדָה לוֹ שְׁדֵי־ן הַטְּבַעַת אֵינָה כַּמְכָה, ע"ש.

קַעֲב קַצֹּז) בִּאֲרִיכוֹת רַבָּה, וְצִדֵּד לְהַקֵּל בְּנ"ד שֶׁלֹּא בִשְׁעַת וּסְתָהּ, ע"ש. אוֹלָם אַחֲהָרֵי לֹא נִרְגַּשׁ דְּלִדְבְּרֵי מֵרֵן הַב"י וְכַפִּי שִׁיִּשְׁבוּ מֵהֶרֶם מְלוֹבְלִין, א"כ כִּשְׁהֵדָם הַיּוֹצֵא מֵהַמְכָה הוּא דָם הַרִירִית עֲצָמוֹ, וְאֵינן לְהַקֵּל לְדַעַת הַב"י וְכִנ"ל.

וְעֵינֵינוּ עוֹד בְּכָל מָה שֶׁהָאֲרִיךְ בִּזְהָה הֵרָה"ג ר' אֲשֶׁר שְׁקֵאֵנִי שְׁלִיט"א בְּסִפְרֵי לְמַטָּה אֲשֶׁר (נְדָה ח"א ע"מ

דְּבָרֵי הַגֵּרֶשׁ"ז אוֹיֶרְבֵּךְ, וְרֵאִיָּה מִדְּבָרֵי הַנּוֹב"י (דָּם"ל שֶׁא"א לְפִתְה"ק בְּלֹא דָם אֶף בְּפִתִּיחָה מִבְּחוּץ) לְהַחֲמִיר בְּנ"ד, וְעוֹד רֵאִיוֹת מִכְּמָה הַלְּכוֹת פְּסוּקוֹת כִּי"ב

טוֹבָא עַל שִׁיטָה זֹו וְכִמוֹ שֶׁנִּרְגַּשׁ בִּזְהָה בְּעֲצָמוֹ, וּמִדְּבָרֵי הַנּוֹב"י לְכַאוּרָה רֵאִיָּה בְּרוּרָה דֶּאֶף דְּבַר חִיצוֹנִי-גוֹף זֶר-אֶפ"ה אִם יֵשׁ אֶפ"י חֲשֵׁשׁ שְׁמוּצִיא אֵת דָּם הַרִירִית מִטְּמָא. וְאֶף שֶׁאֶפְשֵׁר שֶׁלְּנוֹב"י הַפִּתִּיחָה גוֹרֵמַת לְדָם לְצֵאת כְּדִרְכָּה וְלִכְךָ ס"ל לְטֵמָא, הֵנָּה גַם הַהֲתַקֵּן גּוֹרֵם לְדָם לְצֵאת כְּדִרְכּוֹ. וְלִפ"ז אֶפְשֵׁר שֶׁאֶף הַגֵּרֶשׁ"ז אֵל לֹא ס"ל לְטַהֵר אֵלָּא בְּמַכָּה בְּאוֹפֵן אַחֵר כְּמוֹ חֲתָךְ וְכִי"ב, אֲבָל בְּהֲתַקֵּן יוֹדָה לְטֵמָא. וּמ"מ מִטְּע"ז (דֹּא"א לְפִתְה"ק בְּלֹא דָם) הוּא מִחֲמִיר בְּהוֹצֵאת הַהֲתַקֵּן, כְּמִבּוֹאֵר בְּנִשְׁמַת אֲבֵרָהִם (ח"ב ע"מ קַצֹּז) בְּהִדְיָא, ע"ש כ"ח. וְכֵן רֵאִיָּתִי לְהֵרָה"ג ר' יִשְׂרָאֵל פְּחִימָה שְׁלִיט"א בְּס' תוֹלְדוֹת יִצְחָק (נְדָה, קוֹנְטֵרַס הַתְּשׁוּבוֹת ס"י ח) שֶׁהָעִיר מִזֶּה דְּמִקְיִיל"ל א"א לְפִתִּיחָת

כ"א. גַּם הַגְּאוּן ר' שְׁלֵמָה זְלַמֵּן אוֹיֶרְבֵּךְ כָּתַב (נִשְׁמַת אֲבֵרָהִם מִהַדוּ"ק כִּרְךָ ב ע"מ פ"א, וּבְמַהֲד"ב ע"מ ק"ג) גְּבִי תְּלִיָּה בְּמַכָּה הַמוּצִיאָה דָם, בְּזֵה"ל: וְאֶע"ג שֶׁהַמְכָה מוּצִיאָה דָם גַּם מֵאוֹתָם הַגִּידִים שְׁמַתְפַּקְעִים בִּשְׁעַת הוֹסֵת, מ"מ דָם נְדָה הוּא רַק הַדָּם שֶׁיּוֹצֵא מֵאֲלִיו כְּדִרְכּוֹ בְּאוֹפֵן טְבַעִי. וְצִרִיכִים לֹמַר לִפ"ז דְּפִתִּיחַת הַקָּבֵר אֶפִּילוֹ מִבְּחוּץ לְדַעַת הַנּוֹב"ב חֲשִׁיב נְמִי כִּיּוֹצֵא מֵאֲלִיו, עַכ"ל. וְזֵה בְּהִדְיָא הֵיפֵךְ דַּעַת מֵרֵן הַב"י כִּנ"ל.

א"א שֶׁלֹּא אֶכְחַד שְׁמִסְכַּרְת הַנּוֹב"י שֶׁהֵבִיא בְּסוּד [דָּס"ל דֹּאמְרִי א"א לְפִתְה"ק בְּלֹא דָם אֶף בְּפִתִּיחָה חִיצוֹנִית, רֵאִה בְּתְשׁוּבַת נּוֹב"י ס"ס ק"כ וְהוֹבָא בְּפִת"ש סִימֵן קַצֹּז סִק"ד] קִשָּׁה

כ"ח. וְעֵינֵינוּ בְּסִפְרֵי נִשְׁמַת אֲבֵרָהִם (ח"ד ע"מ ק"ז) שֶׁכָּתַב תַּחֲלָה מִשְׁמוֹ שֶׁל הַגֵּרֶשׁ"ז אוֹיֶרְבֵּךְ זַע"ל שֶׁאֶף שְׁבַסְתָּם אִשָּׁה אֵינן תּוֹלֵין הַדָּם בְּהֲתַקֵּן, מִסְּתַבֵּר שֶׁכִּשְׁהָאִשָּׁה מְנִיקָה תּוֹלֵין בּוֹ וְהֵרִי זֹו טַהוּרָה

הקבר בלא דם אע"פ שלא מצאה דם (כמבואר בש"ע סי' קפח ס"ג), ולכאורה החתיכה הינה גדולה ובודאי גורמת היא ליציאת דם נדות ע"י הלחץ על הרירית, ומטמאינן לה ודאי אע"פ שלא מצאה דם, ומוכח שדם היוצא ע"י לחץ חתיכה או דבר אחר על הרירית נדון כדם נדות ולא כדם מכה, ע"כ. אמנם באמת עיקר דבריו יש לדחות שהטומאה היא משום דחיישינן שיצא דם מהרירת בעצם הפתיחה, ובחתיכה קטנה לא חיישינן הואיל שבזה א"צ לקבר שיפתח.

ועוד הביא שם ראייה מדין רמ"ת, דתלינן לה עד ג' גברי, משום שאין כל האצבעות שוות, ולכאורה לסברת האומרים שרירית הרחם היוצאת מחמת פגיעה בו דינה כדין מכה, א"כ מדוע נאסרה גם על בעלה הראשון, והרי הדבר בא מפגיעה של אצבעו. ומה לי מכה מבפנים מה לי מכה מבחוץ. וע"כ שדם היוצא ע"י לחץ או מכה כעין

אלו נחשב כדם נדה לכל דבר. ועוד שכן מוכח מבדיקת שפופרת ברמ"ת, דלכאורה היכי מהני בדיקת שפופרת לאוסרה בנמצא דם בראשה, והרי לסברת הנ"ל דם מכה הוא, ומוכח דבכה"ג לא בכלל דם מכה הוא. ועוד שכן יוצא לכאורה מדין הפשוט בריש סי' קפג שהאשה נטמאת בין באונס בין ברצון, ואונס פירוש קפצה וראתה, חמדה וכו'. וקפיצה לכאורה ע"כ שגורמת להשיר חלק מהרירית ע"י פעולתה בלבד, ומדוע לא יחשב כדם מכה. ומוכח דבכה"ג לא בכלל דם מכה הוא. ודפח"ח. רק שג' טענות אלו יועילו לעדות רוב הרופאים בזה"ז שטוענים שהרחם לא נפצע מן ההתקן כלל אלא שהדם מגיע מלחץ ההתקן או מעצם המצאותו. אבל לרופאים שסוברים שההתקן פוצע ושורט אין בראיות אלו ראייה גמורה. ופשוט. וע"ע בס' תולדות יצחק (שם עמ' רמז אות ח') מה שהאריך בדעת הגרשז"א.

אף במצאה דם בבדיקה כל שלא הרגישה בפתחת המקור, וסיים בהערה שם ששוב שמע מהגרשז"א אורבך שגם במניקה יש לטמאה ואין תולין בהתקן-ולפ"ז אף הרב אורבך אינו מיקל לדינא וכמ"ש.

בירור דברי מרן מופת הדור רבנו עובדיה יוסף זצ"ל

בספרו טהרת הבית

מסופקים אם הדם מן המקור או מן הצדדים או מהמכה, ולכן שפיר מהני עדות הרופא אפילו עכו"ם להתירה לבעלה, משום דלא מרע נפשיה. ע"ש וכו' ודון מינה ואוקי באתרין וכו', עכ"ל.

כג. והנה קודם שנדון בדב"ק, נראה שדבריו זצ"ל אינם עולים בקנה אחד עם המציאות הידועה לנו כיום כט, שראשית כתב הרב להקל כש"הרופא אומר שהטבעת גרמה לה דימום", ומשמע שכוונתו כשהרופא אומר שההתקן פצע אותה, וכמ"ש בהמשך דבריו בסמוך "לכן יש לתלות הדבר במכה", וכאמור לפי עדות רוב הרופאים כיום אינו כן (וכנ"ל בפרק א', ובמכתב הרב יואל קטן וד"ר חנה קטן הנ"ל) ל.

ועוד שבהמשך דבריו כתב ד"כ"ש שיש להקל אם מרגישה כאב וצער

כב. והנה מרן מופת הדור רבנו עובדיה יוסף זיע"א בספר טהרת הבית (ח"א עמ' רנג, עמ' רסז במהדו"ב) כתב וז"ל: אשה שיש לה טבעת ברחם למניעת הריון, וראתה דם ע"י בדיקת עד שלא בשעת וסתה, והרופא אומר שהטבעת גרמה לה דימום, נראה שיש מקום להקל בזה, כיון שבשלא בשעת וסתה הרי היא כמסולקת דמים, וכמ"ש בחי' הרמב"ן (נדה טו.), וכ"כ הר"ן (פ"ב דשבועות). ולא שכיח שתראה דם נדה שלא בשעת וסתה, וכמ"ש המהרש"א (כתובות ט.) וכו', לכן יש לתלות הדבר במכה, וכ"ש אם מרגישה כאב וצער בבדיקת העד. ויש לצרף לזה מ"ש בשו"ת אבן יקרה ח"א (חיו"ד ס"ס לט), שאפילו הרמ"ת ג"פ אם יעיד רופא מומחה שהדם בא מחמת מכה שיש לה ברחם, בודאי שנאמן הרופא ומותרת לבעלה, שהרי לא בא להוציאה מחזקתה, שהרי אנו

כמ. וכבר הזכרנו כמה פעמים לעיל ולקמיה שבדב"ק בשו"ת יביע אומר (ח"י חיו"ד סי' יז שהו"ד לעיל אות ח) משמע דס"ל כהאי חילוקיא דרבנן איהו ניהו הגאון מהר"ם מלובלין שכתב שבמכה שברירית הרחם עכ"פ אין להקל לדעת מרן הב"י, וכן השיב לשאלת הרב נשמת אברהם כנ"ל, ולולי זה א"א ליישב כוונת מרן הב"י אשר כתב שאין לתלות במכה אא"כ הוא בצדדין ולא במקור וכנ"ל באורך.

ל. וראה עוד להרה"ג ר' יקותיאל פרקש שליט"א מו"צ בעיה"ק ירושלים ומח"ס טהרה כהלכה,

בבדיקת עד", וזה לא שייך כלל בהתקנים המצויים בינותינו, שתרגיש כאב בבדיקה מחמת ההתקן שנמצא בתוך הרחם פנימה, (אא"כ בסמוך לזמן התקנת ההתקן או בסמוך לזמן הוצאתו מחמת מכות חיצוניות שבצואר הרחם). הואיל שההתקן מונח בסמוך לגג הרחם

ולא שייך במציאות שהבדיקה תגיע אליו או בסמוך אליו לא. וכן שמעתי מהג"ר אלחנן פרץ שליט"א שמדברי הרב בט"ה"ב נראה שאינו מדבר במציאות הברורה לנו כיום. וכן העיר מזה בקובץ וקנה לך חבר (תשס"ו עמ' קכב).

בתשובה הנ"ל (שהובאה בשואלין ודורשין ח"ח עמ' תקכז) שכתב: ובאמת שאכן כן הוא שעד כה לא הגיע אלי וגם לא שמעתי ממעשה בפועל שהתגלגלה שאלה שכזו לפתחם של רבנים מורי הוראה שידוע שיש מכה ברחם, ונשאלים האם אפשר להתיר הדם היוצא מהרחם, ואדרכה הצעתי בפני ד"ר שרייבר שהיא רופאת נשים חרדית שכדאי היה שלנשים שיש להן התקן תוך רחמי ומדממות שיעשו בדיקה תוך רחמית הסטרוסקופיה וכיו"ב לראות בעינים האם יש מכה מדממת שם כתוצאה מההתקן ואז ניתן יהיה לטהר אבל עד כה לא נעשה כדבר הזה, ע"כ. ומבואר שאף ידיעת מכה אינו מן המציאות. וע"ע בשו"ת חכם צבי (סימן מו הנ"ל) מ"ש בזה ד"וכי ידה ועיניה באותו מקום לידע ולהבחין בדבר זה בחדרי בטנה".

לא. והבן דבר זה שהרי מרן בבית יוסף (סימן קצו) גבי מ"ש הטור וש"פ שעד הבדיקה תכניסוהו עד מקום שאבר התשיש מגיע. כתב: "ודברים אלו קשים בעיני שאי אפשר לאשה להכניס העד כל כך בעומק, ואם תדחוק להכניסו כל כך בעומק ע"י תחבולות תקלקל עצמה שיסרט המקום בפנים ע"י הבדיקה ויצא דם ויצא העד אדום ואינו מן המקור אלא מחמת דוחק הבדיקה, וכך אומרות הפיקחות שבהן. וזכורני כי בנערותי ראיתי זקנים שהיו מגמגמים על בדיקה זו שכתב רבינו לומר שהוא דבר שאי אפשר לעשות". וע"ש מה שהסיק בזה למעשה ובפת"ש ואכמ"ל. ועכ"פ אם למקום שהשמש דש כך, עאכ"ו לתוך הרחם עצמו ולגג שלו שבו מונח ההתקן שודאי שאשה לבדה (מבלי תכשירי הרופא) לא תגיע אליו כלל ועיקר, (ואפי' לצואר הרחם בדרך כלל הנשים אינן מגיע ובבדיקן). וכן מבואר מדברי הגאון חתם סופר בתשובה (חלק ב חיו"ד סימן קנד) שכתב וז"ל: אבל לפי עניית דעתי הואיל שכתב שהאשה הרגשה במשמוש היד המורסא היא על כן אי אפשר שתהיה בהמקור "כי לא תגיע שם יד האשה בשום אופן בעולם" יעייין לשון הרמב"ם פ"ה מא"ב ה"ג וק"ל, עכ"ל. וע"ע להג"ר יוסף בנימין הלוי ואזנר שליט"א (נכד הרב שבט הלוי) בשו"ת ידות הלוי (ח"ב סי' נד) שכתב: בדרך כלל לא תגיע האשה

בעת בדיקתה בעד לגעת בפי המקור ממש, והמציאות היא שלא תגיע עד שם. וכן שמעתי כמה פעמים ממו"ז בעל שבט הלוי זצ"ל ואף הוסיף שאם תגיע האשה בעת בדיקתה ותגע בפי המקור [צואר הרחם] קרוב לוודאי שתראה דם על העד, עכ"ל. וכ"ש תוך הרחם עצמו דלא שייך שתגיע אליו.

אמנם בהתקן התוך רחמי קיים חוט נילון (כעין חוט דייג) מחובר בקצהו, המשמש לשליפת ההתקן ע"י הרופא כשחפצים להוציאו בגמר השימוש, ומיקומו הנכון של החוט הוא מחוץ לצואר הרחם קצת בכדי שיהיה אפשר להגיע אליו בקלות בכדי לשלוף אותו. אך פעמים שהחוט זו שם וננעץ בבשר צואר הרחם או בנרתיק (תלוי באורך החוט, ובהתקן מסוג "מונה ליוזה", ישנם שני חוטים דקים יותר, ואלו פחות נוטים להנעץ כמחט, אך יכולים לגרום לפצע ע"י חיכוך בעור), או שהוא מחכך ושורט את צואר הרחם וגורם ליציאת דם (בפרט אצל נשים בעלות "צואר רגיש"), ודם זה טהור הוא, שהרי הוא דם פצע בצואר הרחם שאינו שייך לרירית הרחם. ולכן אשה בעלת התקן כשהדימום קטן אך לא פוסק, נכון למו"ץ לשולחה לבודקת רפואית יר"ש ומוסמכת שתבדוק אם נגרם פצע מחמת חוט ההתקן, וכמות הדימום שנמצא תואם לדימום שיכול להגרם מזה. ואם נמצא כנ"ל הרי שיש להתירה (וכן העיר מזה הגאון ר' יצחק רצאבי שליט"א בהסכמתו, וע"ע ב"קונטרס תליה המכה" היו"ל ע"י כולל דחסידות רחמיסטריווקה, עמ' 1 ו הערה 3). ונמצא שמשום טעם זה נכון שאשה בעלת התקן תציין לפני המו"ץ שהנה הינה בעלת התקן.

ואם נאמר שהרב התכוין בדבריו לזה (אף שהוא קשה מאוד שסתם עד כדי כך ולא פירש, וכ"מ מקושיית הרב נשמת אברהם ותשובת מרן זצ"ל אליו ביבי"א הנ"ל), א"כ עדיין אין להקל אלא כמ"ש איהו גופיה שהוא באופן שהרופא או בודקת רפואית מעידים שנפצעה כנ"ל, ובלי זה א"א להקל.

ועתה ראיתי עוד במעין אומר (שם) שכתב: הרה"ג ינון יונה שליט"א סיפר לי שישב פעם עם כמה רופאים ושאל אותם מדוע נשים שיש להן הת"ר [טבעת למניעת היריון] רואות הרבה כתמים ונחלקו הרופאים בדעתם אם זה מתוך הרחם "או מצוואר הרחם" כתוצאה של שפשוף הטבעת, ודיבר על זה עם רבנו והעלו להלכה שלפי זה בימי טהרתה כל הכתמים כל עוד שאין הרגשה אין להתייחס לזה ולבדוק, עכ"ל שם. ואפשר שכוונתו לדברי רופאים שמעידים שפעמים שנפצעת בצואר הרחם מחוט ההתקן (כי מההתקן עצמו לא תוכל להפצע בצואר כלל), ומ"מ מבואר דאין להקל בזה ע"פ השערה זו אלא בכתמים ככל אשה רגילה ולא בבדיקות, ואף בכתמים ע"י לעיל מכתב הגר"ד גודיס שליט"א תלמיד מרן מלכא זיע"א, שמעיד לחומרא וצ"ע בזה.

וראיה לדבר ראה בשו"ת מעין אומר (ח"ז עמ' קמא, הכולל תשובות מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל), שנשאל הרב כדלהלן: שאלה: אשה שקבלה היתר להשתמש בהת"ר טבעת ברחם למניעת הריון והרופאים טוענים שהת"ר עושה פצע בתוך הרחם האם תולים בזה או לא. תשובה: [ראיתי שרבנו מאד מסופק בנושא] ואמר שתעשה הפסק טהרה

בדיקה ביום ראשון ובדיקה בסוף שבעה ודי לה. שאלה: אשה עם טבעת הת"ר שראתה דם בבדיקה על העד ביום השביעי האם יש להקל ולתלות את הדם בהתקן. תשובה: לא, תתחיל שבעה נקיים מחדש, ע"כ. ומבואר בהדיא שמבלי בדיקות הפס"ט וראשון ושביעי לא ס"ל להקל כלל, ומבואר דמ"ש בטהרת הבית הנ"ל אינו ענין לנ"ד לב.

ולולי דמסתפינא אמינא דהמעייץ היטב בדברי הסובבים הודו דמרן מלכא ג"ע זיע"א בכמה מקומות בכתב ובע"פ, ראה יראה שיתכן והיו שהבינו מדבריו קולא בעצם הנחת ההתקן [שהוא עיקר נ"ד], במקום שדיבר בקושטא בעצם הכנסת ההתקן למקומו ובסמוך לו, שבזה בודאי שיש מקום קולא יותר שהרי במציאות מצוי שיהיה מכה חיצונית בצואר או בנתיק שנפצעת בעת הכנסת ההתקן, ובמקום שיש ידיעה על מכה חיצונית כזו יש מקום להקל באופנים מסויימים וכדלקמן בפרק ג', וממילא אינו ראה לנ"ד כלל, וע"ע בהערה הבאה.

לב. ואף בדעת מרן הטה"ב זצ"ל, ראיתי כתוב בשם הגאון ר' שלמה מחפוד שהעיר ע"ד הטה"ב שקשה להתיר כיון שהדימום נובע מדחיית הגוף את ההתקן, ודינו ככל דם הבא מהרחם טמא, ע"כ. וראה עוד למו"ר ועט"ר הגאון ר' אליהו מאדאר שליט"א בעל האמרות טהורות, בקונטרסו מעין טהור על טהרת הבית (שנדפס לע"ע בקובץ המשביר ח"ג עמ' קיח) ע"ד הטה"ב בעמ' רנג הנ"ל שכתב: ודע שאף שמדברי מרן המחבר (נר"ו) משמע שיש להחשיב את הטבעת שגורמת לדימום כמכה, מ"מ כבר נתברר מפי כמה רופאים ומומחים שאין הטבעת גורמת לפציעה "בבשר הרחם", אלא גורמת לדם נדות ממש לצאת שלא בזמנו ולכן אין דינה כמכה כלל ואין לתלות בה להקל וצריכה ז"נ על כל דם [וכן שמעתי מפיו של הרה"ג ר' ישראל מאיר יונה שליט"א שדיבר בזה עם מרן המחבר (נר"ו) והודה לו שדין הטבעת אינה כמכה וכנ"ל, המגיה], ע"ש. וראה בשו"ת מעין אומר (ח"ז סי' קצו) ששאלו את הרב כדלהלן: טבעת למניעת הריון שהיא מחוץ לרחם [ועייין בשיעורי שבט הלוי שבטבעת חיצונית על פי הרחם כשידוע שיש פצע בפרוזדור מקלים טפי בתליה] וגורמת שיוצא דם, אך הדם הוא מחמת פצע של הטבעת, מה דינה? תשובה: "לא מטמא". ומעיר המחבר: "הרה"ג דוד יוסף שליט"א היה

נוכח במקום והעיר שגם התקן תוך רחמי זה כתוצאה מהפצע, ומו"ר (נר"ו) לא היה מוכן לענות ואמר לו לכשיהיה תשאל", ע"כ. ולכאורה הדברים תמוהים שהרי שאלת הגר"ד יוסף מבוארת לקולא בספר טהרת הבית כנ"ל, ועדות זו מחזקת ההשערה הנ"ל שבטה"ב לא דיבר במציאות שלנו בטבעת המונחת תוך הרחם ממש, ועכ"פ נמצא שמרן זצ"ל לא הוה ברירא ליה להתיר בתוך רחמי, ועיין. וכן נראה מתשובות מרן זצ"ל בשו"ת מעין אומר (ח"ז עמ' קל-קלג) שדם היוצא מהרירית אף בהתערבות של פעולה אחרת יש להחמיר בזה, ע"ש. וע"ע בטהרת הבית (ח"ב עמ' סא) שהביא שבשו"ת שאלי ציון תנינא (חיו"ד סי' לט, ולא מצאתי בגוף הספר) כתב אודות הניפוח ונשיפת אויר שעושים הרופאים לתוך הרחם, הנה בהיותי אצל הגרצ"פ פרנק אמר לי שאם הרופא מומחה ואומר שהוא אוחד האם בצבת, ועל ידי כן יוצא ממנה דם, יש לסמוך על דבריו, ולקבוע שאין הדם בא מן המקור אלא מבחוץ, והאשה טהורה, דלא גרע מדקי"ל בש"ע סי' קפז שאם יש לה מכה תולה במכתה, ע"ש. ובמכתב תשובה להרה"ג ר' אברהם סופר שליט"א, הנדפס בגליון טה"ב החדש (ח"ב עמ' נו, ובא גם בספרו דהשואל, נשמת אברהם מהדו"ב ח"ה עמ' קה) חיוק דבר זה וכתב: נראה שאם הרופא אומר שהדם בא מחמת אחיזת הרחם בצבת הוה ליה כדם הבא מחמת מכה וטהורה היא ויואל כת"ר לעיין במשמרת הטהרה עמוד ס"ד שהבאתי שם בשם מרן הגרצ"פ פראנק זצ"ל שהורה כאמור שע"פ עדות הרופא כנ"ל אין הדם בא מן המקור אלא מבחוץ והו"ל דם הבא מחמת מכה והאשה טהורה יע"ש, עכ"ל. ומבואר שכשהדם בתוך המקור עצמו, אין לו דין מכה.

וע"ע בספר אבני שהם (ח"א עמ' קמב) שכתב: גם הגאון טה"ב אינו מורה להקל בזה אא"כ ע"פ עדות רופא נאמן שאומר שברור לו בודאי שהדם בא כתוצאה מחיכוך הטבעת בדפנות הרחם, ע"כ. (וכ"כ בשמו בקובץ "וקנה לך חבר" תשס"ו סי' קכב, שהרב פנירי שליט"א אמר לו שדיבר בזה עם מרן הרב עובדיה והשיבו כנ"ל) וגם זה אין במציאות כנ"ל שיאמר הרופא שכן הוא בודאי, ובאמת לכך אסיק בספר אבני שהם שם ד"נפל פיתא בבירא ואין מקום להקל בדין זה".

ושוב ראיתי שאחר דבריו אלו, חזר הרב אבני שהם לצדד להקל בזה באופנים מסויימים כמו בראיה ע"ג בגד לבן או בבדיקה שאינה בעומק כ"כ, כיון שיש לצדד להקל בדרבנן, "כיון שמעיקר הדין יש לתלות שההתקן גרם למכה", ובתוך חודש להתקנה כתב שאפשר שיש להקל אף בבדיקה פנימית "כיון שאז ההתקן עדיין אינו מתיישב היטב ברחם", ע"כ. ובמחכ"ת, דבריו אלו היפך דברי מרן הב"י אשר כתב בהדיא שכל שהמכה באה מרירית הרחם אינה בכלל מכה,

וכן הסכימו הפוס' כנ"ל. ולא בחינם מרן הטה"ב גופיה לא היקל בזה כעדות האבנ"ש עצמו. וצ"ע.

ובטהרת הבית במהדורא החדשה (ח"א עמ' רסח) הביאו המדפיסים שאלה שנשאל מרן זצ"ל והשיב תשובה בכת"י, וזה הלשון שם: ובדין דימום שנראה בזמן הכנסת התקן תוך רחמי, נשאל רבינו בזו הלשון: לכבוד מרן וכו' שליט"א. שאלה זו רבה בה המבוכה בקרב גדולי מורי ההוראה, ועל כן באנו לשאול דעתו הרמה דעת תורה, אודות אשה שנתנו התקן תוך רחמי ברחמה, הנקרא בשפה המקצועית נובה טי ונראה כעין האות T באנגלית שבעת הכנסתו לרחם יש דימום, כיון שיש חיכוך בדפנותיו, ויש דימום בדרך כלל עד ג' ימים, וע"י בדיקת צילום הרחם הנקרא "היסטרוסקופיה" ניתן להבחין שהדם יוצא מחמת החיכוך בכלי הדם שהוא בא עמם במגע, ולא מחמת פעולה של דימום וסת. כמו כן יש פעמים שבגלל התכווצות ברחם או תזוזת ההתקן נוצר דימום, וכיום ידוע שהדם נוצר עקב חיכוך זה. האם הדם הפורש ממנה הוא כדם המכה או כדם נדה, שהרי כת"ר בספרו הגדול יביע אומר ח"י (חיו"ד סי' יז) הביא דברי המהר"ם מלובלין (סי' קיא) שחילק בין מכה בבשר צדדי המקור כגון בועה, שטהורה, לבין מכה שבמקור עצמו, שמקור דם הנדות שבפנימיות הרחם נשחת ונעשה מקור דם הנדות מכה, ואם ראתה דם להדיא טמאה. ולכאורה מבואר מדבריו שאם הרירית של הרחם נשחת, כיון שהוא מקור דם הנדות יש לאסור, והוא הדין לנדון דידן? עוד יש לשאול אם יש להתירה מדין אין דרך יציאת דם בכה"ג, וכמו שכתב החזו"א (סי' פא) גבי אבעבועות בקצות כלי דם הנדה שלה?. וזו תשובת רבינו: א דר"ח אדר תשע"ב. יש לי תשובה בענין זה באורך בכתב יד והמסקנא להלכה ולמעשה להתיר בנ"ד. עובדיה יוסף, ע"כ.

והנה המדפיסים שם העירו שלא מצאו תשובה זו שציינ אליה הרב, וגם העירו לנכון ממ"ש ביבי"א ח"י ובנשמת אברהם הנ"ל. ובקושטא המעיין בשאלה היטב ראה יראה שעיקרה נסוב על הכנסת ההתקן, וכמו שהדגישו בכותרת הדברים, ובזה באמת יש לתלות הדם שהוא משום ההכנסה, שבעת ההכנסה כתב בספר נשמת אברהם (מהד"ב ח"ב עמ' קצג) שברור שרוב הדימום בסמוך להכנסתו בא מתפיסת צואר הרחם מבחוץ על ידי צבת, ע"ש. וכ"כ ד"ר אורי לוי (מציאות ורפואה בסדר נשים, מהדורא שניה עמ' 170). והארכתי בזה בס"ד לקמן בפרק ג', ע"ש. ובזה יש לתלות במכה הנמצאת ודאי ומוציאה דם, והמכה הרי היא בצואר הרחם שאינו דם הרירית, ולכך שפיר תלינן בו ולא מטמא, ואינו ענין לדם היוצא אחר זמן רב מעת ההכנסה שאז כבר הדימום בא מהרחם בלבד כאמור. ואף שאפשר להבין בכוונת מרן הטה"ב שכוונתו בדבריו אף על הזמן שאחר ההתקנה, מ"מ קשה לומר כן אחר שביאר היטב הדק ביבי"א ח"י הנ"ל דהעיקר כדברי מהר"ם מלובלין הנ"ל, ובזה הניח דעת הרב נשמת אברהם

ועלית על כולנה שמבואר הדק היטב בדבריו בטה"ב שעיקר סמיכתו לקולא הוא באופן שראתה דם ע"י בדיקת עד "שלא בשעת וסתה" וכו' כיון שבשלא בשעת וסתה הרי היא כמסולקת דמים וכו' ולא שכיח שתראה דם שלא בשעת וסתה וכו' לכן יש לתלות הדבר במכה, ע"ש. ונמצא שבשעת וסתה פשוט שאין לתלות בזה. ועיין בספר "מעין טהור" שהעיר בזה, שלכאורה עפ"ד הרב גופיה לעיל מינה בסמוך (עמ' רנא ובמהדו"ב עמ' רסה) שתולין במכה

אף בבדיקת עד, א"כ ה"ה בזה שיש להקל אף שלא בשעת וסתה [וכן הקשה מרן ראש הישיבה הגר"מ מאזוז שליט"א בקונטרס הערות על טה"ב הנדפס בסוה"ס אור הבית טנגי, עמ' 238]. ותירץ דשאני התם דודאי יש לה מכה שמוציאה דם משא"כ כאן שאין ממש מכה רק שהרופא אומר שהטבעת גרמה לדם, ע"ש. וכ"ש לפי המבואר שאף הרופא אינו ברור לו שההתקן מוציא דם. וכן העיר בזה בטוטו"ד בקובץ "וקנה לך חבר" הנ"ל.

אף בשיש מכה המוציאה דם אין מקום להקל קודם הפסק טהרה

כד. והנה המו"ץ המודע למציאות יודע כי עיקר השאלה המצויה הבאה לפני המו"ץ ב"התקנים", הנה הינה בזמן שמתארך ימי הראייה והאשה לא מצליחה להפסיק בטהרה כאשר היה באמנה איתה קודם שהכניסו ההתקן לגופה, ומתארך הזמן בכמה ימים, או שאחר שמצליחה לעשות ההפסק, שוב אחר יום או יומיים וכו' שוב רואה בבדיקות, דם ע"ג העד, ושאלות אלו

באות לפני המורה, ונמצא שהוא בימי וסתה ולא שלא בשעת וסתה.

והנה נחזי אנן, שאף לו היה הדבר בגדר ספק אם התקן זה חשיב כ"מכה" או לא, הנה עדיין בזמן שהוא אחר ימי ראייתה שבאים הכל כהמשך אחד, כיצד נדע לקצוב מתי פסקו דמיה הרגילים-היינו דם וסתה, והחלו דמים של מכה שההתקן גרם. ופשוט שמבלי הפס"ט אין

שהקשה על דבריו בטה"ב הנ"ל מדברי הב"י, ואם לא נאמר כן הדרא קושיית הנשמת אברהם לדוכתא, וכן מבואר משלל תשובות שהשיב למקורבים אליו ביותר וכו"ל, ודוק. וכן אמר לי הגר"מ משה פנירי שליט"א שאין ללמוד מתשובת כת"י זאת שהובאה בגליון טה"ב לענין נ"ד כנ"ל. וכן מבואר בהסכמת הגר"ג בן משה שליט"א הנדפסת לעיל.

להקל. וכן מבואר מהרמב"ן בהל' נדה (פרק ו אות טו) שכ': ונאמנת אשה לומר מכה יש לי בתוך המקור שממנה הדם יוצא ותהיה מותרת לבעלה "כשתפסוק", ע"כ. וכ"כ בספר אהל מועד (שער איסור והיתר דרך יא): ונאמנת אשה לומר מכה יש לי בתוך המקור שממנה הדם יורד "ואחר שתפסוק" תהיה מותרת, עכ"ל. וכ"כ הרב חוות דעת (סי' קצו סק"ג) שאשה שראתה דם ונולדה לה מכה שמוציאה דם ואי אפשר לה לבדוק עצמה אפילו פעם אחת שיהיה המוך נקי שיחשב לה להפסק בטהרה הרי היא טמאה לעולם, ורק אם נבדקה פ"א ביום מהימים שייחדה לנקיים ומצאה טהורה, שוב מוקמינן לכל הימים בחזקת בדוקים ותולים כל הדמים הנמצאים אח"כ במכה והרי היא טהורה, ע"כ. וכ"כ בשו"ת עזרת יהודה (חיו"ד סו"ס כט) שכתב, שאף אשה התולה במכתה שמוציאה דם, מ"מ נראה ברור שלענין הפסק בטהרה צריכה הבדיקה להיות נקיה לגמרי בלי שום טיפת דם, שהרי כל ענין ההפסק בטהרה הוא כדי לברר הדבר להוציאה מחזקת טומאתה הראשונה, א"כ אין זה ענין כלל למה שיכולה לתלות במכתה, שעכ"פ בירור לטהרתה אין כאן, ע"ש. ומבואר דאף כשיש לה מכה בודאי אין להקל מבלי הפס"ט. והנה בטהרת הבית (ח"א עמ' רסו-רסז) הב"ד הפוס' הנ"ל, אולם הב"ד הזכרון יוסף (חיו"ד סי' י)

שדן להקל בזה כיון שרוב הנשים פוסקות לראות דם אחר ארבעה או חמשה ימים, ויש ללכת אחר רוב הימים שרואה בהם הוסת, ע"כ. ואמנם הגרע"ק איגר (סי' ס') כתב לדחות דבריו, אולם בשו"ת חת"ס (חיו"ד סי' קעז) כתב לדחות דברי החו"ד הנ"ל, ואסיק שאשה שמעינה סתום שנולד לה מכה באותו מקום והגיע יום וסתה (ואנו חוששי' לשיטת תוס' ומטמאי' אותה), אז אחר שעברו עליה כ"כ ימים אשר אין דרך דם למשוך אצלה תפסוק בטהרה במחשבה [בהשגחה פרטיות באופן שלא נחוש דלמא ארגשה ולא אדעתה אלא שתעמוד שעה א' מסיחת דעתה מכל הרהורים ומחשבות ומשיחת על עצמה ויודעת שלא נפתח מקורה] ותטהר, אך אשה טמאה נדה שטרם שפסקה בטהרה ומעינה עדיין פתוח ונולד לה מכה איני יודע לה היתר לפסוק בטהרה באופן שבזה צדקו דברי הגאון חו"ד, ע"כ. והיינו שבאשה שהייתה טמאה מקודם ואח"כ הגיעה המכה מודה החת"ס לדברי החו"ד דלא תטהר מבלי הפס"ט בבדיקה כדת, אולם אם המכה נמצאת קודם ומגיע ימי וסתה, יש לסמוך לשיטת החת"ס על הבדיקה במחשבה הנ"ל. ולכן לענין הלכה העלה בטהרת הבית שם שיש לסמוך ע"ד הזכרון יוסף אחר שיעברו ימים שרגילה לראות, עכת"ד.

העלתי בספר טהרת הבית במשמרת הטהרה (עמוד כא) בשם האחרונים, אולם בזמנינו נודע לנו שיש נשים רבות שלא מרגישות כלל בשעת וסתן, ואינן יודעות הרגשה מה היא, [וע' מה שהאריך בזה בערוך השלחן (סי' קפג אות סא והלאה). ע"ש]. ולאלה אי אפשר לסמוך כשאומרת ברי לי שלא הרגשתי, לכן נכון להורות להן שיעשו שאלת חכם, והיה ה' עם השופט, עכ"ל. וכיום כידוע שלכל הנשים מלבד בודדות ממש אין הרגשה וממילא א"א לסמוך ע"ז כלל.

אלא דמלבד זה, הנה אף בטה"ב לא העלה להקל בזה אלא באשה שיש לה מכה שמוציאה דם, אולם בנ"ד אין אנו יודעים אם ההתקן חשיב כמכה כלל. ונמצא שיש בזה ספק ספיקא להחמיר, דשמא אין זה חשיב מכה, ואת"ל דחשיב מכה שמא

ומשמע מדברי הטה"ב דהיינו בצירוף דברי החת"ס שתפסוק במחשבה. והנה הדבר פשוט שענין בדיקה זו במחשבה לראות אם מרגשת, אינו שייך כלל בזה"ז שאין הנשים מרגישות כלום וכבר הארכתי בזה בתשובה לג', והוא דבר פשוט. ושו"ר שכן העיר מו"ר שליט"א בספר מעין טהור הנ"ל בטה"ב שם: אולם בזמן הזה שנשים רבות אינן מבחינות אם נפתח מקורן או לאו וכמ"ש לקמן (עמוד שלח) בשם ספר שבט הלוי (עמוד קסב) נלע"ד שאין לסמוך להקל ע"פ הטעם הנ"ל. ע"כ. והוא ברור. וכן העיר מרן זצ"ל גופיה בשו"ת יביע אומר (חלק ט חאו"ח סימן קז אות א) למי שלמד מדבריו וסברא זו להקל בכיו"ב שאין לסמוך ע"ז, וכתב: מ"ש שאם בדקה בעד הבדוק ומצאה דם, אם אומרת ברי לי שלא הרגשתי, טמאה רק מדרבנן. הנה אף שכן

לג'. עיין בדברי הרב שב יעקב (סי' טל ד"ס ע"ד), ובשו"ת תשורת שי (ח"א ס"ס תנז). ולמהר"א מני בספר זכרונות אליהו (מע' נ אות י), ובשו"ת רב פעלים (חלק ג יורה דעה סימן טו בד"ה ובענין). ועי' בערוך השלחן (יורה דעה סימן קפג ס"ק סא) ובשו"ת אגרות משה (יורה דעה חלק ד סימן יז אות יב). ועי' בקובץ תשובות להגרי"ש אלישיב (ח"א סי' פד), ובס' אמרי יוסף ורטהימר (סי' קפג עמ' ז). וע"ע בספר תפארת צבי (סי' קצ ס"ק יד). ובשיעורי שבט הלוי (עמ' קנח) ובטה"ב (ח"א עמ' שלח, ובמהדו"ב עמ' שנו). ובשו"ת אמרות טהורות (ח"ב סי' כז אות ט), ובספר דבש מסלע (דיני כתמים סי' א' אות ז, בתו"ד סק"כ), ובשו"ת דברי יציב (חלק יורה דעה סימן פו אות ג) ובספר נתן פריו (סי' קפג סוף סק"ו), ובספר פותח שער (פרידמאן, סי' ג' אות ה'), ובספר ארחות טהרה (עמ' קנ ביאורים אות א), ע"כ.

כהחור"ד ורעק"א החולקים ע"ד הזכרון יוסף והחת"ס דאין מקילין בלי הפס"ט ל"ד.

וכ"כ בשו"ת עולת יצחק (ח"א סי' קעד) אף בעת שהבין שהתקן חשיב

כמכה (קודם שחזר בו מזה כמ"ש איהו גופיה שאין להקל כלל אחר שנתברר לו המציאות כנ"ל), דלספרדים אין להקל בלא הפס"ט ולא שכנזים אין להקל אלא אחר ג' ימים. ונמצינו דבלי הפס"ט פשוט שאין להקל.

ביצד הדין בשאר בדיקות עד שבז' נקיים

כה. והנה אמנם קיי"ל דלדין אחר שהפסיקה האשה בטהרה הרי היא בחזקת טהרה ויש קולת כתמים, וכמבואר בטה"ב (ח"א עמ' רנה-רנו, ועוד) עפ"ד הרמב"ן הרשב"א והר"ן בחידושיהם לנדה (ה ע"א) שבדיקת הפס"ט מעלה אותה מחזקת טומאה לחזקת טהרה. ועי' בטה"ב (עמ' רנד) שכתב עפ"ד ספר התרומה (סי' צב) שאשה שיש לה מכה באותו מקום אע"פ שאינה יודעת שמכתה מוציאה דם ומצאה כתמים בבגדיה אפילו יותר מכגריס ועוד תולה במכתה, שבכתמים דרבנן הולכים להקל. וכן פסק הרמ"א,

וכתב שנראה מדבריהם שאפילו מצאה כתמים בשעת וסתה תולה במכתה להקל. ומבואר עוד מדברי הפרדס רימונים (שפתי חכם ס"ק כז) שאפילו כתמים שמוצאת על גופה יש להקל כל שאינו בהרגשה. ע"ש.

כו. אמנם הנה כל זה לא יועיל ולא יציל אלא בטומאת כתמים ולא בבדיקת עד, וכן מבואר בהדיא בטה"ב (עמ' רסג, רסה) שאם ראתה ע"י בדיקת עד "כל שיודעת שמכתה מוציאה דם" תולה במכתה וטהורה. אבל אם אינה יודעת שמכתה מוציאה דם אינה יכולה

ל"ד. ובאמת שע"פ כל הנ"ל נמצא שיש ספק ספיקא להחמיר בעיקר נ"ד, דשמא אינו מכה כלל ועיקר אלא מדממת מסיבות אחרות, ואת"ל שהוא מכה, שמא מכה שהיא ברירת הרחם עצמו טמאה וכדעת מרן הבי"י וש"א"פ שעמו, וע"ע בב"ח (ד"ה ואיכא למידק שהו"ד בש"ך סי' קפז ס"ק יז) שכתב שאין תולה במכתה אא"כ יודעת שהמכה היא במקור עצמו ולא שתאמר סתם מכה יש לי באותו מקום. וביאר החוות דעת (סק"ד) טעמו משום דבכה"ג שאינה אומרת, יש ס"ס להחמיר, שמא אין המכה במקור, ואת"ל שיש מכה במקור, שמא אין הדם מן המכה אלא מן המקור עצמו. ע"ש.

לתלות (ואף בשיודעת שהמכה מוציאה דם, דעת הפרד"ר סי' קפז שפ"ח ס"ק כו, שאין להקל בבדיקת עד). וכ"ש בנ"ד שאינה יודעת כלל אם יש לה מכה, וכבר הזכרנו שלדעת הרבה מהרופאים אין כאן מכה כלל.

צא וראה שאף המיקל ביותר בזה, הוא הפרד"ר הנ"ל (שפתי חכם ס"ק כז) ועליו נסמך מרן זצ"ל בטהרת הבית (עמ' רנד הנ"ל) להקל בכתמים היוצאים בודאי מגופה שנמצאו על בשרה (אולם בשו"ת הגרעק"א (סי' פא) חולק וס"ל שאין להקל בכתמים שבבשרה אלא בשיודעת שמכתה מוציאה דם), הנה אף איהו גופיה בפרד"ר (ס"ק כו) כתב שבבדיקת עד אין להקל אפילו בשיודעת שמכתה מוציאה דם. ובטה"ב (עמ' רסו) הביאו וכתב לחלוק ע"ד מדנפשיה, ע"ש.

אולם מלבד מה שאין זה שייך לנ"ד, (שהרי בנ"ד אינה יודעת אם יש מכה וכ"ש אם היא מוציאה דם כנ"ל), עוד בה, שהמעייין בדברי הטה"ב (עמ' רסה) שהיקל בבדיקת עד באופן שודאי מוציא דם, ראה יראה שנימוקו משום שרוב נשים מבחינות בין הרגשת עד להרגשת דם הבא מן המקור, וכמ"ש הסד"ט (סי' קצ ס"ק מד וסז) ל"ה. והנה דבר זה אינו שייך בדורות אלו שהנשים לא מרגישות כלל הרגשת יציאת דם בראיותיה. וכמו שהארכנו בזה לעיל (אות כב). ובאמת אחר שמצינו שמרן זצ"ל גופיה כתב ביבי"א להעיר שאין ללמוד מדבריו בטה"ב גבי קולת עד משום שבזה"ז אין מרגישות, אפשר שלא היה חולק ע"ד הפרד"ר ומיקל אף יותר ממנו, אחר שכאמור הפרד"ר הוא שהיקל יותר מכל הפוס' ובכל זאת לא מלאו ליבו להקל בבדיקת עד.

תליה במכה שאין ידוע אם מוציאה דם בטהרת אשה לבעלה

כו. ובעיקר דין תליה במכה, הנה אמנם דעת מרן הש"ע (סימן קפז ס"ה) להקל לתלות במכה ופשטות דבריו להקל בתלייה במכה אף אם אין ידוע שהמכה מוציאה דם, וכך העלה בדעתו

בספר טה"ב (עמ' רמה) כיון שמרן סתם וכתב שאם יש לה מכה באו"מ תולה במכתה, ולא הצריך כלל שתהיה יודעת שמכתה מוציאה דם. וסמך על הרשב"א שה"ד בב"י. וכ"כ רוב האחרונים בדעתו

ל"ה. והספק ספיקא שהוסיף שם שמא מן המכה ושמה מהצדדים, גם אינו שייך בנ"ד, שאין ודאי מכה קיימת שעליה נבנה ספק "שמה הדם ממנה", וכאמור.

מרן הש"ע. ודלא כהרמ"א שהצריך שתדע שמכתה מוציאה דם, [וגם כתב שנראה מדברי מרן הש"ע שסובר שאפילו אין לה וסת קבוע תולה במכתה], ע"ע. אולם הנה כ"ז ביודעת שיש לה מכה, אבל בעלת התקן אינה יודעת כלל שיש לה מכה, אלא יודעת שיש לה "התקן", ויתכן שיהיה מכה [לשיטת הסוברים שהוא מכה] ויתכן

שתוציא דם, ובזה מאן לימא לן להקל, ועוד שהרי נתבאר בטה"ב שקולא זו נאמרה גבי רמ"ת, אבל לענין טהרה צריכה הפס"ט וז"נ, אא"כ באופן שלא תטהר זולת תלייה זו וכמ"ש בטה"ב (רמד, רנ) לר. וממילא בנ"ד שתטהר אלא שימשכו ימי ראייתה יותר, מנלן להקל ע"פ תליה במכה שאין ידוע אם ישנה בכלל וכ"ש שאין ידוע אם מוציאה דם.

סיכום העולה מדברי מרן הטהרת הבית ל"ד

כח. ומ"מ כאמור בדב"ק בשו"ת יביע אומר הנ"ל (ח"י חיו"ד סי' יז שהו"ד לעיל אות ח) משמע דס"ל כהאי חילוקא' דרבנן איהו ניהו הגאון מהר"ם מלובלין שכתב שבמכה שברירית הרחם עכ"פ אין להקל לדעת מרן הב"י, וכן השיב לשאלת הרב נשמת אברהם כנ"ל. [ומה שהשיב בכת"י לקולא הוא בהכנסה והוצאת ההתקן אבל לא אח"כ] ומה שהיקל בטה"ב אינו במציאות דידן, וגם לא היקל אלא שלא בשעת וסתה, והרופא אומר שהטבעת גרמה לה דימום, מה שאינו במציאות בזה"ז שהרופא ידע שהטבעת גרמה הדימום, וכן ראינו בכמה מקורות שהרב לא היקל בחשש פציעה שבתוך הרחם כלל. ובפרט בעיקר

נ"ד שהוא בבדיקות הפס"ט וז' נקיים שבודאי שאין להקל בלא הפס"ט. ובבדיקות ז"נ שנעשות בבדיקת עד, אף הגאון הטה"ב אינו מיקל אא"כ יודעת שמכתה מוציאה דם שבזה תולה במכתה וטהורה. ובנ"ד אינה יודעת אפילו אם יש לה מכה (שלב א'), כ"ש שאינה יודעת בודאי שמוציאה דם (שלב ב'). וכבר הזכרנו שלדעת הרבה מהרופאים אין כאן מכה כלל. ועוד שמבואר בטה"ב שקולתו בבדיקת עד כשמכתה מוציאה דם, היא גם משום שרוב נשים מבחינות בין הרגשת עד להרגשת דם הבא מן המקור. ודבר זה אינו שייך בדורות אלו שהנשים לא מרגישות כלל הרגשת יציאת דם בראיותיה. ואחר שמצינו

לו. ועייין במה שהעיר ע"ד בשו"ת עולת יצחק (ח"א סי' קעד) שלדעתו אין לחוש לספר זה (האשכול) שהוא בחשש זיוף.

שמרן זצ"ל גופיה כתב ביבי"א להעיר שאין ללמוד מדבריו בטה"ב גבי קולת עד משום שבזה"ז אין מרגישות, אפשר שלא היה חולק ע"ד הפרד"ר ומיקל אף בהאי דינא, ועיין. ועוד שבעיקר דין תליה במכה, הרי נתבאר בטה"ב כנ"ל שקולא זו נאמרה גבי רמ"ת, אבל לענין

טהרה צריכה הפס"ט וז"נ, אא"כ באופן שלא תטהר זולת תלייה זו וכמ"ש בטה"ב. וממילא בנ"ד שתטהר אלא שימשכו ימי ראייתה יותר, מנלן להקל ע"פ תליה במכה שאין ידוע אם ישנה בכלל וכ"ש שאן ידוע אם מוציאה דם. ונמצא שאין כל מקום ללמוד קולא מדב"ק בטה"ב וכנ"ל.

קבלנו הוראות מרן בבית יוסף, ובנ"ד כן מבואר גם מהש"ע

כטו. ומכל האמור מבואר יוצא שאף אם אפשר שמדברי הצפנת פענח ודעימיה (ואפשר שנכלל בתוכם הגרשז"א והציץ אליעזר כנ"ל), יש מקום לצדד לקולא לאשכנזים (ולענ"ד אין זה נכון וגם לאשכנזים אין סמך ברור להקל במציאות שנתברר בזה"ז שאין ברור לרופאים שיש

בהתקן שייכות מכה). אולם לדידן דבתר מרן גריינן הנה מבואר בב"י כנ"ל (אות ג) דאין מקום להתיר, וכ"ש שענין התליה במכה אינו ברור כלל ועיקר שיש מכה, ואדרבה דעת רוב הרופאים כאמור שאין זה דם מכה. וכידוע קבלנו הוראות מרן אף בהוראותיו אשר בב"י לז.

לז. צא וראה מ"ש הגאון ר' יוסף מולכו בספרו אהל יוסף (יו"ד ר"ס ל) שהביא דברי השואל שכתב שאף שבב"י כתב משם מצא כתוב וכו' מכל מקום הבאים אחריו חלקו עליו וכו'. וכתב האהל יוסף: ואני הצעיר אומר דכיון דקבלנו הוראותיו של מרן ז"ל הכי נקטינן אע"פ שמור"ם ואלף כמותו ז"ל חולקים עליו אנן בני ספרד בתר מרן גריינן הן לקולא הן לחומרא, ע"ש. ומבואר שקבלנו הוראות מרן אף במה שכתב בבית יוסף. והגאון החיד"א בברכי יוסף (חושן משפט סימן כה ס"ק כח): בארץ ישראל ומצרים שנהגו כפסק מרן, לא זו בלבד כמו שפסק בבית יוסף ובש"ע אלא גם כמו שפסק בתשובה, כן מוכח ממ"ש הרב משאת משה ח"ב ח"מ סימן יב. ע"ש. וע"ע בשו"ת וזאת ליהודה (אבן העזר סימן יח) שכתב: בודאי שלא נוכל לחלק כן בקבלתנו לפסוק כמרן ז"ל, וכללא בידן לנו אל יוסף כל אשר יאמר לכם תעשו, וכמו שכן מרגלא בדברי הפוסקים בעלי הכללים ז"ל. ועיין שדי חמד ח"י וכו' שכתב וז"ל, והא דקבלנו הוראותיו היינו אף במאי דמיחזי דלא מסתברא כוותיה, כל כמה דלא אשכחן תייובתא מבוארת למילתיה נקטינן כוותיה, דאי לא תימא הכי כללא דקבלנו הוראותיו מאי אהני לן ע"כ, ע"ש. והגאון רבי חיים פלאגי בשו"ת חיים ביד (סימן קח) כתב: והנה עינינו הוראות כי בנושא אחד

זה מתיר וזה אוסר זה מקיל וזה מחמיר זה מטמא וזה מטהר, ולא ניתן רשות למורה לפסוק הלכה כאשר ייטב בעיניו, כי אנחנו מחוייבין ללכת בדרכי הכללים המקובלים בכל קהילה וקהילה. והנה גלוי וידוע ומפורסם בכל העולם כי חכמי ספרד ורבני צרפת קיימו וקיבלו עליהם ועל זרעם לפסוק הדין בכל מקום כדברי רבינו יוסף קארו ז"ל ואעפ"י שיחלוקו עליו כל האחרונים. ע"כ יאמרו המושלים לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו ואיך נטה ממוסר רבותינו וממנהג אבותינו לעזוב פסק הב"י, עכ"ל. וכ"כ הגאון ר' פתחיה בירדוגו בשו"ת נופת צופים (דף ד ע"ד) בשם הגאון מהר"י בן עטר, שאנו קיבלנו הוראות מרן גם במה שכתב בספרו בית יוסף, ושגם על זה אמרו לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו ע"כ. וכ"כ מהר"ש לניאדו בשו"ת בית דינו של שלמה (חיו"ד סי' יב), שסברא שכתב מרן בב"י, ודאי דס"ל דהכי הלכתא היא, כיוון שלא הביא מי שחולק עליה, ואע"פ שלא הביאה בש"ע, דינים רבים מחודשים מביא בב"י, ואין מביאם בש"ע, והלכתא נינהו, ע"ש. וכ"כ הרב שלמי ציבור (דף שטו ריש ע"ג). וכ"כ הרב פתה"ד (ח"ג דף רסב ע"ג). וע"ע בשו"ת חקרי לב (חאו"ח סי' נד) שכתב, שדברי מרן בב"י יותר עיקר הם מדבריו בש"ע, ע"ש. וע"ע להגרי"ח בשו"ת רב פעלים (ח"ב אבה"ע סי' יד דף פה ע"ד) שכתב, שקיבלנו הוראות מרן גם במה שכתב בב"י. ואע"פ שבחלק א' (חיו"ד סי' כב) כתב, שלא קיבלנו הוראות במה שכתב בב"י, ע"ש. מ"מ הרב ז"ל הדר תבריה לגויזיה במה שכתב אחר שנים בחלק ב' הנ"ל.

וע"ע להגאון ר' רחמים חי חויתנה הכהן בשו"ת שמחת כהן (ח"ו חיו"ד סי' ח' דף כג ע"א) שכתב, להשיב על דברי הרב פעלים הנ"ל, שמרן בב"י הייתה כוונתו לחבר חיבור וזה הלכה למעשה ולא לאסיפה בעלמא, וכל שהביא דברי איזה פוסק ולא חלק עליו, הכי ס"ל, ודעתו כן למעשה, וכמש"כ מהר"י עייאש בשו"ת בית יהודה ח"ב, ובספר הליכות יעקב בשם הרב בני חיי, ע"כ. וכ"כ בשו"ת זרע האמת (חיו"ד סי' יז), שאם מרן בב"י הביא סברא אחת ולא כתב חולק עליה, משמע דהכי ס"ל, והכי נקטינן ע"ש. וע"ע בשו"ת יבי"א (ח"ז חיו"ד סי' ז' אות א, ובסי' כד אות א', ובח"ח חיו"ד סי' ג' אות ה', ובח"ט חחו"מ סי' א', ובטהרת הבית ח"ב עמ' לח ועמ' רעו) שכתב, אנן בדידן נקטינן כדברי מרן הב"י שקבלנו הוראותיו גם במ"ש בספרו בית יוסף, ע"ש. וע"ע בספרו הליכות עולם (ח"ח עמ' שנז) שכתב, הרב המורה בבואו לפסוק הלכה למעשה, עליו לחקור ולדרוש אחרי דעת מרן רבנו יוסף קארו, שאם יש הוכחה מהבית יוסף או מהש"ע שדעתו לאסור או להתיר, כאשר יגזור אומר כן יקום, שמאחר שהוא המרא דאתרא שלנו, ונתקבלו הוראותיו עלינו, אין לנטות מדבריו ימין ושמאל, בין להקל בין להחמיר, ואין חילוק בזה בין מה שפסק מרן בש"ע, בין מש"כ בבית יוסף ובבדק הבית, ובין

בב"י והסכים עמו. ומוכח שכל מאי דס"ל להקל משום מכה (כמבואר בש"ע סימן קפז סעיף ה), או משום "שאינ דרך ראייה בכך", הוא דוקא בשיוצא עם הדם חתיכות בשר, או שהמכה נמצאת לא במקור הדם (רירית הרחם וכו'), הלא"ה לא. ונמצינו שמוכרח לחלק כנ"ל בין מכה שבשרירי הרחם וכיו"ב לבין שהמכה ברירית הרחם. וא"כ נמצא שהוא דין היוצא מהש"ע עצמו לח.

ומלבד זה בקושטא הנה נראה שכן מבואר יוצא אף מדברי הש"ע גופיה, שהרי הנה מרן בש"ע (סימן קפח סעיף ג) פסק האי דינא בזה"ל: אשה שנעקר מקור שלה, וכמין חתיכות בשר נופלים בבית החיצון, טהורה, עכ"ל. ומשמע שביצא לה דם מהמקור ולא עם חתיכות, טמאה אף באופן שנעקר מקורה או שנפלו חתיכות קודם לזה, וכדברי הרא"ש הנ"ל שהביא דבריו

"המורם מכל האמור" – בא כסדר בסוף הקונטרס – קחנו משם.

בתשובותיו, וכמש"כ גדולי הרבנים האחרונים, וכך נהגו גדולי המורים גאוני הספרדים ועדות המזרח בכל הדורות ע"כ.

ואף שכאן דברי מרן באו בדרך שאלה ותשובה, מ"מ מכל המבואר לעיל נמצא שגם בכה"ג אולינן כדברי הב"י, וכן עיין להגאון ר' אליהו חזון בשו"ת תעלומות לב (ח"ג בקונט' הכללים דף קח ע"ג) שכתב שאם מרן פירש דברי הרמב"ם בב"י, נקטינן כאותו פירוש שפירש ע"ש. וכן מתבאר מדברי הרב שער אשר (ח"ב חו"מ ר"ס כג). וכן מבואר בשו"ת יבי"א (ח"ז חאו"ח סי' כט אות יד), ובשו"ת יבי"א (ח"ט חאו"ח סי' כא). וכ"כ בספר עין יצחק (ח"ג עמ' שכא), שקיבלנו הוראות מרן גם במה שפירש בב"י, ולא רק במה שהעלה להלכה, אלא גם בהבנתו בדברי הראשונים, ולכן במקום שמרן הבין בדעת הרמב"ם ביאור מסוים, יש לתפוס להלכה כפי ביאורו של מרן הש"ע ע"כ. וע"ע במגיד מישרים (פר' ויקהל עמ' רלד), ע"ש. לח. אם יש ללמוד קולא בני"ד מהפוס' המקלים בחולי צניחת הרחם

והנה חכ"א נר"ו העירני מדברי החתם סופר בתשובה (חלק ב חיו"ד סימן קמה) גבי דין צניחת רחם, שנשאל בזה והעלה להקל בראייתה, משום שאין דרך ראייה בכך, ע"ש. וכ"כ בכרתי ופלתי (ס"ק ב), ובמעיל צדקה (סי' לד), ע"כ.

והנה עיינתי בדברי החת"ס וראיתי שאין הנדון דומה לראיה כלל ואפרש שיחתי, דהנה מבואר בדברי החת"ס שהשאלה היא באשה שיש לה חולי השבירה שקורין (פארפאהל) "ותמיד היא מרגשת וזב ממנה מראות ירקות ולבנות ולאחר שעה נמצאים בתוכו טיפין אדומים

ג"כ, וא"א להאשה הזאת למנות ז' ימים נקיים בשום אופן כי לעולם תראה מראות כאלה ולאחר שעה המצא ימצא בתוכן טיפין אדומים ואי נמי ימצא לה די ספירת נקיים מ"מ א"א לה להזדקק לבעלה כי היא מרגשת תמיד וקרוב מאוד שתתגרש האשה מבעלה עי"ז, ע"כ. וכל זה אינו שייך בנ"ד, שבנ"ד יכולה להטהר, אלא שמתעכבת יותר מהרגיל, ואם מגיעה למצב שרואה בלא הפסק מוציאים ההתקן מחשש סכנת נפשות. [וכ"ה בשו"ת פני יהושע חיו"ד סי' ו, שבחולי השבר מעיה יוצאין למטה מרחמה ותולין למטה, וכל זמן שהן תולין כך ברחמה היא שופעת ליחה ירוקה ובתוכה מעורב קצת דם, ע"ש דאינו ענין לנ"ד].

ועוד הדגיש החת"ס כמה פעמים בדבריו "וכל מה שאכתוב פה אינו כי אם להלכה ולא למעשה" [וכן חזר והדגיש שוב בזה בשו"ת חתם סופר שם סימן קעא: "שאיני רוצה לסמוך עלי בענין זה ולא יצאתי אלא לפלפל ולברר את ההלכה"], ועוד מבואר בדבריו שחידוש זה הוא לפי פירוש "אחרוני האחרונים" בכוונת הר"ש ז"ל, וקשה לסמוך על פירוש זה למעשה היפך פירוש הראשונים ומרן והרמ"א ועוד. וכ"כ בהדיא המעיל צדקה הנ"ל ד"מי יקל ראשו לכוון הלכה על פי פירושו מה שלא פירשו ראשונים".

ועוד שהרבה מן הפוס' חולקים ע"ד החת"ס ודעימיה ואיהו גופיה הביא שהגאון בתשו' נודע ביהודה סימן נ"ח דחה שיטה זו בשתי ידים, ע"ש. וכד' הנוב"י כן הסכים הדבר שמואל (סי' קע), והבית מאיר.

ועיקר חידוש האחרונים הנ"ל, הוא "שהיה להאשה חולי השבירה וחולשה שע"ז נשתרבב המקור למטה וכל אותו הזמן עלולה לראות כמה מיני מראות משונות ודם מפני שהוא חוץ למקומו ומתנדנד ע"י הליכה וטלטול, גם אין בכח העורקים לבשל הדם היטב וזה הוא שטיהר הר"ש ז"ל מפני שאין דרכה של אשה לראותו אלא בשהמקור במקומו אבל לא בזה האופן וכ' הפליתי שהוא עשה מעשה לטהר אשה בכה"ג בצירף סברת הר"ם שבדיקה איננה הרגשה דאורייתא כמבואר בדבריו בריש הספר ההוא". ומהיכא תיתי ללמוד מזה שגם התקן המונח בתוך הרחם והרחם עומד בשער מקומו, מקרי בכה"ג שלא כדרכה. וע"ע בשו"ת חתם סופר (חלק ב חיו"ד סימן קעא בד"ה ולישב דברי הר"ש), ודוק.

ועוד שמבואר בדברי החת"ס שהכו"פ היקל בצירוף דעתו שבדיקה ל"ח הרגשה כנ"ל, וכבר ביארנו לעיל שזה אינו שייך בזה"ז שהנשים אינן מרגישות.

ובדברי החת"ס מבואר דחשיבא שלא כדרכה: "שאמנם המקור אינו מונח בקבוע לעולם, והוא נוטה מצד לצד ודרכו של מקור להתנועע ולנטות מצד לצד, ולכך בכל צד שיהיה נטוי ותראה דם הוה דרכו של דם לצאת כך וטמאה, משא"כ שבירה ושרבוב המקור ממקומו למטה חולי הוא בנשים ואין דרכו וטבעו בכך וכל שאין דרכו של דם לצאת כך

טהורה היא להר"ש. ומבואר עוד דס"ל ש"דם נדה שטמאתו התורה יהי מאיזה סבה שיהיה שתמהר יציאת הדם לפעמים ע"י אכילת שום או ע"י קפיצה או ע"י חמום התשמיש וכה"ג כל מה שגורם יציאת הדם בטבעו היינו דם נדה דקרא, אמנם בצאתו מבשר המת מבלי הרגש כלל או א"נ יוציא המקור שפיר או חתיכה והם יובילו עמהם דם או שתושיט שפופרת לשם ותוציא דם אפילו אם תרגיש אז לא היה ההרגש ע"י שנתעורר הדם לצאת בשעתו אלא שהגורמים האלו פתחו המקור והוליכו הדם עמהם ואין זה הרגשה שהקפידה התורה עליה". "אבל אין דרכה של חתיכה לעורר יציאת הדם אלא שמוליך עמו בע"כ וליכא הרגשה". ומבואר דנ"ד דמי יותר לראיה ע"י דבר הגורם לדם לצאת כדרכו ועכ"פ ודאי שאין ראייה דדמי לראיה שלא כדרכה.

ומלבד זה צא וראה שהח"ס גופיה העיר "אך מה נעשה לאחותינו ביום שידובר בה שיטת רמב"ם דפסק להדיא דלא כהר"ש, וקשה לי להכניס ראשי באיסור כרת ע"כ אני אומר בודאי אם האשה מרגשת ממש קשה לי להתיר אך כפי הנראה מכותלי שאלתך שאין ההרגשה שלה אלא זיבת דבר לח והנה בתשו' שב יעקב מוכיח דע"כ זיבת דבר לח לאו הרגשה היא". ומכאן מוכח דלא ס"ל להתיר אלא בדוקא שאינה מרגשת הלא"ה לא וזה א"א לבדוק ולדעת בזה"ז. וכנ"ל באורך.

גם ראה בסו"ד החת"ס שסמך ידו להקל רק באופן הנ"ל שרואה מראות ירוקים ומשונים שאח"כ מתהפכים לאדום, כך שיש לצרף שנשתנו מחמת האויר: ומצורף לזה אומר כי כיון שהמראות הם טהורות בשעת מציאה אלא שנהפכו אח"כ ונמצא בתוכן טיפי' דם, ואם כן מידי ספיק' לא נפקא ויש לצרף עכ"פ לקולא הנ"ל".

ועוד שלא היקל בכל זה רק "כשאין לה חזקת טומאה, היינו אחר שפסקה מלראות דם וסתה הרגיל ופסקה בטהרה לערב, וגם כל יום המחירת היתה בטהרה דהיינו בדיקת שחרית של יום המחירת ובדיקת ערבית שלו דהוי ליה ג' בדיקות שע"ז מתחזקת בסילוק דמי הוסת אז נראה להקל עפ"י התנאים שאכתוב". ע"ש בתנאיו.

ועכ"פ נמצינו שאין ראייה מדבריו כלל, שלא היקל אלא בנידונו שהרחם נפל למטה ול"ד לנ"ד, וגם שהיקל דוקא בשלא יכולה להטהר, ויש חשש גט, ועוד שדבריו היפך פירוש הראשונים, והרבה מהפוס' חולקים אף בעיקר נידונו, ובודאי דלא קאי אליבא דמרן הב"י. וגם הוא כתב שאין זה למעשה, ועוד שמבואר שהיקל בצירוף דעתו שבדיקה ל"ח הרגשה וזה אינו שייך בזה"ז שהנשים אינן מרגישות. ורק בשרואה מראות ירוקים וכיו"ב, וגם שאין להקל קודם ג' בדיקות.

ונמצא שאין ללמוד שום קולא מדבריו גבי חולי זה דצניחת הרחם. וברור.

קיצור התשובה

ונמצינו דלדעת מרן הב"י, לכל פניות שנפנה הרי דס"ל לטמא, הן מחמת דמכה ברירית הרחם לא חשיבא דם מכה אלא דם נדות, והן מחמת ראייה שלא כדרכה דלא חשיבא "לא כדרכה" אלא בשיוצא יחד עם דבר אחר אבל לא כשיוצא דם בפנ"ע אף כשיודעת שיש בפנים דבר הגורם לו לצאת.

וכן ביאר בדבריו בשו"ת מהר"ם מלובלין (סימן קיא) ש"מכה שבמקור" דתלינן בה לטהר, כמבואר בסימן קפ"ז, הוא דוקא כשאנו בגוף הרירית המוציאה דם וסת, אלא שבשר שריר הרחם עצמו נחבל או נפצע כך שמבשר הרחם עצמו יוצא הדם, או תחת ציפוי הרירית שממנו דם הוסת בא, דבזה מקרי "מכה שבמקור" שטהור ככל פצע אחר בגופה או בנתיק וצואר הרחם וכיו"ב שטהור, אבל כשהדם יוצא מגוף הרירית הרחם עצמו, שהמכה גרמה לה להשחת ולנשור ואז שותתת דם כדרכה, הינו דם וסת המטמא אף אם מגיע ע"י מכה שהשחיתה והוציאה אותו. וכ"נ מד' החזון איש שהגדיר שדם הבא שלא בזמן הוסת ע"י אונס כמו דחיקה או הכאה ברחם הגורמת נזילות הדם טמא. ואילו

הנה מדברי הבית יוסף (סימן קפח) מבואר שכל היתר "רואה דם בחתיכה" משום ד"אין דרך אשה להיות רואה בענין זה", הוא דוקא כשהדם יוצא עם החתיכה יחד בכל פעם, אבל אם יצא דם לבד, טמאה, ואף שקודם לכן בסמוך לזה יצא הדם עם חתיכה. ועוד אפילו שראינו שיש לאשה הנצבת לפנינו בעיה רפואית שיוצא לה משם חתיכות וכו', ולכאורה הלכה פסוקה בידינו דתלינן במכה ומטהרים, אפ"ה כל זה דוקא במכה הנמצאת בצדדין, אבל כשהמכה במקור עצמו אין לטהר אא"כ יש לי טעם צדדי לטהר- והיינו כשיוצא בדרך שאין רגילה לראות כך. ודוק.

ולפ"ז מבואר מדברי מרן לנדון דידן בהדיא לטמא, דמדבריו מבואר שאף אם נאמר שההתקן פוצע את הרחם עצמו פנימה בידיעה ברורה, הרי כתב בהדיא שאין לטהר בזה אא"כ הדם יוצא שלא כדרכה, והיינו עם חתיכת בשר או בשפופרת וכיוצא, אבל כל שהדם שותת מהמקור ויוצא לבדו כדרכו ולא בשפופרת או בחתיכה, אין מקום לטהר אף כשאני יודע שבתוכו יש דבר אחר הגורם שיצא דם.

יעקב שכנזי שליט"א בשם הגרמ"צ אבא שאול והגר"מ אליהו, והגרמ"ש קליין, והגרש"א שטרן שליט"א. והרבנים הגאונים בהסכמות הנדפסות בריש הקונטרס.

ואמנם נראה שלאחינו האשכנזים עכ"פ היה על מי שיסמוכו להקל בזה עפ"ד הצפנת פענח והגרשו"א הנ"ל, אולם אחר שנתברר היום שדעת רוב הרופאים שההתקן אינו גורם למכה ממש, א"כ נראה שאף לשיטתם אין מקום להקל. אבל לדידן הוא איסור ברור, וכנ"ל.

ובדעת מרן מופת הדור רבנו עובדיה יוסף זצ"ל בספרו טהרת הבית, כאמור בדב"ק בשו"ת יביע אומר הנ"ל (ח"י חיו"ד סי' יז שהו"ד לעיל אות ח) משמע דס"ל כדברי מהר"ם מלובלין שכתב שבמכה שברירית הרחם עכ"פ אין להקל לדעת מרן הב"י, וכן השיב לשאלת הרב נשמת אברהם כנ"ל. [ומה שהשיב בכת"י לקולא הוא בהכנסה והוצאת ההתקן אבל לא אח"כ] ומה שהיקל קודם לזה בטה"ב אינו במציאות דידן (שהרי האשה אינה מרגשת בנוכחות ההתקן בבדיקותיה), וגם לא היקל אלא שלא בשעת וסתה, והרופא אומר שהטבעת גרמה לה דימום, מה שאינו במציאות בזה"ז שהרופא לא יודע אם

דם הבא מחמת שרט **בעור** הרחם, שביצבוץ הדם בא באותו האופן שבא בפצע בשאר הגוף, טהור.

וכיו"ב כתב בשו"ת חשב האפוד (ח"ב סי' קכח) שנשים שיש להם מין מכה בפנים הנקרא ציסט או מיום או פייברואיט, בכל אלה אין המכה בעצמה מוציאה דם אלא המכה גורמת שושתה מבולבל ורואה גם שלא בשעת וסתה, אבל הדם בא מן המקור והאשה טמאה. וכיו"ב כתב בשו"ת חכם צבי. ואמנם בשו"ת ציץ אליעזר (חלק יז סימן לז) היקל במכות אלו. אבל אפשר שלא היקל אלא בנדונו שהדגיש וכתב: נראה להורות להיתר מכיון שאין זו ראייה נורמלית, ובעיקר מכיון "שהם נראים לעינינו כמו מכות", ע"כ. משא"כ בנ"ד שבהתקן אין רואים כל מכה באו"מ- רק ההתקן המונח על מקומו, וכאמור לעיל (פרק א' במבוא הרפואי) אין לרופאים כל ידיעה ברורה שההתקן גורם לפציעה ומכה ברחם.

וב"כ העלו עוד מפוסקי זמננו להחמיר בזה ובהם: האגרות משה, הגרי"ש אלישיב, השבט הלוי והחוט שני והתשובות והנהגות והגאון ר' יהודה שפירא, והגר"מ ברנדסדופר, והגרי"י נויבירט, והגר"י רצאבי, והגר"ר שלמה מחפוד, והגר"מ גרוס, והגר"ר

הטבעת גרמה הדימום, וכן ראינו בכמה מקורות שהרב לא היקל בחשש פציעה שבתוך הרחם כלל. ובפרט בעיקר נ"ד שהוא בבדיקות הפס"ט וז' נקיים שבודאי שאין להקל בלא הפס"ט, ובבדיקות ז"נ שנעשות בבדיקת עד, אף הגאון הטה"ב אינו מיקל אא"כ יודעת שמכתה מוציאה דם שבזה תולה במכתה וטהורה. ובנ"ד אינה יודעת אפילו אם יש לה מכה (שלב א'), כ"ש שאינה יודעת בודאי שמוציאה דם (שלב ב'). וכבר הזכרנו שלדעת הרבה מהרופאים אין כאן מכה כלל. ועוד שמבואר בטה"ב שקולתו בבדיקת עד כשמכתה מוציאה דם, היא גם משום שרוב נשים מבחינות בין הרגשת עד להרגשת דם הבא מן המקור. ודבר זה אינו שייך בדורות אלו שהנשים לא

מרגישות כלל הרגשת יציאת דם בראיותיה. ואחר שמצינו שמרן זצ"ל גופיה כתב ביבי"א להעיר שאין ללמוד מדבריו בטה"ב גבי קולת עד משום שבזה"ז אין מרגישות, אפשר שלא היה חולק ע"ד הפרד"ר ומיקל אף כשיודעת שמכתה מוציאה דם, ועיין. ועוד שבעיקר דין תליה במכה שאין ידוע אם מוציאה דם, הרי נתבאר בטה"ב כנ"ל שקולא זו נאמרה גבי רמ"ת, אבל לענין טהרה צריכה הפס"ט וז"נ, אא"כ באופן שלא תטהר זולת תלייה זו וכמ"ש בטה"ב. וממילא בני"ד שתטהר אלא שימשכו ימי ראייתה יותר, מנלן להקל ע"פ תליה במכה שאין ידוע אם ישנה בכלל וכ"ש שאין ידוע אם מוציא דם. ונמצא שאין כל מקום ללמוד קולא מדב"ק בטה"ב וכנ"ל.

פרק ג

ראתה דם בעת הכנסת והוצאת ה"התקן" האם מטמא

אופן החדרת התקן תוך רחמי

אך כשהתקן ממוקם, הקצוות נפתחות החוצה על מנת ליצור את החלק העליון של ה-T

ההתקן מוחדר לרחם עם בסיס ה-T מעל צוואר הרחם, וזרועותיו משתרעות בצורה אופקית על פני הרחם. קטע קצר של מחרוזת *monofilament* המצורפת להתקן, מתרחבת דרך צוואר הרחם לנרתיק. מחרוזת זו מאפשרת לוודא שההתקן עדיין נמצא ברחם.

ההתקן זמין על ידי מרשם רופא בלבד, וחייב להיות מוחדר כראוי על ידי רופא מיומן. נדרשת בדיקת אגן על מנת להחדיר את ההתקן, והיא מבוצעת בדומה להליך בדיקת פאפ.

התקן תוך רחמי הוא מכשיר קטן בצורת T עם קצה חד חוטי המוחדר לרחם על ידי רופא, וההליך מבוצע במרפאה. כאשר ההתקן מוחדר לרחם, זרועות ה-T מקופלות למטה,

סיבת הדימום הנובע מחמת הכנסת ההתקן

ובספר "מציאות ורפואה בסדר נשים", (מהדורא שניה עמ' 170) כתב ד"ר אורי לוי: סיבת הדימום הנגרם בהחדרת התקן תוך רחמי או עקב נוכחותו ברחם חשובה מבחינה הלכתית, ברור לי שהדם השותת כתוצאה מהחדרת ההתקן הוא דם פציעה מכה בלשון ההלכה, כשרופא מחדיר התקן הרי הוא יודע שנגרם דימום

כתב בספר נשמת אברהם (מהד"ב ח"ב סי' קצד עמ' קצג הערה 6): הכנסת התקן תוך רחמי- בזמן הכנסת ההתקן ואחרי כן יש דימום כשברור שרובו בא מתפיסת צוואר הרחם מבחוץ על ידי צבת, אך גם יתכן שחלק הדם בא מהרחם כתוצאה מחדירת ההתקן דהיינו דם מכה, ע"כ.

כתוצאה מחיכוך הזונדה עם "רירית צואר הרחם" ורירית הרחם, או מחיכוך הצינורית נושאת ההתקן או ההתקן עצמו שרוחבם פחות מ-5 מ"מ עם "רירית צואר הרחם", עכ"ל.

ובספר פתחי תשובות (סי' קפח עמ' קמו) כתב שבקצה הצבת הנ"ל יש שתי סיכות חדות שחודרות לתוך בשר צואר הרחם, בכדי לתפוס את הרחם, ע"ש.

הדין בזה

ולפי האמור לכאורה ודאי הוא שימצא דם ע"י הכנסת ההתקן, וא"כ ודאי שיש לתלות במכות החיצוניות לרירית הרחם עצמו, כל שיש ספק אם הדימום מחמתם, ובתוך זמן שהרופא אומר שעשויים מכות אלו לדמם. וכמ"ש מרן הש"ע (סימן קפז ס"ה) להקל לתלות במכה, ופשטות דבריו להקל בתלייה במכה אף אם אין ידוע שהמכה מוציאה דם, וכ"כ רוב האחרונים בדעת מרן הש"ע, וכן העלה בדעתו בספר טה"ב (עמ' רמה) וכן"ל (פרק ב אות כח). ואמנם בטה"ב שם מבואר דהוא רק לענין רמ"ת, אא"כ באופן שלא תטהר, אבל מלבד שיש חולקים בזה (עי' בשו"ת עולת יצחק ח"א סי' קעד הנ"ל), הנה בנ"ד ידוע לנו שיש מכה המוציאה דם ולכ"ע יש לתלות אף לבעלה (וכמבואר בטה"ב ח"ב עמ' סאה נ"ל).

שפוצעים את רירית צואר הרחם או בשר שריר הרחם, דודאי אינו מטמא (כמבואר לעיל בפרק ב. וע"ע בספר אבני שהם עמ' קצז), וממילא יש לתלות שמהם בא הדם ולא מפציעת רירית הרחם עצמו. [וגם בהתקן מירנה ודומיו מסוג שיש בו הורמונים, ההורמונים המצויים בהתקנים אלו ושאר רכיבים שגורמים לדם לצאת, אינם משפיעים מיד בכניסתם לרחם כשמתקנים ההתקן, וממילא דינם שווה בזה להתקנים שאינם הורמונליים].

ואף לפמשנ"ת לעיל (בפרק ב') שפציעת הרירית עצמה מטמאה לדעת מרן הב"י, מ"מ הרי בדברי המחברים הנ"ל מבואר שברור וידוע

וע"ע בטהרת הבית (ח"ב עמ' סא) שהביא שבשו"ת שאלי ציון תנינא (חיו"ד סי' לט, ולא מצאתי בגוף הספר) כתב אודות הניפוח ונשיפת אור שעושים הרופאים לתוך הרחם, הנה בהיותי אצל הגרצ"פ פרנק אמר לי שאם הרופא מומחה ואומר שהוא אוחז האם בצבת, ועל ידי כן יוצא ממנה דם, יש לסמוך על דבריו, ולקבוע שאין הדם בא מן המקור אלא מבחון, והאשה טהורה,

דם, אפילו בפתיחה חיצונית שלא באה מחמת פתיחת הגוף באופן טבעי. אולם דעת הרב תפארת למושה (סי' קפח דף לג רע"ב) דהא דקיי"ל אין פתה"ק בלא דם, זהו דוקא אם נפתח הקבר מבפנים, אבל אם נפתח מבחוץ ע"י אדם לא, ע"ש. ומרן מופת הדור זיע"א בטהרת הבית (ח"ב סי' יא ס"ז עמ' נו), האריך בזה טובא ואסיק כדברי התפארת למושה, ע"ש. ואף לדברי המחמירים בזה, הנה בשו"ת אגרו"מ (חאו"ח ח"ג סי' ק) כתב שיש להקל בהכניסו כלי שעביו פחות מאצבע הסמוך לאגודל שהוא שלושת רבעי אינטש בערך דהיינו כתשעה עשר מ"מ, ע"ש. ובספר תפא"צ לתלמיד הגאון שב יעקב (סי' קפח סק"ט) כתב שעד עובי אצבע גודל היא בכלל דקה. וכ"פ בשו"ת מהרש"ם (ח"ד סי' קמו) לסמוך על דבריו בצירוף דברי התפל"מ שאין פתיחת הקבר מבחוץ, ע"ש. וע"ע במה שהאריך בזה בספר אבני שהם (עמ' קצח). ואיך שיהיה הנה לדידן אין לחוש אף מטע"ז.

וראה עוד בטה"ב (עמ' סח) שכתב בכיו"ב, שהנכון שאשה העוברת טיפול זה תלבש בגדי צבעונים, הואיל ואינה מרגישה ביציאת הדם ע"י פתיחת המקור או זעזוע גופה, הוה ליה כשאר כתם, דקיי"ל בגדי צבעונים אין מקבלים כתמים, ובפרט

דלא גרע מדקיי"ל בש"ע סי' קפז שאם יש לה מכה תולה במכתה, ע"ש. ובמכתב תשובה להרה"ג ר' אברהם סופר שליט"א, הנדפס בגליון טה"ב החדש (ח"ב עמ' נו, ובא גם בספרו דהשואל, נשמת אברהם מהדו"ב ח"ה עמ' קה) שב וחיזק דבר זה, ע"ש.

והנל"ע ד שכל גדולי הפוס' שכתבו להקל בזה, צרפו בזה הש"ע החמישי, כי ההתקן בא כידוע אחר הלידה בד"כ, והבעל נמצא כחודשיים (מהלידה עד שתטהר אשתו) בפרישה, ואח"כ בא התקן-ופעמים שאיחרו בו קצת וכבר נמצאים באמצע ימי נקיים וכו' ואח"כ עוד במשך כחודש הרבה פעמים נטמאת שוב, ולכן במקום שיש ע"מ לסמוך להקל, כתבו גאוני עולם אלו להקל. וכן כתב הרב ד"ר מרדכי הלפרין (מציאות ורפואה בסדר נשים, מהדורא שניה עמ' 165): "לפני דיון הלכתי ופסיקה מעשית המסורה כמובן אך ורק לפוסקים מובהקים צריך לזכור שלעיתים מדובר בבעיה קשה של שלום בית המתקרבת לעיתים לגדרי פיקוח נפש".

ולענין פתיחת הקבר, הנה ידוע שדעת הנודע ביהודה (תנינא יו"ד ס"ס קכ) ודעימיה להחמיר בפתיחת הקבר דאמרי" אי אפשר לפתיחת הקבר ללא

שיש רגלים לדבר שהוא דם מכה כברי הרופאים, ע"ש.

אולם כשהרופא נאמן ומעיד שחיך גם את רירית הרחם ויצא ממנה דם, א"כ ודאי שאין לתלות בשאר מכות, שהרי יודעים אנו שיצא דם מרירית הרחם שבזה נטמאה בודאי כמבואר לעיל.

ולענין הוצאת ההתקן מהרחם, ע"י בספר נשמת אברהם (ח"ב סי' קצד עמ' קצג סק"ה הערה 7), שכתב בשם הגרש"ז אוירבך להחמיר בזה משום שיש לחשוש לפתיחת הקבר עכ"ל הגרשז"א, ומעיד הנשמת אברהם: אמר לי רופא נשים שבהוצאת ההתקן בלא"ה יש דימום קל מתוך הרחם, ע"ש. ולפ"ז בהוצאת התקן אין מקום להקל כל שידוע כן שיוצא דם מהרחם, ולכן נכון שלא לבצע פעולה זו של הוצאת ההתקן אלא בימים שהיא טמאה בלא"ה.

להיכנס לספק, אולם אם בצעו את ההכנסה או ההוצאה בזמן טהרתה, הדין כדלהלן: אם לא ראתה דם טהורה. אם ראתה דם והרופא מעיד שפצע אותה ע"י הצבת והסיכות בשריר הרחם ובצואר הרחם או רירית צואר הרחם, טהורה, ובאופן שלא ביררו את הדבר עם רופא, יש לתלות שהדם בא ממכות אלו וטהורה [ובאופן זה ראוי שתלבש בגדי צבעונים שלא תיכנס לספיקות], אולם אם הרופא העיד שפצע גם את רירית הרחם פנימה, אין להקל כלל וטמאה [וכשהרופא לא השתמש ב"צבת" ואפ"ה יצא דם בהתקנה, א"א לתלות הדבר בסתם במכה שבצואר, וצריך לברר מהרופא מהיכן מקור הדימום, ואם הוא מרירית הרחם טמאה]. ולענין ההוצאה יש לברר הדבר יותר משום שכפי הנראה מדברי הרופאים בהוצאה מצוי יותר שהדם יוצא מרירית הרחם ובזה הרי היא נטמאת.

מישך התליה במכות אלו יקבע ע"י עדות הרופא כמה זמן יכולים מכות אלו לדמם ובאיזה כמות.

לכן למעשה הכלל בהכנסת והוצאת התקן, שלכתחילה נכון לבצע פעולות אלו בזמן טומאת האשה שלא

המורם מכל האמור בקונטרם זה:

דין דם הנמצא אצל אשה שיש לה התקן תוך רחמי וכבר עבר זמן
 מועת התקנתו

א. אשה שמותקן ברחמה התקן תוך רחמי, וכבר עבר זמן מועת התקנתו (באופן שאי אפשר לתלות בפציעה חיצונית שנעשתה בהכנסת ההתקן ע"י הרופא ל^ט), ומצאה דם בבדיקת הפס"ט או בדיקות ז' נקיים, טמאה ככל דין נדה. והוא הואיל שגם אם היה ידוע לנו שההתקן גורם למכה ברחם, הרי שהמכה היא ב"רירית הרחם" וטמאה לדעת מרן הב"י ורוב הפוסקים. אלא שבמציאות ב"התקן", אין גם בירור שיש לאשה מכה, ולדעת הרבה מהרופאים הדם אצל אשה בעלת התקן יוצא כדרך שיוצא בוסת רגיל ללא מכה (ראה לעיל בדברי הרופאים פרק א' באורך). ולכן גם הפוסקים המעטים שיש שהבינו מדבריהם להקל אף במכה שבתוך הרחם, לא הקלו למעשה בכעין נדון דידן, הואיל שאין בירור שיש מכה לתלות בה. ונמצא שלכל הדעות אין מקום להקל בדם הנמצא בבדיקות הנקיים כנ"ל.

אופן שיש למו"ץ לישלוח האשה לבודקת רפואית

ב. כמו שנתבאר לעיל (אות כג בהערה), בהתקן התוך רחמי קיים חוט נילון (כעין חוט דייג) מחובר בקצהו, המשמש לשליפת ההתקן ע"י הרופא כשחפצים להוציאו בגמר השימוש. מיקומו הנכון של החוט הוא מחוץ לצואר הרחם קצת בכדי שיהיה אפשר להגיע אליו בקלות ולשולפו. אך פעמים שהחוט זו שם וננעץ בכשר "צואר הרחם" או בנרתיק (תלוי באורך החוט)^מ, או שהוא מחכך ושורט את "צואר הרחם"

ל^מ. והדין בנמצא דם בעת הכנסה והוצאה של ההתקן, ראה לקמיה סעיף ג.

מ. בהתקן מסוג "מונה ליזה", ישנם שני חוטים דקים יותר, ואלו פחות נוטים להנעץ כמחט, אך יכולים לגרום לפצע ע"י חיכוך בעור רגיש.

וגורם ליציאת דם (בפרט אצל נשים בעלות "צואר רגיש"), ודם זה טהור הוא, שהרי הוא דם פצע בצואר הרחם שאינו שייך לרירית הרחם ולדם נדה. ולכן אשה בעלת התקן שהדימום אצלה קטן אך לא פוסק, נכון למו"ץ לשולחה לבודקת רפואית יר"ש ומוסמכת שתבדוק אם נגרם פצע מחמת חוט ההתקן, ואם כמות הדימום שנמצא תואמת לדימום שיכול להיגרם מזה (ופרט זה חשוב מאוד בהיות שפעמים שהחוט יגרום לדימום קטן ונקודתי כמו דקירה של מחט שא"א לתלות בה דם שנמצא בחוץ). ואם נמצא כנ"ל הרי שיש להתירה מא. ונמצא שמשום טעם זה נכון שאשה בעלת התקן תציין בעת שאלה לפני המו"ץ שהנה הינה בעלת התקן.

הדין בהכנסת והוצאת התקן ע"י רופא

ג. הכלל בהכנסת והוצאת התקן: לכתחילה נכון לבצע פעולות אלו בזמן טומאת האשה שלא להיכנס לספק, אולם אם בצעו את ההכנסה או ההוצאה בזמן טהרתה, הדין כדלהלן: אם לא ראתה דם טהורה מ^ב. אם ראתה דם והרופא מעיד שפצע אותה ע"י הצבת והסיכות בשריר הרחם ובצואר הרחם או רירית צואר הרחם, טהורה. ובאופן שלא ביררו את הדבר עם רופא, יש לתלות שהדם בא ממכות אלו וטהורה – כל שהדימום הוא בכמות התואמת למכות אלו [ובאופן זה ראוי שתלבש בגדי צבעונים שלא תיכנס לספיקות], אולם אם הרופא העיד שפצע גם את רירית הרחם פנימה, אין להקל כלל וטמאה.

ד. כשהרופא לא השתמש ב"צבת" ואפ"ה יצא דם בהתקנה, א"א לתלות הדבר בסתם במכה שבצואר, וצריך לברר מהרופא מהיכן מקור הדימום, ואם הוא מרירית הרחם טמאה.

מא. ודוקא ע"י בדיקת אחות ולא בהשערה, וע"י במה שהארכתי בזה בסה"ק שו"ת הלכה למשה (ח"ב סי' מד עמ' תיח בהערה).

מב. ועיין בהסכמת הגאון ר' שמחה בצ"א רבינוביץ שליט"א מח"ס פסקי תשובות הנ"ל, שהעיר שאצלם מקובל להחמיר בזה משום דא"א לפתה"ק בלא דם, ע"ש. ואמנם אנכי הצעיר התייחסתי לזה לעיל, דאף לשיטת הנוב"י – כ' האגרו"מ שבדבר דק כ"ע מודו להקל. (וע"ע בהסכמת הגר"מ דייטש שליט"א הנ"ל ובמ"ש בספרו נתיבו"א ח"א סי' נא). וכנראה שלא הכל קבלו דברי האגרו"מ הנ"ל, ושיטת חלק מחכמי אשכנז להחמיר בזה.

ה. לענין הוצאת ההתקן, יש לברר הדבר יותר ולשאול מהרופא מהיכן מקור הדימום, משום שכפי הנראה מדברי הרופאים בהוצאה מצוי יותר שהדם יוצא מרירית הרחם ובזה הרי היא נטמאת, ולכן בהוצאת ההתקן אין לתלות בסתם במכה חיצונית, ויש לברר היטב מהרופא אם לא יצא דם גם מתוך הרחם עצמו.

יום ההתקנה

ו. ביום שבו מתקינים ההתקן תוך רחמי ע"י רופא, נכון שיפרשו הבעל והאשה עד יום המחרת (למשך 24 שעות), הואיל שמצוי מג שבתוך 24 שעות להתקנת ההתקן, רירית הרחם מתפרקת ויוצא דם בשפע שא"א לתלותו במכות שנפצעה בשעת ההתקנה, ובפרט אצל נשים שאינן מניקות בפועל בזמן התקנת ההתקן, ולכן יש להתרחק ממכשול. ואם אחר שעברו 24 שעות מעת ההתקנה לא נטמאה והדם יוצא רק בכמות שיש לתלות בפציעה כאמור, אזי טהורה האשה לבעלה.

הנצה היעוצה לאשה הנושאת התקן תוך רחמי

ז. העצה היעוצה לאשה הנושאת התקן תוך רחמי, שתלכש בגדי צבעונים אף תוך ז"נ, ותבדוק בדיקות הפס"ט ובדיקות יום ראשון ושביעי בתוך ז' נקיים בלבד מד.

ח. כמו כן ע"פ עצת רופאים אפשר לחסוך דימום ארוך במצב זה ע"י שתיה מספקת, ותוספת ברזל לאלו שיש להן חוסר. ועוד טיפולים.

מג. כך אמר לי הגאון ר' אברהם בביאן שליט"א מו"ץ שכונת רמת שלמה ירושלים, ע"פ נסיונו שבדק דבר זה אצל שואלים רבים, וברוב מוכרע מהמקרים כן היה.

מד. כהוראת מרן רבנו עובדיה יוסף הנ"ל (אות כג). ובפרט שיש מציאות כנ"ל שתפצע את עצמה בבדיקות ע"י החוט של ההתקן כנ"ל. (ונראה שמטע"ז אף הגריש"א הנ"ל באות יד, יודה לזה. וע"ע בפת"ש סי' קצו סק"ח מ"ש בשם הנוכ"י תניינא חיו"ד סי' קכט).

אבל תזהר האשה מאוד בבדיקות אלו, שאם תחסר אחת מהם יכולה לסתור כל ספירתה.

ט. במידה והדימום הוא כבד (גם בחלוף זמן מההתקנה), יש לפנות לרופאים ע"מ שישקלו את הוצאת ההתקן, ולהחליף את השימוש בו ע"י אמצעי מניעה אחר.

י. מחמת כל האמור והשאלות הרבות המתעוררות בעקבות התקן תוך רחמי, נטיית המורים כיום להמליץ על מניעה אחרת^{מה}, והמומלץ ביותר – טבעת "נובה-רינג" (כמובן תוך התייעצות רפואית לכל אשה בפנ"ע שהדבר מתאים לה), אשר הינו יעיל במניעה יותר מהתקן (ויעילותו כיעילות גלולות למניעה), אין בו שאלות של דימום (והאשה מכניסה אותו בעצמה לנרתיק), ההורמונים שבו פחותים ב- 50% מגלולות למניעה, וההורמונים שבו מגיעים ישירות לתוך הרחם ולא עובר בכל מחזור הדם כבגלולות – דבר המפחית את תופעות הלוואי ששכיחות אצל נשים הנוטלות גלולות למניעה.

בריך רחמנא דסייען מריש עד כאן

מה. וכן הורה מרן ראש הישיבה הגר"מ מאזוז שליט"א בהסכמתו הנדפסת לעיל.

המרחם על כל בריותיו

הוא יחוס ויחמול וירחם על נפש רוח ונשמה
של אבא מארי ועמרת ראשי אשר הזדכך
ביסורים קשים ומרים
המנוח ר' משה חיים נסיר בן שרה ז"ל
שנלב"ע כיום י"ג אייר התשס"ד

מלך מלכי המלכים ברחמיו יסתירהו בצל כנפיו ובסתר אהלו,
לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, ולקץ הימין יעמידהו
ומנחל עדניו ישקהו, ויצרור בצרור החיים נשמתו, וישים כבוד
מנוחתו, ה' הוא נחלתו, וילוה אליו השלום, ועל משכבו יהיה שלום
כדכתיב יבוא שלום ינוחו על משכבותם, הולך נכחו
הוא וכל בני ישראל השוכבים עמו, בכלל הרחמים והסליחות, אמן.

יה"ר שיהיה זכות לימוד התורה שבחיבור זה לזכות אבא מארי ז"ל
ונזכה לראות פניו המאירים עם פני מלך המשיח, אמן.

להצלחת הרה"ג ר' יעקב נסיר שליט"א ראש כולל קול יעקב,
ברו"ג וימלאו כל משאלות לבו לטובה אמן.

ולהצלחת התורם בעילום שם ובני משפחתו
ברוחניות וגשמיות
ללידה קלה לגוי בת לאה
ולרפואה שלמה ל: הרב אשר שושן שליט"א,
האדמו"ר רבי יוסף יאשיהו פינטו,
אנט בת סוליקה, אילן רפאל בר אנט, פרידה
בת שושנה, ניצה בת מימי הי"ו.

ולעילוי נשמת: יהודה בר מרים, מנשה בר זכיה, חי
ויטו בר שמחה, שושנה בת רחל, אגאי כהן בר
מרים, אברהם בר שושנה, אורנה בת אסתר,
נורה בת מיסה, נסים סדון בר יקוט.
תנצב"ה.

לרפו"ש: דוד בן שרה הי"ו. א"מ דינה בת שרה. רות
בת עליזה פרוונה. עליזה פרוונה בת גוהר.
לזיווג הגון: חנה בת מרים.
ולז"ק של קיימא: רות בת עליזה פרוונה. אביבית בת יפה.
יצחק בן סימה. חיים בן דינה.
ולהבריל בה"ח לעי"נ: שרה בת מרים. שרה בת רבקה.
עזרא עזיז בן ציונה. יצחק בן חורשיד. מנחם אריק בן
מסעודה. יוסף הושנג בן גוהר. גוהר בת אסתר. תנצב"ה.

ברכה ותודה לידירי נפשי שסייעו בידי בהוצאת הקונטרס:
הרב שניר בורמד שליט"א, הרב דוד סרור שליט"א, הרב עידן
פרנקו שליט"א, הרב מרדכי ור שליט"א. הרב שמעון שורתי
שליט"א - מח"ס שירת הבית. הרב חיים גגולשוילי שליט"א.
הרב עידן עמיאל שליט"א. הרב דוד עדיקא שליט"א.
ה' ימלא משאלות לבם לטובה בזה ובכא.

ובכלל הברכה יבורך ידיד נפשי חמדת לבני, דורש טוב לעמו
ורבים נאותים לאורו הרה"ג ר' אפרים שרבני שליט"א
ראש מוסדות וק"ק "מחנה אפרים" יע"א, ימלא ה' משאלות לבו
לטובה ויזכה להגדיל תורה ולהאדירה ברוב נחת ושלוה.